

Lelkek és Arcok

Nádasi Katalin

Nádasi Katalin
Lelkek és Arcok

Nádasi Katalin

Lelkek és Arcok

Üröm – Miskolc
2018.

Szerkesztette

Zsoldos Árpád és Adrienn

Irodalmi Rádió

www.iroldmiradio.hu

© Nádasi Andrásné, 2018
Szerzői kiadás

ISBN 978-615-80679-5-9

Mattó

„Csak törpe nép felejthet ős nagyságot
Csak elfajult kor hős elődöket
A lelkes eljár ősei sírlakához,
S gyűjt régi fénynél új szövétneket.
S ha a jelennek halványul sugára:
A régi fény ragyogjon fel honára!”

Garay János

Előszó

Korábbi könyveimhez hasonlóan, ezúttal sem egy termékeny fantáziájú író kitalált, izgalmas vagy mesébe illő történeteivel találkozok a kedves olvasó, hanem egy krónikás valóság alapú leleteivel. Számomra az élet meglepetések, elgondolkodtató és gyakran igen tanulságos történések gazdag tárháza, ezért csak kiemelni, és megőrizni szeretnék néhány jellegzetes részletet a valóság végtelen kínálatából. Nem is a legmeglepőbbeket, hanem azokat, amelyek továbbgondolását a legfontosabbnak tartom.

A harmadik évezred elhozta a legújabb technikai forradalom, az informatika, a digitalizáció és a robotizáció átlagember által alig követhető, ésszel szinte felfoghatatlan fejlődését, amely jelenleg felülír minden mást az emberi életben. Megszabja, pontosabban: erőszakkal diktálja mindennapjaink tempóját, lényegesen magasabb fordulatszámon tartva azt, mint ami még megengedné, hogy napi kötelességeink szorításában is az intelligencia uralkodjon életünk felett, az értelmi és érzelmi egyensúly fenntartása érdekében.

Megteszünk, elvégzünk mindent, ami megélhetésünket biztosítja, de nem marad sem erőnk, sem időnk, sem figyelmünk az életünk ugyanolyan fajsúlyos részeinek, a spirituális intelligencia területeinek megőrzésére, életben tartására, táplálására, felpozícionálására. Észrevételül csúszunk át a haszonelvűség és az igénytelenség korába, ami nagyjából azt jelenti, hogy lassan kivész belőlünk az empátia, az elköteleződés nemes eszmék iránt, és a szeretet mindent jó irányban tartó

alapvetése, így – ha nem vigyázunk – belőlünk is csak a hétköznapiok praktikus kelléke, egy lélektelen, de ügyes robot marad.

Ennek fájdalmas jeleivel van tele a közélet és következményesen a személyes életünk is. Hiába, hogy kétségtelenül növekszik a jólét, épül-szépül a technika csodái által egyenesen bámulatosra tett világ, ha közben eltűnik az életünkből minden, amitől nemcsak anyagi jólétben, fizikai, érzéki élvezetekben lehet részünk, hanem szellemileg és érzelmiileg is töltődhetünk, gazdagodhatunk, épülhetünk.

Keresem azokat az erkölcsi gátakat, amelyek útját állhatnák a mindennapjainkban elszabadult gyűlölködésnek, közönségességnek, a hazugság végtelen, megtorlatlan szabadságának és mindennemű embertelenségnek. Keresem az utakat, amelyekről leszorulna a tisztességtelenség, mert teljes szélességében elfoglalná az értelem, a jóakarat, a tisztelet, az igazság, a becsület és a segítőkészség. Keresem a társakat, akikkel kart-karba öltve elindulnánk, s kiszorítanánk végre közös életünk színteréről ordas múltunk maradványait és ultraliberális jelenünk agresszív, gyakran lefízett csoportjait, amelyek még mindig szennyezik a levegőt, mételyezik a gondolatot, alattomosan erjesztik a békétlenséget és terjesztik beteg elméleteiket.

A „Lelkek és arcok” kötet elbeszélései – a II. rész, korunk jellegzetes problémáit bemutató néhány írásától eltekintve – olyan emberekről szólnak, akik őrzik a felsorolt, egyre jobban hiányzó értékeket, minőségeket. Szeretettel adom közre a történeteiket, s a szándékot, amely erre készített, ma úgy nevezik: mentés másként.

Lelkek és Arcok

Történet Álmosnak

Drága unokám, Álmos, aki még hároméves sem voltál, amikor ezeket a sorokat írtam, és reményeim szerint tizenhét éves leszel, amikor majd elolvasod ezt a történetet, ma már tizedik esztendődben jársz, s okosságod, kedvességed miatt jó ideje Tündér Lalának becézünk! Különös sorsod úgy rendelte, hogy már magzatként többször szárnyaltál repülön idegen országba, két éves korodra kész világutazó lettél, nagy anyagi biztonság vett körül, de többször cseréltél otthont, mint én egész életemben. Fülledben világnyelvek morzsái laktak, bátran szóltál néhány szót akár melyiken, látszólag könnyedén fogadtad a változásokat, s minden újonnan megjelenő bébiszittert az otthonotokban. Igazi XXI. századi gyermek lettél, aki élethosszig tanul és holtig vándorol.

Szóval, úgy tűnt, minden a legnagyobb rendben van körülötted, csak az a Brummbumm-maci árulkodott valami nagy belső bizonytalanságról, az első mackómintás, kinőtt hálózszakod, amit ezen a néven örök barátoddá fogadtál. Bárhová mentél, húztad magad után, koszosra vonszoltad vagy átölelted a puha kis jószágot, s néha teljesen elrejtetted benne arcodat. Még hatéves, magabiztosnak tűnő világpolgárként sem indultál el sehová nélküle. Ennek a lelki társadnak a léte, amely egy titkos lelki sérülés bizonyítéka (s amely seb talán gyógyítható volna két négyzetméternyi állandósággal, egy örökké-tiéd kuckóval) késztet arra, hogy elmeséljem neked, milyen csodálatos erő, milyen kivételes adomány birtokosa vagy.

2007 augusztusa volt, amikor szüleid, Hanna és Dávid megismerkedtek. Túl voltak legszebb ifjúságukon, Hanna harminchárom, Dávid negyvennégy éves volt. Az élet, ha nem is egyformán, de megpróbálta már mindkettőjüket: édesanyád több kudarcos kapcsolatot és egy házasságot, édesapád szintén több kapcsolatot, és a munka területén rendhagyó helyzeteket hagyott addigra a háta mögött. Egy magyar táncbázisban ismerték meg egymást, s az ismeretségnek abban a periódusában, amikor mindketten szabad emberként nézhettek egymásra, az első pillanatban delejes vonzalom keletkezett a karcsú, fehér bőrű, világos hajú, zöld szemű, teljesen smink nélküli leány (akit ebben a korban is rendre tízennyolc évesnek néztek) és a szintén vékony termetű, kreol bőrű, sötét, hullámos hajú, barna szemű férfi között. Hanna, tanítónőként dolgozott, egy nyelviskolában franciát tanított. Dávid elméleti fizikus volt, és a magyaron kívül két nyelvet beszélt anyanyelvi szinten. Sok éven át egy Magyarországon működő kanadai kutatóintézet munkatársa, mondhatni lelke, motorja volt, az intézet azonban befejezte itteni működését. Azóta Dávid nem talált olyan munkát, amely igényeinek megfelelő jövedelmet és életszínvonalat biztosított volna számára. Dolgozott már néhány hónapot szerződéssel az egyik párizsi egyetem tanáráként, de azt követően itthon nem adódott megfelelő munka. Éppen Hannával való találkozásuk idején készült egy új próbatételre.

Ismeretségük szinte órák alatt fordult át szenvedélyes, kölcsönös és ellenállhatatlan szerelembe, s a körülmények, amelyek között találkoztak, nem tették lehetővé, hogy minden lépésüket alapos, józan és bölcs megfontolás tárgyává tegyék. Örömmel engedtek a mindkettőjüket boldogsággal eltöltő, váratlanul talált nagy érzelemnek, s fél esztendővel megismerkedésük után összeházasodtak. Röviddel ezután megfogantál te.

A rád való nagy várakozással kezdődött az újesztendő, melynek már az ötödik napja, 2009. január 5-e, rendkívüli izgalmakat hozott. Dél előtt tízkor telefonált Dávid, hogy hajnalban kórházba vitte Hannát, mert elment a magzatvíz. Megdobbant a szívem, mert az orvos három héttel későbbre „ígérte” érkezésedet, de férjemmel, együtt reméltük, hogy ennyi sietség talán nem okoz problémát. Nagyon izgultunk értetek, örökkévalóságnak tűnt minden óra, és ebben a szívszorító várakozásban önkéntelenül jutottak eszembe szüleid megismerkedésének részletei.

Amikor 2007 augusztusában, ott a táncházban egymásra néztek, szinte megisméltődött, ami édesanyád bakfis korában egyszer már megtörtént: a csodálatosan induló, de nagy gyötrelmekkel záruló első szerelem után (melyet a fiú makacssága miatt nagyon nehéz volt befejezni) egy nappal, egy táncházban megismerte a következő, számára komolyabb köteleket jelentő fiút. Most, majd húsz évvel később, Hanna ismét egy hosszú és megszenvedett kapcsolat lezárása után egy nappal ment el a táncházba, ahol Dávid is ott volt, és nyomban észrevette, hogy ezúttal egyedül jött a lány, aki korábban mindig a partnerével érkezett. Nem habozott azonnal közelebbi ismeretségbe kerülni vele. Elmondta Hannának, hogy már több mint egy éve figyeli őt, de nem akarta zaklatni, mert látta, hogy állandó társa van. Bizonyítandó, hogy nem hazudik, földézte, milyen kedves és szép volt a lány húsvétkor, amikor pogácsát hozott és egy szakajtóból kínálgatott mindenkit – s Hanna emlékezett, hogy valóban így történt. Hálásan fogadta a fiú kedvességét, sok ponton megmutatkozó intelligenciáját, s engedte, hogy az éppen befejezett, kétéves, szürke és nyomasztó kapcsolat után, végre, valami jó történjen vele.

S Dávid szokatlanul intenzíven szorgalmazta a találkozásokat: másnap – váratlanul – megjelent Hanna vidéki otthonában, őszibarackot hozott a lánynak és moziba vitte, majd az ő lakásán folyatták a programot. Ahogy később Hanna elmesélte, varázslatos estét töltöttek a számára végtelenül otthonosnak

tűnő, tiszta és rendezett lakásban, nem győztek egymásnak mesélni-beszélni, szinte lélekszakadva. Dávid igyekezett megindokolni délelőtti, váratlan látogatását. Elmondta, hogy nem szokott ő így nyomulni, de most egy szerződéssel, éppen külföldön készül munkát vállalni. Egy londoni kutatóintézet tudományos igazgatói állását nyerte el pályázaton, s ha a kilenc hónapos próbaidő alatt megfelelően végzi a feladatát, akkor munkaviszonya meghatározatlan idejűvé változik, tehát hosszú távon külföldön fog élni.

Öt nap múlva indulnia kellett Londonba, és akkor már oly régóta figyelte vágyakozva a lányt, hogy most, amikor végre lehetősége volt kapcsolatba kerülni vele, nem akarta elszalasztani az alkalmat.

Kapcsolatuk kölcsönös vállalása pillanatától egy betűk sem volt eldönteni, szabad-e tartósan elkötelezni magukat egy ilyen helyzetben, amikor az egyiknek menni kell, a másiknak maradni, úgy, hogy még szinte semmit sem tudnak egymásról...

Talán ez, a már az első pillanattól egyértelműen éles helyzet, ez a teljesen biztos bizonytalanság forróította vonzalmukat még tovább. Az idő rövidsége őszinteségre készítette őket, mert mindketten érezték, hogy a lehetséges társ, aki most jelent meg életük horizontján, nem hétköznapi személyiség, s egyikük sem akarta veszni hagyni, ezt az oly régóta várt kapcsolatot. Az idősatu, melynek szorításába kerültek, szívráványos színekbe öltöztetett minden történet, s fényében soha nem látott csodának tűnt fel egész találkozásuk. Olyan érzésük volt, hogy éppen most, éppen ebben a lehetetlen pillanatban, a közeli elválás biztos tudatának gyöttrő napjaiban találták meg végre azt az embert, akét egyikük harminc-három, másikuk negyvennégy éve keresett folytonosan.

A helyzet mesebeli hangulatát tetetözte, hogy amikor beszélgetés közben Hanna megemlítette, mennyire szereti az Amélie csodálatos élete c. film egyik dalát, akkor Dávid – akár egy romantikus filmben – fölnyitotta zongorája tetejét, leült, és eljátszotta-eldúdolta neki a dalt! Hanna akkor (előző partnere becsületes és jóindulatú, de bigott katolikus édesanyja rabigájában vergődő, önbiálmhiányos, reménytelenül pesszimista és neheztelős személyisége után) úgy érezte, egyenesen az álmok birodalmába került, s talán nem is vele történik mindez!

Mindezek hallatán nekem, mint szülőnek, Hanna mamájának, még a szívverésem is elállt, mert édesanyád, alig kétnapi ismeretség után, Dávidnál aludt. Igaz, hogy egyedül és a kisházban, s mivel házigazdája igazi úrként viselkedett, módja volt a hajnalba nyúló, kimerítő, felvillanyozó beszélgetés után egy nagyot aludni.

Telefoncsöngés szakította meg az emlékek felidézését, és izgatottan kaptam fel a kagylót. Délután három óra volt, Hanna telefonált a vajúdó szobából. Vidám és türelmes hangját nagyon jó volt hallani, mert nekünk, szülőknak, már igen hosszúnak tűnt a hajnal óta eltelt idő. A körülményekhez képest jól éreztétek magatokat, de az orvos véleménye szerint, még több órányira voltatok az érkezésetől. Apás szülésre készültetek, de Dávid közben elment intézni a fogadásodra való felkészülés számtalan tennivalójának valamelyikét, mert az orvos azt mondta, hogy a vizsgálatok szerint minden rendben van, és este tíz óra körül várható a megszületésed.

Édesanyád elmesélte, hogy a vajúdó szoba egy nagyon egyszerű, barátságos, és a kismamák számára minden ideális eszközzel (kád, vastag szőnyeg, ágy, óriás labda, szülőszék stb.) felszerelt szoba, ahol módjuk volt a számukra legkellemesebb mozgásokat végezni, vagy a legkényelmesebb testhelyzetet elfoglalni.

Ebből a környezetből hallva Hanna hangját, eszembe jutottak az ő születésének eseményei.

Mindig viccelődtünk vele, ha ez szoba került, mert nem akart megszületni az orvos által megállapított időre. Mondtuk neki, hogy már akkor is nagyon okos volt, mert tudta: ilyen jó dolga soha az életben nem lesz sehol, ezért nem hagyta magát siettetni! Sosem felejttem el, október volt, éppen a papája születésnapja,

amikor be kellett mennünk a lakásunktól tízpercnire fekvő kórházba. Összekészített kis csomagomat Nagyapád hozta, és olyan meleg, verőfényes időben sétáltunk be a Szent Imre Kórházba (ugyanoda, ahol te is születél, Álmos, még az emelet is ugyan az!), mintha nyár lett volna. Tökéletesen jól és egészségesnek éreztem magam, s teljes képtelenségnek tűnt, hogy pár nap múlva már hárman leszünk, lesz egy gyermekünk! Végül, még négy nap várakozás után, a szülészorvos egy injekcióval megindította a szülést.

Öröm látni, hogy ma milyen szép és emberi körülmények között szülnetnek a kismamák – akkoriban még csak a rideg szülőszoba és a kemény szülőágy létezett, s ráadásul egyszerre hárman voltunk a szobában, akik a szülés előtti utolsó órák-percek stádiumban voltunk. Hanna tizenöt órák vajúdás után született meg, s bizony, eléggé elkínzott voltam a végére. Ma már jókat nevetek, amikor felidézem, hogy hármunk közül, akik a szülőszobában fekvüdtünk, és csak lepedő-függönyök választottak el egymástól, egy roma fiatalasszony adott hangot leginkább a fájdalomnak (amire most kifejezetten biztatják is a kismamákat!) és teli torokból ordította: Te Gázsi, hát mé' nem montad, hogy ez lesz a vége, franc a pofádat! Ha tuttam vóna, inkább levágom a farkadat, te ganyé!

Hanna, végül október 25-én reggel fél nyolc körül született meg. Addigra kimerült voltam a fájdalomtól, és néha úgy éreztem, egyetlen percet sem bírok már fekvüdni a kemény ágyon, mert eltörik a derekam, s mégis, amikor az utolsó pillanatokban megszólalt az orvos, hogy: Ez az, mindjárt kint leszel!, majd egy csatakos kis hangot ballottam, mintha egy halacska csusszant volna a világra – abban a pillanatban elenyészett minden, ami fájdalom volt! Egészséges kislánya van! – mondta a szülésznő, és megmutatta egy villanásnyi időre a maszatos kis gyereket. Akkoriban a kezünkbe sem adták a babákat, csak órákkal később, amikor már megmosdatták, felöltöztették, megteáztatták, és talán még a BCG oltást is beadták nekik. Egy bepólyázott, piszeorrú, fekete hajú, édes, nyugodt kis babát kaptam kézbe, aki olyan tünneményes volt, hogy kitörölte az előző órák minden nehézségének emlékét, csak a csoda maradt, hogy ő létezik.

Hat óra volt már, amikor újra az órára néztem. Kerültem ezt a mozdulatot, mert hiába igyekeztem fegyelmezetten várni, kezdett eluralkodni rajtam a szorongás. Hajnali négykor ment el a magzatvíz, és már este hat óra van, ez 14 óra! Kibír ennyit magzatvíz nélkül egy baba? Semmit sem tudtam arról, mi történik, ha elmegy a magzatvíz, s ez a legrosszabb, mert ilyenkor rémképek kezdik gyötörni az embert. Nem is tudom, miért nem jutott eszembe az interneten utánanézni ennek! Pár órát emésztettem magam a problémával, és végül visszamenekültem szüleid történetéhez.

Úgy emlékszem, 2007 augusztusának utolsó napjaiban történt, hogy Hanna kicsit fáradtan és eléggé náthásan, de ragyogva érkezett haza a Dávid lakásán töltött éjszaka után. Láthatóan, angyalok lakoztak a lelkében, és verőfényes boldogság csillogott fényes, zöld szemében. Még volt benne kétség és hitetlenkedés, ha a jövőre gondolt, (hogy is ne lett volna két nap után!) de mindez, ami ezalatt történt, ami tebát már valósággá vált, mintha legszebb álmait teljesítette volna be.

Harmadik nap, ismét Dávid jött hozzám. Ezúttal, a közeledő tanév miatt, Hannának balaszthatatlan adminisztratív feladatai voltak, de a fiú azt mondta, nem baj, ő majd addig olvasgat az étkezőben. Újabb szívmengető meglepetés volt, hogy Dávid egy sor, influenzával kapcsolatos jó tanáccsal, és egy halom homeopátiás szerrel érkezett hozzám! Hannát szinte megrendítette a férfi figyelmes, szeretetteljes gondoskodása.

Aznap, a lány kicsit szűgyenkezett, mert az előző, közös programoktól zsúfolt napokban, semmi ideje nem maradt a háztartásra, ezért rendetlenség és mosatlan edények fogadták Dávidot, aki nevetve mondta: Na, végre, ez a nagy magyar valóság! – majd, amíg Hanna dolgozott, szépen elmosogatott.

A kétségek, a korábbi életükben még feltáratlanul lapuló sok-sok fekete lyuk ellenére, a csoda gömbölyödni látszott, s ahogy fogyott-száguldott az idő, minden módon próbálták fölmérni kapcsolatuk esélyeit.

Ekkorra világos volt előttük, hogy még pár nap, és Dávidnak utazni kell, Hannának pedig kezdődik a tanév. Mindketten nagyon akartak becsületesek lenni, igazat mondani, és józanul fölbecsülni, létezhet-e ekkora varázslat, ami velük történni látszik. Igyekeztek tudatosan és tárgyyszerűen is megállapítani, van-e az egyéni életükben olyasmi, olyan különbözőség vagy olyan szokás, vagy a múltnak olyan súlyú terbe, ami akadályba lehetne a közös jövőnek. Végigvettek előéletet, múltbéli kapcsolatokat, vallást, iskolákat, betegségeket és a jövőre vonatkozó elképzeléseket, de nem leltek kizáró okot. Ez a tudat, szinte ujjongássá növelte boldogságukat. Lassan fölemelkedett, lebegni látszott az egész lét, s akkor Dávid tovább fokozta ezt az érzést. Azt mondta, lehet, hogy egy nőnek több időre van szüksége, hogy fölismerje, jól választott-e, de ő biztosan tudja, hogy számára Hanna az igazi. Úgy ítélte meg, hogy kapcsolatukat veszélyeztetné a hosszú elválás, ezért megkérte Hannát, látogassa meg valamikor pár napra Londonban.

Táncbázisbeli találkozásuk után úgy röppent el az az egy hét, ami az ismerkedésre adatott nekik, mint egyetlen, valószínűtlen szépségekkel teli, káprázatos pillanat. Még mindketten teli voltak kérdéssel és mondanivalóval egyaránt, s ha nem tudtak találkozni, bizony sűrűn beszéltek telefonon. Egész lényükön eluralkodott a sürgető érzés: el ne felejtsem még azt is elmondani NEKI, hogy... Mégis, a sok bizonytalansági tényező, a jövő kiszámíthatatlansága és szokatlansága, a közeli elválás biztos tudata ellenére, az egymás utáni vágy, ennek a megtalált, pedig már alig remélt tökéletességnek a megtartása iránti egyre nagyobb elköteleződés erősödött bennük, szinte pillanatról pillanatra.

Végül az ígéret hete elmúlt, s Dávid elutazott. Talán szerencsés is volt, hogy itthon pedig elkezdődött a tanév és Hannának ezer feladata volt az iskolában, másként ép ésszel tán ki sem lehetett volna bírni az őr, ami az előző, eseményektől sűrű, érzelmekkel telített hetet követte. Ahogy múltak a napok, egyre álomszerűbbé vált minden, ami történt, és talán át is csúszott volna a hibetlenségek, valószínűtlenségek világába, ha nem szólal meg minden este Hanna telefonja, s nem fűzik tovább éjszakába nyúló beszélgetéseken a mesét, ami augusztusban elkezdődött. De folytatódott, s ami még szebbé tette a valóságot: Dávid minden hétvégére hazarepült, hogy Hannával legyen, ami komoly áldozat volt,

mert – hogy olcsóbb legyen – átszállásos vonatozással és repülővel, tízórás utazással tudott hazajönni – ha nem késett a gép! Jóformán csak néhány órát töltöttek együtt, máris kellett visszaindulnia, hogy időben megjelenjen a munkahelyén.

Vacsoraidő lett, míg szüleid történetén járt az eszem. Ekkor már, az egyébként különösen fegyelmezett nagyapádon is látszott a nagy nyugalanság. Kevéssel este nyolc előtt voltunk, és már alig bírtam rágondolni, hogy is van a dolog, az elfolyt magzatvízzel. Kemény szemrehányásokat tettem magamnak, hogy nem kértem el a szüléset telefonszámát, hogy a nővéreket felhívhattam volna megérdeklődni, mi van veletek. Tudtam, hogy sem édesanyádat, sem édesapádat nem zavarhatom mobiltelefonon, mert ha megindult a szülés, nyilván a szülőszobán vannak, kikapcsolt telefonokkal. Elviselhetetlennek éreztem a feszültséget, és persze, eszembe jutott az összes rémes történet, amit arról hallottam, hogy furcsa módon, a nyolc hónapra születő babáknak valamiért rosszabbak az esélyei, mint a hat vagy hét hónapra születőknek. Az aggodalom minden problémát óriásira növeszt az ember előtt, és a hajnali négy óta eltelt tizenhat óra, túlságosan hosszú időnek tűnt föl. Csak később gondoltam bele, hogy a magzatvíz elfolyása nem jelenti a szülési fájdalmak kezdetét, hiszen délután háromkor édesanyádnak még csak egy-egy kósza, és nem túl erős fájdalma volt, tehát este nyolckor, még csak pár órája vajúdott. De ez csak másnapra tudatosult. Nagyon rossz érzés volt, hogy nem tudtunk érdeklődni felőletek, s már-már játszottam a gondolattal, hogy a jeges-havas januári éjszaka ellenére kocsiba ülünk és beme gyünk a kórházba, de a tudat, hogy ezzel megzavartuk volna szüleid nyugalma, visszatartott. Teljes tanácstalanság lett úrrá rajtunk, s összeszorított fogakkal igyekeztünk megőrizni optimizmusunkat.

Édesapád élete nem látszott innen, a mi kis falunkból, csak feltételezem, hogy ő is reménykedve, ám bizonyára kétségekkal telten élte át, ezeket a hónapokat. Akkoriban komoly erőfeszítéseket kellett tennie a munkahelyén is, hiszen az egész jövője függött tőle, helytáll-e a munkakörében, képes-e az elvárt teljesítményre, amely abhoz kell, hogy a kutatóintézeti állást elnyerje, s ami hosszú távon, az itthon elérhetőnél lényegesen jobb életszínvonalat biztosít számára. Mindez, a heti hazarepülésekkel és az éjszakába nyúló telefonokkal kiegészülve igen megterhelő lehetett számára is, de akkoriban ezt a fáradtságot a szerelem bűvölete egy váratlan, csodálatos kalanddá fűszerezte.

Hanna hasonlóképpen a lét egy furcsa szférájában élt. A szokásos erővel dolgozott, az éjszakái egy részét telefonon átbeszélgette édesapáddal, a maradékot meg bizonyára átgondolkodta, ami ugyancsak kimerítő létforma, de ez az abszolút társnak mutatkozó csodálatos lény, akit megtalált, s akivel azóta mindent, de mindent meg tudott beszélni, s az együtt átélt boldogság, gyógyír volt minden fáradtságra.

Úgy emlékszem, november volt, amikor eleget téve Dávid kérésének, néhány napra Londonba utazott. Akkor még egy albérleti szobában lakott a fiú, s ahogy az onnan küldött fényképekből kiderült, a meglehetősen kicsi, és minden kényelmet vagy komfortot nélkülöző lakhatás ellenére, láthatóan nagyon jól érezték magukat együtt.

Karácsony táján, Dávid hosszabb ideig itthon volt. Abban az évben mi Dobogókőn töltöttünk néhány napot és ott is szilvesztereztünk a barátainkkal. Hannának feljöttek meglátogatni bennünket, s talán ekkoriban kezdtünk mi is gyakrabban találkozni Dáviddal. Ettől kezdve, ha itthon volt bétvégen (és szinte mindig hazarepült, úgy mondta, neki ez csak annyi, mint másnak, ha Karcagra utazik), majdnem minden vasárnap nálunk ebédeltek, s ahogy ismerkedtünk vele, egy intelligens, érzékeny, kedves, toleráns ember lénye sejtett föl előttünk. Boldogok voltunk, hogy Hanna végre hozzá illő társat talált. Egyedül a fiú ruházkodását nem tudtuk megszokni: mintha élvezet lett volna számára,

hogy otthon teljesen lepusztult, szakadt holmikat viselt, noha világi életében nagyon elegánsan öltözött.

2008. január 20-án, egy ilyen vasárnapon, Dávid megkérte Hanna kezét. Közölték, hogy ezúttal ők szeretnék együtt elkészíteni az ünnepi ebédet. Dávid kötetnyt kötött, s miután egy kupica jóféle szilvapálinkával kínált minket (melyet nagypapája készített és állítólag azszal a címkevel tárolt évtizedek óta, hogy Dávid eljegyzésén fogyasztható!), avatott mozdulatokkal szeletelte és fűszerezte a húst, melyet Hanna süített meg, és pompás ebédet tálaltak. Nagypád jó borral és pezsgővel kedveskedett, én pedig somlói galuskával emeltem az ünnep fényét. A fiatalok bejelentették, hogy a tanév második félévétől Hanna fizetés nélküli szabadságot kér az iskolájától, és kiutazik Londonba Dávidhoz.

Nebéz egy szülőnek elfogadni, kulturáltan feldolgozni és ép lélekkel átvészelni, hogy egyetlen gyermeke (akivel mindig valódi lelki közösségben élt, és akinek szívből kívánt szép, nyugodt, boldog életet, mert annyi magánéleti válságon átesett már szegény) augusztusban ismerkedik, egy hét múlva elvarázsoltan szerelmes, pár nap múlva „munka-összege” lesz, mert a szerelme külföldön dolgozik, november táján pár napra odalátogat, januárban megkérlik a kezét, ott hagyja az állását, és februárban végleg Londonba költözik. Mindezek feldolgozása akkora lelki megterhelés, ami önmagában is megrendítheti az embert. Csak elsőpró erejű érzelmek készíthetnek egy harminc fölötti nőt ekkora változtatásokra, s a szülő bízik benne, hogy ekkorra már elegendő élettapasztalat birtokában van a gyermeke, hogy döntései helyesek legyenek. Mégis, a 2008-as év Magyarországon már egyre nagyobb gazdasági és politikai nehézségeket és bizonytalanságokat bordoz, 9% körülire nő a munkanélküliség, és – például – tanárok ezreit bocsátják el abban az időben, amikor Hanna fizetés nélküli szabadságot kér iskolájától, hogy a társa után mehessen. Szülőként nehez volt felbőltlenül örülni e döntéseinek, de úgy volt, hogy mivel reménykedtünk kettőjük boldogságában, elhessegettük aggodalmainkat.

Már este tíz óra volt, és tűrhetetlenné nőtt bennem a feszültség. Erősen igyekeztem elképzelni, hogy minden rendben van, de az időben nem tudtam elhelyezni egy rendben történő szülés folyamatait, úgy tűnt, annak már le kellett volna zajlani, és ha mégsem, akkor valami nem szabályosan történik. Úgy éreztem, ha minden rendben lenne, Dávid biztosan ideszólt volna már telefonon, hogy ne izguljunk, s ha nem tette, lehet, hogy gond van. Nagyapáddal együtt szívünk mélyéből fohászkodtunk értetek, és én folyton csak arra gondoltam, hogy akit ekkora szeretettel vártak, mint téged, azt megsegítik a Magasabb Hatalmak, akikhez én is könyörögve folyamodtam, hogy így legyen.

A leánykérés után – ha ez fizikailag egyáltalán lehetséges – még jobban folgyorsultak az események. Hanna, februártól kezdődően, egy év fizetés nélküli szabadságot kért az iskolájától, és Dávid úgy döntött, hogy tartsák meg a polgári esküvőt a legelső időpontban, melyet az Anyakönyvi Hivataltól kapnak. Dávid ekkor még a próbaidős szerződése elején járt, nem mehetett hosszabb szabadságra, ezért úgy tervezték, hogy a március 8-i hosszú hétvégére hazajön, és szűk családi körben megtartják az esküvőt. Még ebéd vagy vacsora sem volt, csak Dávid lakásán egy ünnepi koccintás a családtagokkal és a tanúkkal, és jegygyűrről vásárlására sem maradt idő. Úgy tervezték, hogy a nyár végén, amikorra eldől, hogy véglegesítik-e őt az állásában, és már hosszú szabadságra is el tud menni, majd pótolnak mindent, ami ebben a rohanásban elmaradt. Dávid azt ígérte, hogy szeptemberben igazi nagy, szép ruhás, gyűrűs, sokbarátos lakodalmat csapnak, és Marokkóba mennek majd nászútra.

A 2008. március 8-i polgári esküvő, szerénységében is gyönyörű volt. Nem emlékszem, mikor láttam utoljára két olyan átszellemült, sugárzó lényt, amilyenek a szüleid voltak akkor. Őrzök számodra erről egy fényképet, melyről úgy gondolom, hogy látnod kell majd, és a szívedben megőrizni őket ilyenek, mert a boldogság bensőséges szépsége szavakkal nem leírható.

Az esküvő után két nappal mindketten elutaztak, hogy megkezdjék közös életüket, amit oly sok bizonytalanság között vállaltak, bizalommal és szeretettel a szívéikben egymás iránt. Rögtön visszatérésük után, az albérletet egyszerűbb és kényelmesebb lakásra cserélték, és szerényen berendezték új életük színhelyét.

A Sors, úgy tűnt föl, megáldotta frigyüket, mert néhány héten belül teljesült a legnagyobb álmuk: megfogantál te, Álmos, akiről – szüleid mindenki által helyezett döntése szerint –, megszületésed pillanatáig nem tudtuk, hogy Álmos lesz-e, vagy Emese, de érkezésed híre meghatározta a további történéseket, és lelkesen vártuk mindannyian, hogy világra jöjj!

Szüleid számára örült erőfeszítéseket hoztak a következő hónapok, mert elindult egy otthonteremtési lavina: a londoni első, kicsi, önálló otthon berendezése is rengeteg beszerzéssel, hurcolással, cipekedéssel járt, de nagyon hamar kiderült, hogy hármatoknak már kicsi lesz az új lakás.

Úgy tervezték, hogy Magyarországon Hanna vidéki házában fognak élni, és a 2008. szeptemberi szabadságuk alatt meg is történt a kiköltözés. Ez már óriási mennyiségű munkát és szervezést igényelt szüleidtől és tőlünk is. Telkünkön – húsz évvel korábban – két házat építettünk. Egyikben a szüleink éltek (akik sajnós, akkorra már átköltöztek a mennyei régiókba), a másikban, a nagyobbikban, mi laktunk, de kezdettől fogva édesanyádnak szántuk azt a házat. Ezért, amikor édesapáddal összeházasodtak, és elindultál a világra te, leköltöztünk a „kis házba”, a szüleink helyére (melyet te már a mi otthonunkként ismertél meg), hogy szüleid és te, valamint remélt testvéreid, olyan gondtalanul és boldogan élhessetek ott, ahogyan mi éltünk sok éven át. Édesapádnak is szép lakása volt Budapesten, de boldogok voltunk, hogy a közelünkben lesztek, mert így gyakrabban láthatunk benneteket, segíteni is könnyebben tudunk, és megfizethetetlen, ha egy kisgyerek kertészházban élhet. Tehát, sikeresen lebonyolódott augusztusban a mi költözésünk, szeptemberben a szüleidé is, de tény, hogy erőföltölti teljesítményt kívánt mindenkitől ez az akció, melyben édesanyád is teljes erőbedobással részt vett, miközben pocakjában már szépen gömbölyödte súlyosodtál te.

Még éppen csak hogy belakták itteni otthonukat, szüleidnek vissza kellett utazni Londonba, ahol rövid időn belül, egy újabb nagy lendülettel, ismét lakást

cseréltek. Olyan bérlakást találtak, amely alkalmasnak látszott arra, hogy hosszabb távon lakjatok benne.

Gondolom, hogy egy esztendő alatt ez a rengeteg változás nagyon kimeríthette szüleidet, és ha belegondolok, talán csak az érkezésed fölötti örömteli várakozás, és az igyekezet, hogy minden készen álljon, mire megszülepsz, tartotta bennük a lelket. Édesapád munkáját is siker koronázta, véglegesítették őt az állásában.

Decemberre eredményt hozott a sok erőfeszítés is: együtt voltak a fogadásodhoz szükséges kellékek. Nagyapád ekkor kintazott Londonba, néhány napot eltöltött szüleidnél, majd vonattal hazahozta édesanyádat, aki ekkor a nyolcadik hónapban járt veled, és nem ültetett már repülőre.

Karácsonyra édesapád is hazajött, és örömteli, lázas készülődéssel telt el a december. Ezúttal nem csak a karácsony és a szilveszter miatt, hanem legfőképpen miattad, aki ekkorra már igen mozgékony, hancúrozós és eleven kis magzattá váltál (még mindig nem tudtuk, fiú lesz-e vagy leány), s méltán kaptad szüleidtől a Ficánka nevet.

Ez a hamar jött boldogság azonban, felülírta szüleid minden tervét. Elmaradt a szép ruhás, sokbarátos, igazi lakodalom, a marokkói nászút és a gyűrűvásárlás. Helyette, ahogyan korábban már elmeséltem, egy költőzködéssorozat kezdődött azért, hogy mindkét országban olyan otthont teremtsenek, amelyben jól érzitek magatokat mindannyian, s ez a hatalmas erőfeszítés lekötötte minden idejüket és erejüket. Születésed után, még neked is jutott a költözésből, Londonban is egy, s Magyarországon is egy nem várt.

Elmondhatatlan a reménykedésnek és a rettegésnek az az elegye, amely már Nagyapádat is, engem is a kimerülésig szorongatott, amikor 0 óra 15 perckor megszólalt a telefon.

Édesapád hívott, aki boldogan újságolta, hogy teljesen normális, egészséges vajúdas után, 2009. január 5-én este 10 óra 07 perckor megszülettél, egy szép kis fiúcska lettél, akit a terveiknek megfelelően Álmosnak neveztek, 2,80 kg a súlyod és 49 cm hosszú vagy! Édes-

anyád bátran viselte a szülés fájdalmait, és most már mindketten jól vagytok!

Ennél csodálatosabb híreket nem kaphattunk volna! A pár perccel korábbi elgyötört állapot ellenére korunkat meghazudtolóan tettekesznek éreztük magunkat, s legszívesebben nekiindultunk volna az éjszakának, hogy azonnal láthassunk benneteket! Természetesen nem tettük. Kivártuk a reggelt, és nekem egészen fantasztikus érzés volt ugyanazon az úton menni hozzád a Szent Imre Kórházba, amelyen édesanyádat vittük születése után hazafelé!

Miután a kórházban pár percet veletek lehettünk, és átélhettük az élet számomra legnagyobb csodáját, egy új kis lélek születését, aki végtelen örömünkre még az unokánk is, s megnyugodtunk édesanyád jólléte felől is, hazamentünk. Ahogy Mamid kérte, a kiságyadat még kibéleltük a már odakészített puha kis textilcsíkkal, hogy be ne üsd majd a buksidat, ha megérkezel, s igazán mondom, hogy megkezdődött a talán legszebb várakozás, ami valaha volt, a kórházból való hazatérésed várása.

Ezalatt, értesítettük szeretteinket, barátainkat, akik valamennyien imádkoztak szerencsés megérkezésedért, és ideírom a legszebb üzenetet, ami kedves barátnőmtől, Iluskától érkezett, születésed hírére:

„Szeretettel szívéünkbe fogadtuk Álmost. Hordja őt tenyerén az Isten!”

Azon a hajnalon ehhez csak azt tudtam hozzátenni:

„Ha lehet, egy egész életen át! Ámen.”

Drága Álmos! Azért meséltem el neked mindezt, mert tudnod kell, ki vagy te. Az élet oly sok váratlan eseményt hoz, melyek összezilálják, sokszor megnehezítik a dolgokat, mégis, kell, hogy az esszenciális pillanatokat megismerjük és őrizzük egy életen át.

Szüleidről talán soha többé ennyit nem fogok mesélni, hiszen te, már most is, mindenkinél többet tudsz róluk. Talán csak azt az egyet nem, ami életre hívásod előtt történt. Ezért szeretném útravalóul neked adni, hogyan láttam őket akkoriban, hogy őrizd őket olyannak, amilyenek a kezdetekben voltak.

Édesapád Magyarországon nem talált megfelelő állást. Olyannak tűnt föl, mint a mesék legkisebb királyfija: elindult világgá szerencsét próbálni. Határozott célja volt az itthon elérhetőnél magasabb jövedelmet szerezni. Többször ütközött akadályokba, vagy munkatársai ellenállásába, de ő nem hagyta eltántorítani magát a céljától, és a bátorságát sem veszítette el: újra meg újra nekivágott, hogy elérje, amit célul kitűzött. Közben megismerte és megszerette édesanyádat, aki szép volt, okos és kedves (sokan Napsugár kisasszonynak becézték), méltó párja volt édesapádnak, aki magával hívta őt, hogy társa legyen a következő harcaiban.

Elemi erejű egymásra találásuk, érzelmeik szenvedélyessége átsegítette őket előítéleteken, nehézségeken, országhatárokon, s ahogy Dávid minden erejével igyekezett megteremteni létezésük ideális feltételeit, úgy Hanna elhagyott mindent, ami addig az élete volt: a munkáját, az otthonát, a családját, a barátait és a számára igen fontos hazáját is, hogy kövesse egy idegen nyelvű világba azt az embert, akit mindenkinél jobban, igaz szívvel szeretett. Ennek a csodálatos, beteljesült szerelemnek vagy te a megtestesülése, édes Álmos. Szüleid olyanok voltak életre hívásod pillanatában, mint két egymást kereső csillag a sziporkázó, végtelen égbolton, s te lényedbe zártad ezt a csillagközi ragyogást. A tudást, hogy micsoda érzelmekből fakadtál, s miféle minőségek hordozója vagy!

Életem során csak néhány olyan embert ismertem, akik, hozzád hasonlóan, szüleik szerelmének szakrális pillanatából fakadtak. Mindahányan páratlan útravalóval érkeztek erre a földre, amely életre szóló, magasztos, ám súlyos kísérője volt létüknek. A magukban hordott fény mindig messzire világított, utat mutatott, de soha nem húzódtak vissza, nem rejtőzhettek el, mert fényük örökké hirdette őket, és soha nem adhatták alább.

Az élet – ahogy mindenki mást – megpróbálja és megedzi a szüleidet is. Lehet, hogy múltjuk áttetsző kristályfejezetét repedések hálója homályosítja majd el, s mint a régi fényképeken, barnásra színezi éveiket az elfutó idő. Ifjúságuk valaha volt, égi fényessége egyetlen lélekben él tovább: a tiédben, drága Álmos, s ennél szebb öröksége embernek nem lehet. Félem és remélem, hogy téged mindig hívni fog, és te örökké keresed majd ezt a ragyogást.

Egy tucat esztendő Ürömön

Menekülés volt az, ahogyan elhagytuk előző otthonunkat, az öreg budai családi házat, melyet nagyon szerettünk. A nagyszülők építették még a múlt század elején egy csendes utcában – akkoriban bolgárkertészet volt körben, ameddig a szem ellátott. Testvérével együtt ott nőtt föl a férjem, abban a házban telt házasságunk első két évtizede, s gyermekeink is ott születtek. Rossz állapotban volt már, amikor birtokba vettük, és tizenhat évbe telt, mire a rokonoktól apránként megvásároltuk, sok-sok saját munkával rendbe hoztuk, komfortosítottuk, s végül szép és kényelmes otthont tudhattunk magunkénak. Szentül hittük, hogy onnan már csak a végső állomáshelyre költözünk. Parányi kertje volt csak, de lakótelepeken lakó barátaink kedvenc találkozóhelye lett, s az ismerős gyerekek hada is szívesen tanyázott benne.

Aztán jött a rendszerváltás, és az idő közben a szomszédba települt gyár asztalosműhelye, amely addig „csak” reggel héttől délután háromig működött, megittasulva a piacgazdaság korlátlan gazdagodási lehetőségeitől, attól fogva este 10-ig, szombaton, vasárnap, ünnepnap, de ha kellett éjszaka is, egyfolytában üzemelt. A lakásban egyszerűen nem értettük egymás szavát, s a fülsiketítő zaj miatt már semmilyen időszakban nem volt nyugalom otthon. A villanyfűrészek sikoltozása, a forgácselszívó dübörgése a megengedett zajkibocsátás többszöröse volt, s finom, lisztszerű fűrészporszóró lepte be a környéket és odabent a bútorokat (a tudónket már nem is említem). Évekig

érveltünk, hadakoztunk, leveleztünk, könyörögtünk az illetékeseknél – hiába. Nincsen hatóság, mely megvédene egyetlen családot, egy egész gyár érdekeivel szemben. Ezért határoztunk úgy, hogy elmegyünk.

Már az is jellemző Ürömrre, ahogyan megtaláltuk új otthonunk helyét. 1992-ben, egy forró nyári vasárnapon, melyet Pomáz környékén, telkek nézegetésével töltöttünk, lehangoltan és eredménytelenül tartottunk hazafelé. Budakalász felől igyekeztünk a Bécsi útra, s meglepetésemben kis híján a kormányt is elengedtem, ahogy a Jumbo kempingnél – mintha hullámvasúton lettünk volna – szinte elfogyott autónk alól az út, s belesiklottunk egy mesebeli völgybe! Csodálatos panoráma tárult elénk a Róka-hegy, Péter-hegy, Hármashatár-hegy, Csúcs-hegy és Solymár felé. Mivel a nagy melegben megszomjaztunk, megálltunk az Öreg Sváb vendéglőben. Jó volt már belépni is a pince előterébe, s leülni a hívogató, zöld asztal mellé. Ebédidőn jóval túl, vacsorától még messze voltunk, egyedül a vendéglőben. A középkorú, szőke, köpcös úrtól férjemnek egy fröccsöt, nekem egy kávért rendeltünk, s az egész napi trappolás után élveztük a hely hűvösét és barátságos csöndjét. Amikor kicsit kifújtuk magunkat, hozzánk lépett az iménti úr, s kedvesen kérdezte, mi járatban vagyunk errefelé. Miközben elmondtuk, mindkettőnkben kezdett földerengeni, hogy hiszen jól ismerjük ezt a falut, mert gyerekkorunkban a szüleinkkel, majd felnőttként a barátainkkal és gyerekeinkkel sokszor kirándultunk errefelé, de mindig a turistautak felől érkeztünk, ezért nem ismerjük innen, az országról a szép kilátást. Kellemes beszélgetésbe bonyolódunk kedves vendéglátónkkal, s lassan megtudtuk, hogy ő az étterem tulajdonosa. Megható szenvedélyességgel beszélt a szakmájáról, a gondokról és nehézségekről, s arról a személyes céljáról, hogy meghonosítsa Ürömrön a kulturált vendéglőbe járás szokását. Szíve vágya volt egy olyan helyet teremteni, ahová lehet menni jókat enni, de ugyanúgy törzshelye lehet borozgatás közben beszélgető, filozofálgató baráti társaságoknak is, s ahol lehet ünnepeket

megülni, esküvőt tartani, bálakat rendezni, csak egyet nem lehet – kocsmázni, a szó rossz értelmében. Észre sem vettük, de közben mi is sok mindent elmeséltünk, s mielőtt eljöttünk, férjem megkérdezte tőle, nem tud-e itt eladó telket. Adott egy címet, s gondoltuk, ezt az egyet még megnézzük, azután aznapra befejezzük a keresgélést. Elköszöntünk tőle, s ahogy visszaültünk a kocsiba, megállapítottuk, hogy valami olyannal találkoztunk itt, amivel a városban már évtizedek óta nem: igényességgel, szívélyességgel és személyes odafigyeléssel.

Sohasem fogom elfelejteni, mit éreztem, amikor megláttam a telket, amit ajánlott. Két szép, régi, sváb porta között egy foghíjtelek, rajta előregedett sárgabarackos. A telek kicsit emelkedett, hátsó végéből úgy tűnt, tán miénk az egész világ, olyan tágas, gyönyörű látvány nyílt a szemközti szántóföldre, azon túl a Csúcs-hegyre és a Köves-bércre, s köztük a zugban Solymár sejtett titokzatosan. A kapu felől, fölfele nézve pedig ott magasodott két utcával fölöttünk a Kő-hegy és az Ezüst-hegy fenyvese, s kicsit balra, büszkén emelte fehér fejét a Nagy-Kevély. Egy pillanat alatt, szinte összenőttem ezzel a földdel, ezzel a szelíd tájjal. Ürömben minden benne volt, amiről álmodoztam, mialatt kerestünk egy új helyet, amelyet talán képesek vagyunk még most, életünk derekán is elfogadni, s amely bennünket elfogad. De még a megálmódottakon túl is volt itt valami váratlan, a természetes környezetből, a táj különös szépségéből és adottságaiból fakadó romlatlanság és harmónia, amelyhez ösztönösen és azonnal tartozni szeretne az ember.

Első látásra eldöntöttük, hogy itt a helyünk, pedig a telek nagyobb volt annál, mint amire szükségünk lett volna. Utóbb kiderült, ez a tény volt a bölcsője annak a gondolatnak, amire végül egész életformánkat alapoztuk. Elhoztuk ide látogatóba szüleinket is, akik hozánk hasonlóan, azonnal megszerették a helyet, s kedvük kerekedett velünk tartani. Jól volt ez így, mert beteg édesanyám, akkor már két éve nem tudott lemenni második emeleti lakásukból, s mivel hajdan

csendes, nyugodt otthonuk ablaka alatt ott örvénylett a „korszerű” M7-es bevezető szakaszának minden bűze és zaja, nagyon nélkülözte a mozgást, a friss levegőt, a természet közelségét. Anyósom pedig akkor már évek óta állandó gondozásra szorult. Így adódott aztán, hogy egy otthon helyett hármat építettünk, s együtt éltünk itt mindnyájunk örömére, mintha csak a sors rendelte volna utunkba a nagyobb telket.

1993-ban, Pünkösd vasárnapján költöztünk Ürömrre. Bútorainkat, nagyobb berendezési tárgyainkat teherautó hozta, s az élet alatt felgyűlt apróságokat, és azokat, melyek nem becsomagolhatók (pl. kutyák, növények stb.) kis Marutinkkal, több fordulóban én szállítottam ki. Amikor leraktam az első „adagot” (a két kutyát!) és indultam vissza a város felé, ismét történt egy ürömi létünket azóta is jellemző, kedves közjáték. A Fő utcán hajtottam a Templom tér felé, amikor a zöldséges előtt a járdán egy őszes hajú, középkorú, alacsony, mosolygós hölgy integetett, hogy álljak meg. Elmosolyodtam, mert ilyen korú női stoppossal még nem találkoztam – és megálltam. A metróhoz akart eljutni és megfelelt neki, hogy a Batthyányi térig tudom elvinni. Ahogy beült, azonnal bemutatkozott és érdeklődött, milyen ügyben járok erre. Elmeséltem, hogy éppen „honfoglalóban” vagyok itt, s hogy ez az első utam az új hazából a régibe. Kikérdezett a családomról is, s mire mindent elmeséltem, éppen a Batthyányi térre értünk. Utasom megköszönte, hogy elhoztam, s mielőtt kiszállt, mondott egy mondatot, amitől csodálatos könnyűség szállta meg a több hónapos csomagolástól, építkezéstől, anyagbeszerzéstől, mindenféle, pénzügyekkel és költözéssel járó ügyintézésétől, és a nagy változtatás miatti szorongástól elgyötört lényemet, s amelyik mondat máig elevenen él bennem. Azt mondta: Családoddal együtt legyen áldott és boldog életed itt Ürömnön, és testvéremül fogadlak téged! Így lett testvéremmé ürömi létem első napján, az első ürömi ember, akit megismertem: Mária, a kántornő. Olyan volt, mintha általa Üröm üzente volna: befogadlak benneteket! S az eltelt tucatnyi év

alatt megtapasztalhattam, hogy a testvérség, Máriánál nem pusztá szó.

Olyan szerencsések voltunk eddig, hogy ezekhez a kezdeti tapasztalatokhoz hasonló, szívmengető jelenségek között zajlanak mindennapjaink. Igazi élmény volt családunk minden tagja számára, Budapest után Ürömon élni. Úgy jöttünk ide, hogy egyetlen ismerősünk sem volt a faluban, mégis, a segítőkészség és jóakarát ezernyi jelét tapasztaltuk. Azzal kezdődött, hogy a szomszédban élő, nyolcvan fölötti néni, építkezésünk idején kéretlenül is meglocsolta a frissen készült betont, ha úgy találta, hogy a munkások nem vették elég komolyan a dolgukat, és mi éppen nem voltunk jelen. Folytatódott azzal, hogy bármilyen hivatalos ügyünk volt az Önkormányzatnál (építkezés idején van elég!), azt rendben és késedelem nélkül elintézték, vagy, hogy az ürömi ABC-ben, a hentesnél és a zöldségeseknél csukott szemmel vásárolhatok, mert jobban ügyelnek, hogy hibátlan árut kapjak, mintha magam válogatnám.

A valahová tartozás jó érzésével töltött el, hogy az akkoriban 3500 körüli lélekszámú település lakóinak többsége még köszönt annak, aki szembejött vele. (Ma már egyre kevesebben őrzik ezt a szép szokást, s a legszomorúbb, hogy egyre több a kisgyerek, aki nem köszön. Valószínűleg, városból érkezett, hozzánk hasonlóan „gyüttment” családok gyermekei ők, akiknek szülei már a városi idegenségre szocializálódtak, s csak ezt tudják gyermekeikre örökíteni.) Amikor ideköltöztünk, tejet már sok éve csak zacskóban vagy dobozban láttunk. Fantasztikus, a gyerekkorba való visszatéréshez hasonlatos élmény volt, hogy az utcánkban habos, illatos tejet vásárolhattunk, melyen párórai állás alatt vastag tejszínréteg képződött, s amely olyan tömör, testes aludttejet adott, aminek „alapanyagát”, csak az ügyes tehén képes „előállítani”. Tiszteltem ezt a családot, amiért reménytelennek tűnő korunkban kitaratott a gazdálkodás, állattartás mellett, s szinte vártam reggelenként, hogy meghalljam kis szőke lovacsájuk csengőjét és trappolását a házunk előtt, amint egy

kis kocsin vitte gazdáját a napi tennivalók után. Már akkor is csak nyomaiban ugyan, mégis, az igazi, telivér, egészséges falusi élet jeleivel találkozhattam nap, mint nap. Városlakóként is tudtam, hogy ezek nagyon hiányoznak nekem, de csak itt, újra rájuk találva értettem meg, hogy mennyire. Szerettem még a késő délután menetrendszerűen megérkező disznószagot, s a vacsorát üdvözlő vidám visongást is, mert tisztességesen tartott ólaktól jött, öröm volt a kertekben kapingáló tyúkokat látni és a tőlük származó, friss tojásból főzni. Gyönyörűség volt látni ősszel, hogyan szántják szemben a földeket, nézni tavasszal a szinte elsőként zsendülő vetés hamvas, végtelen zöldjét, s volt néhány különös nyár, amikor a Tábor-föld tábláin csupa napraforgó termett, s ilyenkor, mintha a nap ragyogott volna a földön is. Kis konyhakertem zöldségeivel, kertünk virágaival, az általam ültetett, lassan termőre forduló szőlővel, gyümölcsfákkal s a gondozásukkal, művelésükkel járó nem kevés munkával, mintha magát a valóságos életet kaptam volna vissza, melyet a városi évtizedek alatt elnyomtak, kiszorítottak életünkől a civilizáció művi dolgai.

Nagyszerű szomszédokkal áldott meg bennünket a sors, s amikor évről évre megtesszük egymás iránt a megbecsülés és a szeretet apró kis gesztusait, átnyújtván a kerítés fölött terményeinkből, gyümölcsjeleinkből egy kis kóstolót vagy a fölösleget, néha virágainkból egy-egy csokrot, mindig tudom, hogy ezzel a legnagyobb értéket adjuk kapjuk, ami csak létezik. Mert – hála Istennek – egyikünk sem szenved hiányt semmiben, nem szükség szülte dolgok ezek. Ami ilyenkor történik az „pusztán” barátságos odagondolás, finom jelzése annak, hogy közöm van hozzád, nem vagy idegen. Mi lehet annál fontosabb, mint hogy gondolunk egymásra, s hogy szándékunk van egymással megosztani, ami nekünk jutott? Azt hiszem, valóságosan így kerül bele az ember a közösség véráramába, s válik lassan szerves részévé ennek a közösségnek.

Tanulással szolgált megismerni azt is, mi a különbség a városi és a falusi szomszéd között. A fővárosban is békességben éltünk a szomszédjainkkal, s bár mi nemigen értünk rá szomszédolni, előfordult, hogy egy-egy környékbeli átjött beszélgetni egy kicsit. Röstelltem is, hogy nekem mindig volt dolgom, vagy a házban vagy a kertben, de egy kávé mellett, egy-két órát elbeszélgettem a látogatóval. Meglepett és rokonszenvvel töltött el, hogy itteni szomszédjaim ugyanúgy nem érnek rá kávé mellett elüldögélni, mint én, mert akinek kertje van, mindig van tennivalója is. Kétségtelenül kiderül azonban érdeklődésük abból, hogy ha néhány napig nem látják valamelyikünket, mert például későn ér haza, rögtön tudakolják, hogy jól van-e. Naponta dolgoztatunk a kerítés két oldalán, mindig van egymáshoz néhány jó szavunk, de nem tartjuk fel a másikat.

Az elmondottakból – sajnos – évről évre elvesz valami. Hiába várom reggelenként a szőke, csengős lovacskát – egy-két éve nem jön. He-lyette egy dolgos, öreg Mercédeszen látom néha utazni a gazdát. El-tűntek környékünkéről a csirkék, hajnalban egyetlen magányos kakas távoli kukorékolását hallom, nem visít már malac sem a szomszéd-ban, s vannak földek, melyek művelés nélkül maradnak. Az újkori építkezők sok helyen már két méter magas, tömör falakat építenek kerítés gyanánt, néhol gyékénnyel takarják be a hajdan átlátható keríté-éseket kizárva életükből másokat, bezárva saját magukat, s lassan el lesz torlaszolva minden út, ami embertől emberig vezethet. Szomo-rúan gondolkodom rá, hogy ha a mi nemzedékünk egyszer elmegy, talán soha többé nem vándorol ide-oda a kerítés fölött a barátság egy fű-zér fokhagyma, egy csokor petrezselyem, néhány pogácsa vagy egy tál cseresznye képében... S a XX. századdal talán véget ért Ürömmön a csendesség kora is: 2005-ben – először, idetelepülésünk óta – már hol itt, hol ott üvölt az udvarokból különböző, könnyűnek igazán nem mondható gépzene, s a fölerősített basszusok – dumm, dumm – megrezegtetik még a környező ablakokat is.

Nem tudom, más betelepültek hogy vannak vele, nekem egy-két évbe telt mire kihevertem az építkezést és utómunkáit, minden a helyére került, begyógyult a kert az építkezéssel járó, óhatatlan sérülések után, és néha-néha, már maradt időm gyönyörködni annak a hatalmas vállalkozásnak az eredményében, amit három család – a szüleink és mi – áttelepítése jelent. Talán ittlétünk harmadik évében (amikor már nem kellett sehova semmit fölszerelni, függönyt varrni, vagy virágot, gyümölcsfákat telepíteni) kezdtem sétákat tenni Ürömön. Lassan felidéződött bennem, hogyan érkeztünk régen kirándulókként Csillaghegy, Pomáz, Csikóváralja vagy Csobánka felől, többnyire a sárga buszt keresve, már hazafelé. Nem is annyira Üröm, inkább Pilisborosjenő élt elevenen az emlékeimben, melyet, mint buszvégállomást, sokszor használtunk túráink végcéljaként. Egyik ámulatból a másikba estem, ahogy kezdtem fölfedezni ezt a kis települést. Hogy szép, az ugye már teleknézőben is világos volt, de hogy milyen sokszínű, különlegesen és egyedülállóan, az csak apránként derült ki számomra. Abban az időben – 1994-95-ben – talán 1200 ház lehetett Ürömön, melyek még meghagyták a táj dominanciáját. Biztosan minden természetjáró szembesült már túrái során azzal a különös érzéssel, hogy minden egyes tájnak egyedül rá jellemző hangulata, kedélyállapota, jelleme és méltósága van, és csak addig maradhat szép és egészséges, csak addig élhet, ameddig ezen alapvető tulajdonságait nem akarják durván megváltoztatni.

Üröm, talán még a többi táj között is különleges. Magamban mindig egy múlt század eleji, kedves, finom, művelt, jókedvű és szép kisasszonyhoz hasonlítom. Olyan nyitott mindenfelé, s ettől annyira törekény és védtelen, minden irányban más-más arca van, de bármerről nézzük, kedves és hívogató, s helyenként drámaian gyönyörű. Drámai, mert hogyan lehet egy ilyen karcsú, szép leány ennyire bölcs, ilyen távlatos! Az Ezüst-hegyről mindkét irányba, akár a Duna, akár Solymár felé, a Péter-hegy felől minden irányba, körben, a Róka-hegyről a Kevély vonulat mindkét oldalán, messze a Pilisbe, egyik

félen Pismány felé, a másikon Borosjenő és Köves-bérc felé, Üröm-hegy és a Kis-domb felől északnak-nyugatnak-délnek tágasan, szóval, minden irányba messzire látó, sokat tudó kisasszony Üröm. S megható, hogy ennyi tudás birtokában, milyen végtelenül szelíd. Lágy vonulatait, lankáit, tágas rétjeit gyermekek és öregek is képesek bejárni. Egy tucat esztendeje próbálom megismerni, de olyan titokzatos, hogy még ma is rá-rá bukkanak rejtett zugokra, csodás pihenőkre, gyönyörű kilátású helyekre. Páratlan, ahogyan festi, kendőzi magát a hölgy, kivált tavaszon és őszön. Hajnalban még ezüst csipkéjű párákba burkolódzik, távoli és tartózkodóan elegáns, de esténként – talán bálba készül? – égőpiros, rózsaszín, sárga vagy fénylő, lilába játszó, változékony színű ruhákat ölt. Hétköznapijain a hegy szőlőinek gyöngysorát viseli a nyakán, zöld blúza a barackos, s alatta a házak színes szőtteséből készült szoknyája lobog.

Különös, hogy ölében hordja templomát, amit általában a települések magasabb pontjain építenek, mintha csak óvni akarná, a hegyeken túlról érkező bajok elől.

Természetük szerint a tájak halhatatlanok, ifjúságuk örök, szépségük múlhatatlan. Úgy tudom, a Teremtő eredeti szándéka szerint érintetetlenek. A szépséges Üröm, nem tudta védeni magát: tíz év alatt többet öregedett, mint előtte évmilliók alatt, mert elvesztette érintetlenségét.

Ha van egy pont, ami nem felhőtlen a hozzá való viszonyomban, akkor ez az. Talán nem kellett volna, de természetes, egészséges mi-voltát, csendjét, üde leheletét annyira megszerettem, hogy ilyennek akartam volna megtartani. Nem magamnak, hanem mindenkinek. Amikor kitudódott, hogy pénzszerzés céljából föl kell darabolni, szelíd arcait utcákkal barázdálni, zöldjeit kátránnyal, betonnal leönteni, csendjét a forgalom zajára cserélni, harapnivaló levegőjét benzinbűzzel vegyíteni – magam is beálltam azok közé, akik próbálták megvédeni. Különb volt annál, hogy ilyen sorsra jusson, így volt

kivételes, a fővárost körülvevő más települések között. Csodák lehetősége lakott benne, melyeket őrizni kellett volna.

Nagy szomorúságomban még sorsot is álmodtam neki. Álmomban lakóparkok helyett egyetlen szép kastélyt építettem a Tábor-földön, Kós Károly hagyománya szerint. Egyik szárnyában sok vendégház szoba, barátságos étterem és klub. A másikban, egyik oldalán megnyitható falú színház- és hangversenyterem, amely nyáron szabadtérivé varázsolható. Az épület körül sétára, beszélgetésre, üldögélésre, olvasásra, sakkozásra alkalmas hatalmas park, benne több ponton gyerekkert, speciálisan kialakítva a különböző korú gyerekek kedvtelése szerint. A park Borosjenő felőli oldalán lovarda, istállók, lovas pályák, homokfutók, hintók, szekerek, szánok s a fák között a szerteágazó út, amely a Pilsen, Visegrádon át Esztergomig is elvihet, gyalog, nyeregben, szánon vagy kocsin. Télen és nyáron egyaránt. Azt álmodtam, hogy a hangversenyterem minden előadásra megtelt, messzi vidékekről jöttek és megszálltak itt, hogy láthassák-hallhassák színvonalas színházi, irodalmi és zenei estjeit (bennük – sok más kiválóság mellett – a Muzsikás különféle korosztályú együtteseit, az Ürömi Öröm tündérlábú néptáncosait és mindenféle nemzetiségű barátaikat). A látogatók néhány nyugalmas, pihenő nappal toldották meg a színházi est után a programot. Messze földről érkeztek a klubba lovasok. Kettős és négyes fogatok, hintók hozták-vitték a látogatókat Üröm többi vendéglátó helyére, és a budai Várba, a Margitszigetre, a környékbeli települések nevezetességeihez, vagy a Dunához, az ürömieket saját evezős klubjába a vízi sportok szerelmeseit. Ürömnek nem volt szüksége semmilyen „látvány” vagy „élmény” vagy „wellness” előtagú tucat-rafinériára, mert sajátos, az ország különböző tájainak itt a svábokéval egyesült hagyományait, a sokféle vérből született, eredeti zamatú kultúráját, valódi szellemi tőkéjét hasznosította. Bizony, álmomban minden pontosan így volt, és megbecsült, jómódú településsé lett Üröm. Lakóinak munkát adott e sokféle szolgáltatás, megmaradt gazdálkodóinak minden terménye

helyben hasznosult, szőlészei, borászai itt kínálhatták egész éven át remek boraikat, s nagyszerű tehetségeinknek hála, ez a hagyományok nyomán fölépült hely, a kézművesek nemzetközi találkozóhelye lett. A kastély és tágas parkja otthont adott sokféle időszaki kiállításnak, s Üröm nagyon hamar a barátság, a műveltség, a szellem és a sport szimbóluma, bel- és külhonban egyaránt sokak által vágyott és keresett fellegvára lett.

Ezzel az eleven élettel együtt is békés és szép hely maradt Üröm. Nem akart folyton tovább terjeszkedni, újabb meg újabb üzleteket kötni egyre nagyobb haszonért. Ismerte a mértéket, tudta, hogy a kevesebb több. Megőrizte az őslakos svábok mentalitását: kivételes minőséget akart nyújtani a tisztességes megélhetésért cserébe. Nem esett a „tömegtermelés”, a „szórakoztatóipar” gyenge, de harsány mivoltának bűneibe, és így megőrizhette önmagát. Megtehetette, mert – mint mondtam – akkor még, csodák lehetősége élt benne.

Ne kérdezzétek most, hogy mindezt ugyan miből lehetett volna! Álomban úgy volt, hogy összefogtunk és akartunk.

Igen, meg kellett volna védeni, de, ahogyan a régi otthonunkat sem tudtuk megőrizni, s ahogyan szüleimet is elűzte otthonukból az M7-es, úgy Ürömet sem tudtuk megvédeni, pedig sokan voltunk, akik megpróbáltuk. A földgolyó egyre kisebb, lassan menekülni sincs hova, mert mindenüvé utánunk jön a hasznot kereső világ. Félek, hogy mire megépül az M0-ás körgyűrű és benépesül a negyedik-ötödik lakópark is, az egykor oly szépséges Üröm nem lesz más, csak egy külvárosi Rózsadomb.

Az enyémhez hasonló álmodozások ideje lejárt, keresni kell hát egy másik jövőt. Azt hiszem azonban, ez már a fiatalok dolga. Reménykedve nézem az egyre tevékenyebb ürömi civil szervezetek, és a településükért tenni akaró magánemberek kezdeményezéseit, melyeket sokszor az Önkormányzat is támogat. Munkájuk az értelem és a jó-akarát megtestesülése s minden egyes nekibuzdulásuk, valamilyen szépséggel gyarapítja mindennapi életünket. Jó érzés, hogy egyre

gyakoribbak a különféle kulturális rendezvények – többségük a Községi Ház munkatársainak köszönhető – s hogy ezeken a falu lakói közül egyre többen vesznek részt. Különös megbecsülést érzek azok iránt, akik évek óta nagy erőfeszítéssel próbálnak a tiszta forrás mellé, a hagyományok világába visszacsalogatni minket. Legjobban talán ők tudják, hogy szinte csak egyetlen esély van a megmaradásra: ha amennyire csak lehet, visszaállítjuk az emberi létnek értelmet adó kereteket, a természet, az erkölcs, a hit és a szokások rendjét.

Szaporodnak a faluban e civil kezdeményezések látható nyomai is. Nem készülök leltárt csinálni belőlük, csak megidézni közülük néhány, számomra különösen kedveset. Igazi öröm, hogy sétáimon már a Deák Ferenc utcából fölmehetek a hegyre, mert helyreállították a turistautat, és a Nagy-Kevély, végre Ürömből közvetlenül is megközelíthető újra. Bíztonak gondolom azt is, hogy még mindig vannak szándékok, melyek arra irányulnak, hogy megmentse a falut egy autópálya megépülésének hatalmas terheitől. Már csak külső szemlélőként figyelem ezt a vitát – nem is titkolom, melyik oldalon állok – de tudom, hogy ha nem változtatják mesterségesen sárdobáló, lejárató gyűlölködéssé az érvek cseréjét, akkor ez bizony nagyon is helyénvaló és jó lakossági kezdeményezés. Jórészt az Önkormányzat érdeme (de úgy tudom lakossági segédlettel), hogy tisztességes burkolatot kapott a faluközpont és környéke, lehet már „korzózni” a nyaktörés veszélye nélkül. Tiszteletre méltó, ahogyan egy esztendő alatt felállt és intenzíven működik a Teleház. A hagyományokat idézik a fesztiválok és nemzeti ünnepeink szebbnél szebb programjai, melyeken a helyi lakosok mindenféle korosztálya, gyerekek, fiatalok, középkorúak és idősek szolgáltatják a műsorok többségét. Átmelegedő szívvel nézem, hogy esténként gyöngysorként fénylenek az Alexandra Pavlovna kápolnájához vezető sétány kandeláberei, s igazi meghatottsággal állok évek óta karácsonykor, a templommal szemben kivilágított kis betlehem sátra előtt. Tegnap, a kőfaragó tábor alkotó résztvevőit csodáltam, őszinte tisztelettel nem csak az ő mun-

káik, hanem az ezt kigondoló és megvalósító akarat iránt. A hagyományőrzés különös, és gondolatiságában gyönyörű formája lesz a felállítandó Szent György emlékmű, amelynek talapzata a kőfaragók alkotásaiban őrzi majd Üröm szép hagyományait, a szőlészetet és a kőfaragást.

Azt remélem, ilyen művek csak akkor születnek, ha valódi közösség hívja életre őket. Ha álmodom még valamiről, az talán az, hogy a hasonló jelenségek között felnövekvő fiatalok, vágnak majd a tiszta forrásból merített tudás és hagyomány megvalósítására. Hogy megérik a pontos mértéket, és megértik, milyen életbevágóan fontos az együttműködés és a kíméletesség a Természet és az Ember között. Hogy megtalálják a varázsszót a Mindenség visszaszelídítéséhez.

Apám

2007. október 19-én vesztettük el őt, és nyolcvanhat évvel korábban, ugyanezen a napon született Édesanyám. Apám, 14 éves korától kezdve rajongásig szerette őt, és az életük vége felé, időskori betegségeiben is évtizedekig ápolta-szolgált a zúgolódás nélkül, hűségesen. Apám kilenc évvel túlélte őt, s amikor rengeteg fájdalom és szenvedés után, 85 évesen, ezen a napon következett, úgy éreztem, eszébe jutott szeretett felesége születésnapja, és elindult, hogy felköszöntse.

Halála napjának délelőttjén, ezt írtam egy kétségbeesett elektronikus levélben a barátnőmnek:

„Tegnap hoztuk haza Apámat a kórházból, és tökéletes pokoljárás, ami betek óta történik. A baj okát másban látja a neurológia és másban a fülészet, de abban egyetértenek, hogy az állapota miatt még a legkisebb beavatkozást sem bírná el, és hogy ez már csak rosszabbodhat.

Azt hiszem, hónapok óta igazi élet-halál harcot vívunk, a szó legvalódibb értelmében. Szegény Apám már mindent megélt, aminek az elkerüléséért imádkozott, a szörnyű és állandó fájdalmat, a fizikai gyengeséget, a teljes testi-lelki kiszolgáltatottságot és az összes megaláztatást, ami kórházban érheti az embert. Ráadásul mindezt ugyanolyan kedvesen és szelíden tűrni, mint egész életében mindent, csak én átkoztam el már százszor az égiet, amiért nem könnyörülnek rajta. Már csak gyomorszájondán át lehet táplálni, mert nyelni nem tud, a koponyájában több helyen gyulladás nyomja az idegeket (ettől a nagy fájdalom) de úgy,

hogy se láz, se hidegrázás nem jelzi a bajt, és a garatban van egy tumor, de nem tudni milyen indulatú, mert csak koponyaműtéttel lehetne hozzáférni, hogy szövetszövetmintát vegyenek. Ezen kívül olyan mértékű kettős látása van, hogy nem találja el, amiért nyúl, és kb. 46 kilóra fogyott. Borzalmas, hogy nem tudunk segíteni rajta, és láthatóan az orvostudomány se tud többet, mint megtartani ebben az állapotban. Életemben csak a betegen született kislányomért sírtam ennyit, hiszen Apámtól egész életemben csak jó szót, szeretetet, tökéletes bizalmat és mindenben segítséget kaptam (szerintem mindenki más is). Szörnyű látni, milyen igazságtalan vele az élet, hogy milyen tehetetlen vagyok még így is, hogy minden nap, legalább fél napot vele töltök a kórházban. Úgy mentiünk érte, hogy kocsival hazahozzuk. Teljesen kikészültem, egyrészt mert olyan gyenge lett, hogy felülni sem tud, nemhogy elmenni az autóig, valahogy nincs is mindig egészen magánál, másrészt tegnapelőtt délben úgy hagytam ott a látogatás végén, hogy megmosdattam, tisztába tettem, friss fejbénneműt, pizsamát adtam rá és tegnap úgy találtam, hogy nyakig feküdt mindabban, amit szegény, elgyötört teste még képes volt kiválasztani, a bőre fölázva, mint a mosónő keze, mert szerintem azóta sem nyúlt hozzá senki. Éjjeliszekrényén ugyanúgy állt a kitöltött gyümölcsle, ahogy előző délben hagytam, érintetlenül az esti vacsora és a másnapi reggeli – meg sem próbálták megejtetni. S mindezt úgy, hogy az osztályon a legnagyobbtól a legkisebbig mindenkit busásan „honoráltam”, és könyörögtem, hogy figyeljenek rá, legalább azalatt, amíg nem vagyok bent, mert már szólni sincs ereje, ha baj van. Kiborultam, jól megmondtam a véleményemet, erre azt hitték, hogy az állapot romlásától akadtam ki. Felajánlották, hogy mégse vigyem haza, majd ők ápolják tovább, végül ki kellett mondanom, hogy ilyen méltatlan körülmények között még a kutyámat sem hagynám. De az a szomorú, hogy az alapvető problémáról nem ők tehetnek: a kb. 40 fős osztályon egyetlen ápolónő van, tényleg szakadásig dolgozik, mégis mindent és mindenkit megesz a kosz. Szóval, ami van az ország „tetején” (2007-ben vagyunk), ugyanez van az „alján”. Végül csak mentővel tudtuk hazahozni, és többé seborá nem engedem, mert itthon legalább szeretettel gondját viseljük.

Az már biztosnak látszik, hogy ha van pokol, ott fogok sülni, mert Istennel egyfolytában csak pörölni tudok. Apám, mindig azt mondta: az élet nagyon sok

munkából, rengeteg nehézségből és szomorúságból, s egy kevéske örömből áll. Ő ezekkel együtt is derűsen, békésen, örökké tevékenyen élte végig a sajátját, megőrizve azt a csodás képességét, hogy mindig ő tudott adni és segíteni másoknak. Ha nem is volt templomjáró, de bízott a magasztos lelkű, szeretettel teljes Istenben, aki átvállalja a bűnöket, megsegít a bajban, igazságos, irgalmas és könnyőriületes. Ha volna ilyen Isten, egy apám-fajta ember, akinek bűne tán nincs is, csak hibája vagy tévedése, soha nem juthatna ilyen sorsra.”

A fenti sorok elküldése után, kb. egy órát üldögéltem apám ágya mellett, halkán szólt a zene, és csak pár szót beszélgettünk, mert tán még a gondolkodás is fájdalmat okozott neki. Ezalatt jött hozzá a háziorvos, egy hölgy, aki sok éve kezelte, és kedvesen dicsérte: Miklós bácsi, csodálatos, hogy maga milyen jóképű még mindig, és milyen ápolt, jó illatú. Valóban, a tusolás létszükséglete volt, minden erejét összeszedve, naponta borotválkozott, s egy kellemes illatú arcszeszt használt. Világéletében ilyen nett és elegáns volt, pedig igazi jó módban sohasem volt része. Kikísértem a háziorvost, a gyönyörű, verőfényes időben a magasodó felhőket fényesre sütötte a nap, ezer színben tobzódott az ősz, amit Apám úgy szeretett, s a kapuban elsírtam magam, hogy miért nem könnyörülnek rajta az égiek!

Nehezen állítottam el a könnyeimet, s visszaérve a lakásba, a csövön át megittattam őt, megsimogattam a kezét, és mondtam, hogy mindjárt jövök, csak még elkészítem az ebédjét.

Nagyon szerettük egymást, de soha nem tettünk látványos gesztusokat, ezért magam is meglepődtem, amikor az ajtóból még visszafordultam, mosolyogva azt mondtam, hogy sietek ám, mert szeretlek – és ő egy halvány mosollyal viszonzta a szavaimat.

Húsz perc múlva, amikor visszaértem a tálcán a pépesített ebédvel, kisimult, békés arccal, mozdulatlanul feküdt. Átköltözött új, égi házájába, s ahogyan ismerem, út közben a fénnel hintett, harmatos mennyei réteken, virágot szedett anyám születésnapjára.

Aznap este tizenegy körül álltam a teraszon. Tele volt a szívem bánattal, a lelkem pedig megkönnyebbüléssel, hogy ő nem szenved már semmitől. Néztam a kristálytisza, csillagokkal teleszórt égboltot, amelyen narancsvörösen izzott a fogyó hold kiflije, és elakadt a lélegzetem: egyetlen egy, fekvő emberalakot formázó felhő nyújtózkodott a ragyogó hold felé, és nem hittem a szememnek... Ebben a pillanatban megszólalt a telefon, s legkedvesebb barátnőm, Iluska szólt belőle izgatottan: Most jövök Ürömrre Budakalász felől, csodálatos az éjszaka, menj ki gyorsan a teraszra és nézz a hold felé, szerintem ott van Apukád!

Máig hiányzik, pedig itt van velünk. Ezekkel a sorokkal búcsúzunk tőle évről évre, újra meg újra:

Sugárzó szereteténél melegedtünk
Feltétlen becsületességére támaszkodtunk,
Szüntelen törődése összetartott bennünket,
Önzetlen, derűs lénye áldás volt reánk.

Akkor délben, őszi verőfény jött érte
Tornyos fellegekkel,
Este a tündöklő félholdhoz simította arcát,
Úgy köszönt el.
Dideregve állunk, s sírva mondogatjuk:
A földön eggyel
Ismét kevesebb az EMBER...

Láttelelet

az egészségügyről és benne a társadalomról, 2004-ből

L. S. Coronaria intenzív című versciklusa járt Bora fejében, amíg összeszedegette a kórházba vivendő néhány holmit. Régen olvasta, az is lehet, hogy emlékéit az idő szépítette meg, de megnyugtató hangulatot hagyott benne, egy olyan hely képét, ahol biztonságban, szakértő és gondoskodó kezek között van a beteg, s számíthat a gyógyulásra. Ez az emlék megkönnyítette számára a szívkatéterezésre való készülődést.

Nem félt, bár a kórházi belgyógyászaton K. docens úr elég kategorikusan közölte: önnek olyan mértékű koszorúér szűkülete van, amit meg kell operálni. Megmentjük! – mondta határozottan az orvos, és Bora megilletődötten hallgatta, mert a diagnózis egy több hónapos vizsgálatsorozat eredményei alapján született.

Szívbetegségekben járatlan lévén, nem is igen tudta, mit kellene kérdeznie az orvostól, a műtétet illetően. Amikor megkapta a 10 nappal későbbre szóló beutalót a Kardiológia Szubintenzív Osztályára az érfestésre, abban a hitben volt, hogy ez lesz a műtétet megelőző utolsó vizsgálat, amely megmutatja majd mindazt, amit a sebésznek tudnia kell, mielőtt fölnyitná a mellkast, és vágni kezdene. Kész volt benne az elhatározás: az érfestés eredményét (a koszorúér szűkület mértékét) mindenképpen tudni szeretné, de műtétet nem akart.

Életszerűnek tartotta, hogy közel a hatvanhoz, a szervei kezdenek kifáradni. Azt még csak elfogadta, hogy a vérnyomását, és a cukor-

anyagcseréjét több éve gyógyszerekkel szabályozzák, de hogy a szervezet motorjának, a szívnek a működését mesterséges beavatkozással hosszabbítsák meg, azt a természet rendjébe való olyan mértékű beavatkozásnak érezte, ami tiszteletlenség az élettel (amit pedig nagyon szeretett!) szemben. Úgy gondolta, ilyen életkorban elfogadható, hogy az ember szervezete lejáróban van, minden természetes módszert felhasználva lehet és kell is küzdeni ellene, de csak fiatalok létét-életét szabad késsel meghosszabbítani. Öreget még öregebbé ítélni, kiszolgáltatottsággal, testi-lelki fájdalomokkal teli vénségre kárhoztatni: bűn.

Ambivalens viszonyban állt az orvostudománnyal. Élete során megismert néhány nagyszerű, megszállottan gyógyító orvost, akik iránt szavakba alig foglalható hálát, tiszteletet és megbecsülést érzett. Maga a tudomány azonban, sok tekintetben szemben állt a gondolkodásmódjával. A XX. század második felében a gyógyítás elsősorban radikális kémiai gyógymódokra és fantasztikus sebészeti beavatkozásokra épült, és az asszony – noha belátta, milyen nagy jelentőségű, hogy sokféle szenvedést képes enyhíteni az orvostudomány – idegenkedett ezektől az erőszakos megoldásoktól. Mint sok egyéb dologban, a betegségek gyógyításában is a természettel való együttműködést érezte természetes, tehát megengedhető és járható útnak. A természet a szívbetegségekre is ad gyógyító növényeket, különféle segítő életviteli szabályokat, de ha mindez kevés, akkor alighanem el kell fogadni azt, ami történik az élet, a természet ősi rendje szerint. Úgy érezte, hatvanon túl, bármikor ér is véget az élet, az elfogadható, hiszen addigra mindenki végigjárja a gyermekkor, ifjúkor, felnőttkor és időskor iskoláit, átéli valamennyi életkor örömeit-bánatait – az ilyen élet tehát teljesnek mondható. A mindenség szempontjából pedig az a normális, ha hosszabb élet csak a legegészségesebb emberpéldányoknak adatik. Az erőszakkal létrehozott „esélyegyenlőség” az élet hosszában természetellenes. Akitet idős korukban folyamatosan „összetákolnak” különféle szerek és beavatkozások által, azok

számára a meghosszabbított élet, gyakran csak elnyújtott szenvedés. Bora ezt nem az egészség, hanem a betegség fenntartásának érezte, mesterséges beavatkozásnak, amellyel megakadályozzák az elmúlás méltósággal teljes, természetes formáját. Tudta persze, hogy ma, amikor az élet hosszúságát éppúgy kétes, toplistás kérdéssé silányítják, mint annyi mást, valószínűleg nincs orvos, aki elfogadná ebbéli véleményét.

Efféle gondolatokkal készült az érfestésre, de úgy alakult, hogy előbb még dolga volt a háziornosnál, aki rákérdezett a kivizsgálás eredményére. Bora ugyancsak meglepődött, amikor beszámolója után a doktornő elmondta neki: a szívkatéterezés olyan eljárás, melynek során a comb vénájában föltolják a katétert a koszorúerekhez, és egyetlen művelet ezen erek megfestése, az esetleges szűkületek kitágítása, és – ha szükséges – a kitágított érfalba, kitámasztó háló beültetése. Nagyot nyelt, amikor mindezt meghallotta, s a háziornos is kissé zavarosan mondta: hát, ezt azért el kellett volna magyarázniuk önnek!

Rövid ideig habozott, hogy egyáltalán elmenjen-e a vizsgálatra, hiszen ha megállapítják a szűkület tényét, nem kelhet fel érfestés után a műtőasztalról azzal, hogy köszönöm, tovább nem kérem! Végül azért vállalta a beavatkozást, mert ez a procedúra, a szív műtétéhez képest, apró beavatkozásnak tűnt.

A pakolással lassan elkészült. Még egyszer végiggondolta, megvan-e minden: fehérneműk, hálóingek, pongyola, törölközők, zoknik, papucs, pipere holmik, fogkefe-fogkrém, fésű, csatok, zsebkendő, pohár, evőeszközök. Igazolvány, korábbi vizsgálati eredmények, TAJ kártya, pénztárca. Toll, papír, szemüveg, könyv. Rendben – gondolta – és behúzta a táska zipzárvját. Ja! A gyógyszerek! Berakta azokat is az egyik zsebbe, és indulásra kész volt.

Pénteken reggel hétre rendelték be, férje és lánya kíséretében időben ott volt. Egy hasonló korú asszony, felnőtt gyermekei társaságában már ott várakozott, amikor megérkeztek, és hamarosan jött még két férfi is felvételre.

Az első óra viszonylag hamar eltelt, ahogy nézték a folyosókon cikázó fehér és zöldruhás kórházi személyzetet. Orvosok, ápolók és ápolónők, műtősök és néha egy-egy takarító. Meg-megálltak, szóba elegyedtek egymással, előző esti élményeiket mesélték, nagyokat nevettek.

Nyolc órakor a férjének indulnia kellett a munkája miatt, de leánya, aki szabadságon volt éppen, vele maradt. Eltelt egy újabb óra lényegi változás nélkül és Zsófi – a lánya – ekkor már megjegyezte: két órája várunk itt, de körülöttünk a kórházi alkalmazottak eddig kizárólag a magánügyeikről beszéltek egymással!

Kilenckor megérkezett E. főorvos úr, és elkezdte a betegek felvételét. Bora harmadiknak került sorra – s akár a többieket – őt is a folyosón, az ajtófélfának dőlve, egy kezében tartott papírra jegyzetelve kérdezte ki az előzményekről a kardiológus, mivel az orvosi szoba olyan kicsi volt, hogy két íróasztal széssel és két számítógép még befért, de orvos és beteg már nem.

- Kérem a beutalót és a leleteit! – mondta a személyi adatok felvétele után a főorvos.

- Nekem csak annyit mondtak, hogy ma 7 órára jöjjen ide Önhöz. Rengeteg vizsgálaton átestem K. docens úr jóvoltából, de egyetlen leletet sem kaptam kézhez. Azt hittem, a beutalóval együtt átküldték ide – felelte kissé megszeppenve Bora.

Mire kimondta ezeket a szavakat, eszébe jutott, hogy a kivizsgálás során, több szakrendelésen is így járt. Sehová nem kapott beutalót, és bár egyik-másik vizsgálatra számítógépen már megérkezett a beutaló K. docens titkárságáról, a legtöbb helyen neki morogtak, mondván: „nem tudom, hogy képzeled ezt a docens úr!”

A főorvos – akiről a kikérdezés alapján Bora úgy találta, hogy rendkívül intelligens, gyors eszű ember – félig dühösen, félig nevetve kérdezte:

- Mondja, egyáltalán biztos benne, hogy szívkatéterezésre jött?!

Nem is tudja, mennyire a lényegre tapintott! – gondolta magában Bora, és mosolyogva válaszolt:

- Hát, már nem is vagyok ebben olyan biztos!

Összenevettek, oldva kissé a feszültséget, de a megoldás, hogy tudniillik Bora menjen, és szerezzze meg a papírjait, nem nagyon tetszett az asszonynak. Amikor az ember rosszul érzi magát, éppen elég elviselni a bajait és készülni az ismeretlen beavatkozásra, nem hiányzik még az is, hogy ráruházzák egy belső kézbesítő feladatait. Ami – mint kiderült – egy kórházban nem is olyan egyszerű munka! Visszatért a belgyógyászatra, a docens úr egy másik épületben lévő titkárságára, megkapta a beutalót, de kiderült, hogy elveszett a Holter vizsgálat eredménye, ami a beavatkozás szempontjából fontos információ, és nem érkezett meg a vércsoport meghatározás sem, ami pedig nélkülözhetetlen.

- Az a legegyszerűbb – mondta a titkárnő – ha elmegy a vértranszfúziósokhoz a meghatározás eredményéért (az épület a kórház egy távolabbi részén van) és esetleg nézzen be az EKG-ra is, hátha tudnak adni egy másolatot a Holter eredményéről!

Bora bizakodása kezdett elpárologni, nem érezte úgy, hogy egy jól szervezett rendszerben, alaposan átgondolt és jól előkészített beavatkozás alanya. A kórház rendjével kapcsolatos elbizonytalanodáson túl, a helyzet emberileg is bántotta. Saját munkájában evidens volt számára, hogy egy feladat részletkérdéseit is pontosan végezze, s ha néha valamit elvett, lélekszakadva igyekezett rendbe hozni. Eszébe nem jutott volna az ügyfelére tolni a „hibaelhárítást”, pláne nem ilyen arcátlan módon, hogy még elnézést sem kér.

Nem akarta hagyni, hogy megbillenjen a nyugalma, ezért nem vitatkozott. Végigjárta az említett épületeket, megszerezte a papírokat (a Holter eredménye állítólag elveszett, nem tudtak róla másolatot adni), visszament a Szubintenzívra és magában, próbálta az egészségügyi dolgozók túlterheltségével mentegetni a történeteket.

A beutalóval bebocsáttatást nyert a Kardiológiai Szubintenzív Osztályra, kapott egy ágyat a nagy, koedukált őrzőben, melyet csak egy függöny osztott férfi és női részlegre. Zsófi, aki Bora vándorlásai idején a holmiját őrizte, segített nagyjából elhelyezkedni, és egyre aggodalmasabban figyelte a fejleményeket. Itt, az őrzőben, ahonnan a műtőbe vitték, illetve a műtét után megfigyelésen tartották a pácienseket, már nem maradhatott „külsős”, így Zsófi még a párnájára csempészett egy plüss nyuszt (mert őt magát, Nyuszinak becézte a család), és néhány bátorító, szeretetteljes ölelés után elment.

Fél tizenegy lett, s innen felgyorsultak az események. Egy (valóban nagyon kedves) nővér fölvette az adatait, megmérte a vérnyomását, ellátta a szükséges információkkal és derűs kisugárzásával némileg helyreállította Bora megingott bizalmát. Perceken belül megérkezett a főorvos is, egy rövid vizsgálattal ellenőrizte a nő állapotát, és közölte, hogy hamarosan jön érte a műtős, és viszi az érsebészeti műtőbe. Jó is volt, hogy nem maradt sok idő töprengeni. Ágyszomszédja az a Nógrád megyéből való, Magdi nevű nő volt, akivel reggel együtt várakoztak a folyosón, s aki – mivel nem kellett papírok után szaladgálnia – már egy ideje az ágyon kucorgott, és intenzíven rettegett. Érdekes módon, ennek ellenére Boráért jöttek először.

A gurulóágygal érkezett fiatal, zömök műtősfő, udvarias, de rutinosan kongó, kurta utasításokkal látta el az asszonyt. Mivel járóképes volt, nem feküdt föl az ágyra, ment a férfi mögött az épület egy másik szárnyába, ahol a műtő volt. Nevethetnékje támadt, mert a zöldbe öltözött fiú folyton hátrakapta a fejét, hogy követi-e őt, s végül Bora már attól tartott, hogy szegény műtős hasra esik, ezért biztosította őt, hogy nem fog megszökni.

Az érsebészeti egy T alakú folyosón volt, a T szárában sorakozó orvosok szobák és irodák nyitott ajtóin át emberekre és vibráló monitorokra lehetett látni. A műtős itt leültette a folyosó egyetlen székére azzal, hogy hamarosan szólítják, elköszönt, és komoly arccal mondta:

- Nem kell félni, a beavatkozás nem fog fájni, és egyébként, negatív eredmény esetén, meghívása van egy általunk bemutatandó Chippendale show-ra! – Barátságosan intett, és eltűnt a keresztirányú folyosón.

Bora sírás és nevetés között ingadozott, ismeretlen volt számára ez a drabális egészségügyi humor, végül elnevette magát, mert a jóindulat nyilvánvaló volt, ha kissé morbid is.

Vagy 20 percig üldögélt ott. Szemben vele a nyitott ajtón túl egy szintén zöldruhás, ötvenes férfi, nyakába ejtett szájkendővel az asztalán villogó monitor képeit böngészte, miközben időről időre jöttek hozzá mindenféle kérdéssel. Lassan kiderült, hogy ő az érsebészeti osztályvezető főorvosa, intelligens, halk szavú és nagyon udvarias ember. Jó volt figyelni nyugodt, határozott utasításait, s az asszonyba ismét visszatért a bizalom, hogy fölkészült orvosok kezébe kerül, akiknek szakértelmére nyugodtan hagyatkozhat.

Egy műtősnő jött érte, és a keresztirányú folyosón egy függönnyel elkerített fiúkébe vezette azzal, hogy vetközzön le, és menjen a folyosó végén, kb. 15 méterre lévő műtőbe. A folyosón a fal mellé tolva egy férfi feküdt az ágyon. Nem aludt, de nem is látszott nagyon ébernek, lehunyta szemmel, csendesen feküdt, s Bora csak a saját műtétéje után tudta meg, hogy miért várakozik ott így az ember.

Nagyon kínosan érintette, hogy a fekvő férfi mellett meztelenül kellett a műtőig mennie – mint utóbb kiderült, szoktak egy lepedőt adni, hogy a beteg abba burkolózzon, de nála ezt elfelejtették – és ott felmászni a magas műtőasztalra. Szörnyű volt pőréen, szinte kiterítve feküdni ott. Örökkévalóságnak tetszett a várakozás, hogy legalább takarja le valaki. Igyekezett figyelmét a műtő berendezéseire összpontosítani: az ágy fölött a nagy, íves lámpa, összetett, mint egy légy szeme, s az ágy mellett, baloldalon, két monitor. A helyiség sarkában lévő asztalnál két műtősnő csomagolt ki valamit a cicergő, cellofán tokból, és különféle folyadékokat szívtak föl kisebb-nagyobb injekciós tűkbe.

Idővel érkezett egy fehérköpenyes nő, Bora mellkasára és végtagjaira rakta az EKG tappancsokat, fölött néhány kérdést a személyi adataira vonatkozóan, s mikor megválaszolta, hogy 58 éves, kedvesen rámosolygott és azt mondta: mennyivel fiatalabbnak látszik! Bora is elmosolyodott, megköszönte, és magában azt gondolta: profi! Ekkorra már fázott a meztelen várakozástól.

Végre, a sarokban foglalatoskodó két műtősnő odajött hozzá, s gondosan, több rétegben, a jobb comb tövét, a katéter föloltásának helyét szabadon hagyva, zöld lepedőkbe bugyolálta őt. A hasára egy paravánt tettek, ami később eltakarta előle, hogy mit csinál vele az orvos. A műtősnők gyors, határozott mozdulatokkal dolgoztak, nem szóltak az asszonyhoz, hanem valamelyik orvosról beszélgettek, igen ingerülten.

Bora kicsit megkönnyebbült attól, hogy betakarták, megszűnt a didergése is, és csodálkozva figyelte az egyik monitort, amely az EKG-ját mutatta folyamatosan. Nem érzett más kellemetlenséget, mint azt, hogy nem szeretett háton feküdni, mert valahogy nem tudott így egyenletesen lélegezni. Folyton úgy érezte, nincs elég oxigén, ezért nagyokat kellett sóhajtania – de ez otthon, az ágyában is így volt, ha hanyatt feküdt. Most meglepetten látta, mekkora bucskákat vet az EKG felső sora ezekre a sóhajtásokra. Nem értett hozzá, jelent-e ez valamit, csak csodálkozott.

A várakozás hosszúra nyúlt. Már legalább 20 perce feküdt a keskeny és kemény asztalon, szeretett volna túlesni végre ezen a beavatkozáson, de orvos csak nem jött. Újra belegondolt, miféle képességekkel rendelkezik az orvostudomány: a combtőből képes a szívig vezetni egy katétert, és azt mondják, hogy nem is fáj! Szinte elképzelhetetlen. Arra figyelt föl, hogy az egyik műtősnő hangosan, dühösen mondja a másikat:

- Persze, Péter doktor most is csak röhögcsél, meg dumál a Gyöngyivel! A rohadt életbe, nem zavarja, hogy áll az egész műszak, ők csak szórakoznak!

A másik, hasonló ingerültséggel válaszolta:

- Megint nem tudunk kettőkor hazamenni!

Bora ekkor figyelt föl rá, hogy a műtő nyitott ajtaján át valóban nevetés, egy férfi és egy nő beszélgetésének hangjai hallatszanak be.

A műtősnők már egyáltalán nem törődtek vele, hogy egy műtőre előkészített beteg fekszik a szobában. Szabadon eresztették haragjukat, fröcsögő indulattal szidták az orvost, aki senkire nincs tekintettel, válogatott káromkodásokkal, magasra csapó indulattal utálkoztak. Háttal álltak Borának, aki egyre inkább úgy érezte, hogy egy filmet lát: egy Robin Cook kórházi horrorból készült filmet, melynek ezúttal ő az egyik szereplője!

- Csakhogy szíveskedett idefáradni! – fordult meg, és csattant föl az egyik műtősnő, amikor egy zöldbe öltözött orvos megállt Bora feje mellett. Gépiesen bemutatkozott:

- Péter László vagyok – mondta, s heherészve közölte, hogy ő az, aki most negyedórán keresztül kellemetlenkedni fog neki. Még be sem fejezte mondandóját, amikor megszólalt a mobiltelefonja. Beleszólt, de beszédét túlharsogta a műtősnők felháborodott kiabálása:

- Persze, mert amikor nem jópofáskodik meg dumál, akkor telefonál! Egyfolytában pöröltek, amíg az orvos telefonált. A férfi – befejezván a telefonálást –, beleszúrta Bora combjába az érzéstelenítő injekciót, s közben zavartalanul kiabálta a két nőnek, hogy kivel foglalkozzának, ne vele. A szituáció egyre képtelenebbé vált, mert egyértelmű lett, hogy itt mindennel és mindenkivel inkább törődnek, mint a beteggel. Sistergett a levegő az orvos és a műtősnők közötti kölcsönös és leplezetlen utálattól, s ez a köztük folyó indulatos szóváltás volt a műtőben zajló valódi esemény, a szívkatéterezés mellékes rutinműveletté vált.

Közben ismét bejött az EKG-t végző asszisztens, s mintha némileg feszengett volna a jelenet miatt.

Bora nem tudta pontosan követni, hogy ezalatt, a hasára helyezett paraván mögött, mit csinál vele az orvos. Érezni sem érzett a világon

semmit, de látta, hogy a másik monitoron – mintha csak egy tűzijáték sugarait látná – piros vonalak, kettes-hármas elágazású görbületek villannak föl. Gyanította, hogy a megfestett koszorúereket látja.

Ebben a pillanatban hozzá fordult az orvos, s az addigi veszekedés hangnemét megtartva közölte:

- Magának semmiféle koszorúér szűkülete nincs.

Szinte szemrehányásnak hatott ez a mondat. Az EKG-s asszisztens mondott valamit, de Bora csak az orvos válaszát értette:

- Nem érdekel! Oldják meg gyógyszeresen! Szedjék le az ágyról a beteget!

Heves mozdulattal letépte kezéről, és az asszony hasára dobta a gumikesztyűket. Indult kifelé. Az EKG-s újra megszólította:

- De doktor úr, negyvenes frekvencián megy a...

- Nem érdekel, mondtam, hogy oldják meg gyógyszeresen, érszűkülete nincs! – csattant föl. – Állítsák be a zsíryanycseréjét, vagy mit bánom én, lényeg, hogy nem a mi dolgunk! – és kiviharzott a műtőből.

Borában ekkorra fogalmazódott meg, hogy vele itt most ugyanaz történik, ami egy kampóra akasztott bontott csirkével egy óriási húsüzemben. Görgősonon halad egyenletes tempóban körbe-körbe, a futószalag mellett dolgozó hentesek mindegyike tesz rajta egy vágást, miközben előző esti történeteit meséli kollégáinak. Mindenről szó van, mindenre figyelnek, csak rá, a bontott csirkére nem.

Nehéz volt átélnie, hogy közel a hatvanhoz, egyszer csak egyenértékű lett kétkilónyi hússal. Ráadásul döglött hússal. Ha az elmúlt fél órában történeteket valaki mesélte volna neki, nem hitte volna el! Azt meg végképp nem, hogy mindez egy kórház érsebészeti osztályán történhet meg, olyan helyen, ahová legtöbbször súlyos betegek kerülnek, akik számára létkérdés a nyugalom. Elkeseredetten próbálta föl kutatni magában a rá annyira jellemző optimizmus roncsait, de csak mérhetetlen ürességet érzett, és azt, hogy ehhez a világhoz neki semmi, az égvilágon semmi köze, és talán nem is fontos, hogy túl

sokáig benne maradjon még. Szomorúan elmosolyodott, mert eszébe jutott, milyen öntudatosan mondta a belgyógyászaton a docens úr: Megmentjük!

Közben újabb műtősnő érkezett. Gurulóágyat tolt a műtőasztal mellé, leszedte a lepedőket az asszonyról és kérte, hogy másszon át, de úgy, hogy a jobb lábát nem szabad megmozdítania, és még 10 órán át csak hanyatt fekhetsz, ezt a lábát mozdulatlanul tartva. Kedvesen megdicsérte őt, mert Bora viszonylag könnyedén átsusszant az ágyra, visszarakta rá a lepedőket, és kitolta a folyosóra, a korábban ott várakozó férfi helyére.

Valahonnan előkerült a Chippendale-műtős, hozott egy szerkezetet, melynek fémtalpát balról becsúsztatta az asszony csípője alá. A talpból kb. 50 cm-es függőleges rúd, abból hasonló hosszúságú vízszintes kar indult ki, melyből éppen az asszony combján, a vénába szúrt seb fölött, egy csavaros „nyomtató” ereszkedett le. A Chippendale fiú hívta Péter doktort, aki a sebre illesztette és szorosra húzta a nyomtatót, majd elment, anélkül, hogy bármit mondott volna az asszonynak.

A gurulóágy a folyosónak azon a pontján állt a fal mellett, ahol a T-alakú folyosó szára és kalapja találkozott. Bora mellett elhőmpölygött az érsebészeti egy napjának részlete: zöldruhás férfiak és nők járkáltak, beszélgettek, volt, aki partnert keresett a közelgő ebédeléshez, a vetkőző fülkében a következő műtétre várakozónak adták az utasításokat, és kicsit távolabb, két műtős nagyokat nevetett. Békés nagyüzemnek tűnt ez a hely, amikor kivágódott a legközelebbi ajtó, és kifordult rajta két hevesen gesztikuláló fiatal orvos. A Kardiológiai Szubintenzív orvosai voltak, Bora látta őket az osztályon, miközben felvételre várt. Megálltak az asszony mellett, s ügyet sem vetve rá, a magasabbik visszafojtott hangon ökölbe szorított kézzel támadt a másikra:

- B... meg, hogy a francba lehattél ilyen rohadék! Tűnj el a szemem elől, ne is lássalak!

- Hát, pedig fogsz látni, mert én vagyok az ügyeletes, b... meg! – felelte az alacsonyabbik, s hangja szinte elfulladt az utálattól.

Sűrű volt a levegő az indulatoktól, s az asszony arra gondolt: rengeteg hely van a folyosókon, hogy lehet, hogy orvos létükre, nem mennek legalább kicsit távolabb, a műtőből nemrég kitolt betegtől – ha már muszáj így veszekedniük. Mi történt az orvosokkal? – villant át rajta a kétségbeesés. A szüléseken kívül életében csak kétszer volt kórházban, utoljára nyolc évvel korábban, igaz, egy másik helyen, de akkor még egészen más volt egy ilyen intézmény légköre. Akkor is voltak jó és kevésbé jó szakalkalmazottak, de mindannyian tekintettel voltak (ha egymásra nem is mindig) a betegekre mindenképp. Csak öt óra telt el, mióta reggel bejött ide, de szinte kizárólag riasztó jelenségekkel találkozott. Mi történt a világgal – ismételtegette magában fokozódó rémülettel.

Töprengésének véget vetett egy rohanva érkező műtős:

- Főorvos úr, főorvos úr, jöjjön gyorsan! Rosszul lett a tegnap műtött beteg, már hozzák lefelé a Szubintenzívrről!

Az osztályvezető főorvos, aki olyan megnyugtató jelenségnek tűnt Bora szemében, amikor a szobája előtt várakozott, már sietett is a műtő felé, s közben kérdezte a részletekről a műtőst. Kiderült, hogy az előző este érfestésen átesett hatvanas nő, akinek a koszorúereit kitágították és a műtét folyamán hálóval kitámasztották, rosszul lett, s arra gyanakszanak, hogy a beültetett háló elmozdult a helyéről. Már fordult is be a műtőbe a gurulóággal egy másik férfi. A műtő ajtaja nyitva maradt, s Bora hallotta, hogyan hangzanak a főorvos csendes, határozott utasításai a beteg és kollégái felé, hogyan ismétli meg a vizsgálatot, s hogy hogyan derül ki: ami elszabadult, az nem a kitámasztó háló, hanem egy – még éppen időben megtalált – vérrög.

Bár eleinte furcsának találta, hogy nyitott ajtó mellett végeznek orvosi beavatkozásokat (valahogy illetéktelen betolakodónak érezte magát, amiért fültanúja lett az eseményeknek), mégis megnyugodott, mert végre úgy zajlottak a dolgok, ahogyan kell, és a bajba került

beteg nemcsak azonnali segítséget kapott, hanem – a vészes helyzet ellenére – emberhez méltóan bántak vele.

Jó érzését megzavarta a Chippendale műtő, aki elmenvén mellette, vetett rá egy pillantást, és meghökkent arccal megállt:

- Mióta fekszik itt? – kérdezte.

Bora a szemközti falon lévő órára pillantott.

- Negyvenöt perce – válaszolta.

Látta a bosszúságot a fiú arcán, aki kapkodó mozdulatokkal kezdte igazgatni a combjára helyezett nyomó szerkezetet. A műtő kiabálni kezdett:

- Péter doktor! Péter doktor! Jöjjön gyorsan!

Mivel semmi válasz nem érkezett, a fiú bekialtott a nyitott műtőajtón át:

- Főorvos úr, háromnegyed órája fekszik itt a beteg, és még mindig vérzik!

Messziről érkezett a válasz:

- Most dolgozom, azt az orvost hívja, aki műtötte!

Látszott, hogy a műtő kissé ijedten, de nagy igyekezettel, közben tovább kiabálva Péter doktor nevét, próbálja a pontatlanul elhelyezett készüléket (melynek hivatása az lett volna, hogy elszorítsa a vénán az érfestés miatt keletkezett sérülést) a megfelelő helyre rakni. Bora ekkor jött rá, hogy a melegség azon a tájon, amiről azt hitte, hogy csak mindene elzsibbadt a mozdulatlan fekvés és a combtőre nehezedő nyomás miatt – az, tulajdonképpen a lassan szivárgó vér melege. Furcsán nyugodtnak érezte magát, élesen és kívülről látta az egész helyzetet.

A műtősfíú úgy látszik nem boldogult, mert egyre hangosabban ordította Péter doktor nevét, egy pillanatra úgy tűnt, mindjárt pánikba esik, s már teljes öklét a sebre nyomva kiáltozott a doktorért, aki végre előkerült az egyik szobából. A műtő szemrehányóan mondta neki, hogy rosszul szorította le a vénát, és különben is, rég eltelt a 30 perc (ennyi idő után szokták levenni az érelszorító készüléket).

- Ugyan, nem is telt még el a fél óra – replikázott az orvos – és rö-
högsélve fordult Borához:

- Nem kell félni, minden vérzés eláll egyszer!

Az asszony undorodott ettől a nyegleségtől, s nem állta meg válasz
nélkül:

- Persze, a kérdés csak az, hogy amikor már mind elfolyt, vagy még
előtte!

Az orvos nem számított erre a válaszra, most először nézett úgy az
asszonyra, mintha élő emberrel volna dolga. Szótlanul megigazította
a véna fölött a nyomószerkezetet, s félretéve hányaveti stílusát (de
elnézést nem kérve), udvariasan elköszönt.

Bora látta, hogy tizenkettőt mutat az óra, és a folyosón zajló mozgá-
sokból érzekelte, hogy közeledik az ebéd és a műszakváltás. Fáradt
volt, nagyon fáj a dereka a nyomószerkezet fém talpától, nehéz volt
számára a mozdulatlanság és a hanyattfekvés. De a legrosszabb a
rettentő magány érzése volt, a tudat, hogy idegen itt, semmi köze
ezekhez az emberekhez, akik pedig gyógyítják a betegeket, őt is, de
akikkel mégis teljesen képtelen volt azonosulni. A nap folyamán so-
kadszor villantak fel benne régebbi betegségek kapcsán megismert
orvosok emlékei. Egyikük sem volt sem rokona, sem ismerőse, de
mindegyikük odafigyelt rá, a betegre, segíteni akart és tudott, bizton-
ságérzetet nyújtott a bajban lévőknek. Kapcsolat volt közte és az or-
vosok között, közülük volt egymáshoz, mert létrejött közöttük egy jó
szövetség a közös ellenség, a betegség ellen. Úgy érezte, ilyen szövet-
ség nélkül, mindkét fél szándéka és akarata nélkül, az orvos a legna-
gyobb tudás, a legmagasabb képesítés birtokában sem tud gyógyítani,
ahogy a beteg sem gyógyul, ha elzárkózik az orvos tudása elől. De az
elmúlt évtizedben valami megváltozott: az orvosok már csak maguk-
ra figyeltek, személytől független rutinműveleteket végeztek hihetet-
len dolgokra alkalmas eszközökkel, és számítógépek monitorján el-
lenőrizték a saját munkájukat. Amit a beteg mondhatott volna, az
már nem számított, a számítógép nála sokkal objektívebb adatokat

szolgáltatott. Nem volt már kapcsolat embertől-emberig, gondolkodó, érző lényből munkadarabbá degradálódni pedig – iszonyatos magány.

Ebben a steril közegben szinte humánusnak, kedvesnek tűnt a Chippendale műtő, a Szubintenzív Osztály nővérén kívül az egyetlen, aki ezen a napon emberséges volt vele a kórház alkalmazottai közül. Aki látta maga körül az embereket, azokat is, akikkel igaziból neki már semmi dolga nem volt. Az egyetlen, aki valóban figyelemmel volt a körülötte lévők iránt, akár betegek, akár kollégák voltak, és aki nem zárta el magát hermetikusan mindentől, ami csak egy kicsit is meghaladta munkakörét.

Bora egészen megdöbben, amikor úgy érezte, kár, hogy az a fiú ránézett, miközben elment mellette! Ha nem jött volna arra a műtő, csendesen elcsordogálhatott volna az a 4-5 liter vér, és szépen át-aludta volna magát egy más dimenzióba. Megijedt ettől a vágytól, hiszen szerette az életet, de soha nem volt még számára ennyire idegen a világ. Először látta ilyen pontosan, mennyire lényegtelen, hogy ő létezik, vagy sem.

Alighanem, eközben megtörtént a műszakváltás, bár a Chippendale műtő még visszajött, levette róla a nyomószerkezetet, és úgy adta át Borát a váltótársának, hogy ellenőrizte, elállt-e már a vérzés. Péter doktor nem jött vissza többé. A délutános műtő olyan vékony fiatalember volt, hogy Bora el sem tudta képzelni, hogyan képes hozzá hasonló súlyú embereket emelgetni. Nyomókötést és egy homokzsákot helyezett a megszárt vénára, megismételte, hogy 10 órán át mozdulatlanul, hanyatt kell feködni, majd visszatolta a Szubintenzív őrzőjébe és átemelte az ágyára. Már jött is a kedves arcú, jókedvű, dundi nővér, kérdezte jól van-e, és megmérte a vérnyomását. Elkomorodott: hát ez jó magas – mondta, és hozott valamilyen pirulát, hogy rágszálja el. A következő két órában többször megkérdezte jól van-e, ellenőrizte a vérnyomását, s Bora lassan megnyugodott. Fogalmai szerint pontosan ilyen volt a tisztességes betegápolás: derű-

sen, csendesen, szakszerűen, együttérzően és felhajtás nélkül gondját viselni a betegnek. Nagyon hálás volt a nővérnek, s már-már elaludt, amikor az őrzőből áttolták egy négyágyas szobába. Kapott 2 liter teát azzal, hogy azt két órán belül meg kell innia, hogy átmossa a veséjét, különben károsodik az érfestésre használt anyagtól.

Ágyszomszédja ismét Magdi volt, aki most, hogy túljutott a rettegett műveleten, megnyugodott valamennyire. A szemben lévő falnál Szandra, a vékony, hatvan körüli nő, már egy napja feküdt mozdulatlanul, mert az ő koszorúereiben kitámasztó hálókát helyeztek el, s ez nem tíz, hanem huszonnégy órás mozdulatlan fekvéssel járt. Már nagyon türelmetlen volt, érthető módon minden porcikája fáj, s mindennél jobban vágyott egy hosszú, üdevizű fogmosásra. Kivirult, amikor végre felkelhetett, letusolhatott és rendbe szedhette magát. Ekkor látszott, hogy még mindig csinos nő, és a következő hat órában leginkább az ő történetei segítettek Borának átvészelni a mozdulatlanságot. A nő határozottan romantikus alkat volt, és érzékletesen adta elő, amit mondani akart. Nem rejtette véka alá, hogy ő egy jól menő belvárosi butik tulajdonosa, aki nem utasítja el az élet ajándékait. Nevetve mesélte például, hogy a kardiológus hiába mondja neki, hogy teljesen le kellene mondania a cigarettáról. Ő meg tudja állni – mondta – hogy csak 2-3 szálát szívjon naponta, de semmi pénzért le nem mondana arról az élvezetről, hogy reggelenként kiüljön a lakása kertre néző teraszára a napernyő alá, és a tejszínhabos kávé mellett, mélyeket szippantva különleges, az átlagosnál vékonyabb, de hosszabb, illatos dohánnyal töltött cigarettájából, eltöltson egy gyönyörűséges félórát a virágok között. „Természetesen” többször volt férjnél, de tíz éve úgy döntött: soha többet! Azóta boldog szerelme egy Görögországban élő, nála fiatalabb férfinak. Évente többször utaznak egymáshoz, eltöltenek együtt néhány felhőtlen napot, aztán megy mindegyik a maga útján tovább. Isteni! – lelkesedett az aszszony, s ragyogása hihetővé tette a dolgot.

Eta, a 35 éves, elgyötörtnek látszó asszony volt a negyedik szobatárs. Szívinfarkttussal – már a harmadikkal – hozták be egy dunántúli városból. Súlyos, inzulinos cukorbeteg volt, férjével és egy fiával élt, de nehéz volt neki, ami rámeretett. Sokszor elmondta, hogy jobb lett volna, ha hagyják meghalni, elviselhetetlen, hogy sem fizikailag, sem idegileg nem képes megbirkózni az élettel, ezért fölöslegesnek érzi magát a világ, és tehernek a családjá számára.

Különös helyzet az, amikor négy különböző sorsból érkező, eltérő műveltségű és gondolkodásmódú asszonyt a betegség váratlanul összezár egy kis szobába, egy többségük számára ismeretlen kórházban. Ki-ki maga mögött hagyta a városát vagy faluját, a tágabb és szűkebb közösségét, amelynek eleven, működő része volt. A kórház semleges közegében az ember elveszíti személyiségének minden vonását, amitől a világban addig számított, súlya volt, jelentéktelenné válik mindaz, amit addig fölépített, s ebben a lényegétől megfosztott állapotban, szorongva ismerkedik a senkiség, a munkadarabság ijesztő státuszával. Bora valahogy kívülről látta magukat, s ugyanúgy érteni vélte mindegyikük helyzetét, akár a sajátját. Érezte a különbözőségeket, de azt is, hogy a maguk adottságai szerint, valahányan jó szándékú emberek.

Az idő – a kötelező mozdulatlanságban töltendő sok-sok óra – eközben új, karakteres, minden mástól elkülönülő, nem éppen jóindulatú dimenzióvá változott. Valamivé, ami ellen harcolni kellett, nehogy erősebbnek bizonyuljon, mint az egyre nehezebb és fájdalmasabb mozdulatlanságra kárhoztatott ember. E harcnak két eszköze lehetett, az alvás és a beszéd, s ki-ki választott is közülük, egyénisége szerint. Magdi, a műtét utáni 4-5 órát átaludta, Eta, az infarktusos fiatalasszony és Szandra, a butikos nő pedig már egyre élénkebben beszélgettek.

Bora teája elfogyott. Este hatkor a szeretetre méltó nővér még benézett hozzá, s néhány bátorító szó után elköszönt, alig maradt Borának ideje, hogy átadja az előkészített borítékot, hálájának szerény

jelét. Egyre gyötrelmesebb volt számára a mozdulatlanság, főleg a háton fekvés. Újra, meg újra úgy érezte, hogy lelassul a szívverése, és nem kap elég levegőt. Előfordult ez máskor is, de ha mozoghatott, előbb-utóbb megtalálta azt a testhelyzetet, amelyben elég mély lélegzetet tudott venni ahhoz, hogy elmúljon a légszomj. Háton fekvéskor azonban ez nem sikerült, emiatt zaklatott volt és nyugtalan. Azzal vigasztalta magát, hogy legkésőbb éjfélkor lejár a mozdulatlanságra kiszabott tíz óra, és sokkal könnyebb lesz, ha már forgolódhat. Próbálta azzal elterelni a figyelmét, hogy ismét bekapcsolódott a szobatársak beszélgetésébe.

Meglepetésére politikai témáról folyt a szó, a vele egykorú Magdi panaszkodott éppen. Keserűen mesélte, hogy a Széchenyi-terv keretében hitelt és támogatást igénybe véve családi gazdaságot alapítottak, melyet elsősorban a környékükön őshonos bogyós termésűekre (málna, szeder, fekete ribizli) alapoztak. Két év alatt óriási erőfeszítéssel ugyan, de biztató eredményeket értek el, úgy gondolták, hogy a rendszerváltást követő évek bizonytalansága után, végre megtalálták a megfelelő és kedvükre való munka-, és megélhetési lehetőséget. Most azonban, már második éve kiszolgáltatottak, nincs biztos kereslet a termékeikre, s olyan nyomott áron vásárolják fel a gyümölcsöket (ha van egyáltalán felvásárló!), hogy az előállítási költség sem térül meg, nemhogy jövedelmet adna. Az Isten se tudja, honnan hozzák – mondta –, de az általuk megtermeltnél sokkal olcsóbban kaphatók ezek a gyümölcsök a piacon, pedig sokszor a világ túlsó feléről érkeznek. Legtöbbnek se íze, se bűze, de kinézetre még szebbek is, mint a hazaiak. Minek engedik, hogy idehozzák, hát nem látják, hogy tönkremegyünk bele?! Majdnem sírt, ahogy ezeket mondta, s Bora elszorult szívvel gondolt bele, hogy egy szép, összetartó családnak három generációjának lába alól csúszott ki ezáltal a talaj. Világos volt az asszony szavaiból, hogy az ő családjuk minden tagja egész életében földművelésből és – saját maguk számára – állattartásból élt, s a helyzetük abban a pillanatban ellehetetlenül, amint ez az életfor-

ma nem ad már megélhetést nekik. Tömör volt a borsodi asszonyból áradó rettegés, a szakadatlan munkához szokott parasztember méltatlankodása, amikor rádöbben, hogy nyolc ember szorgalma, munkája és tisztas akarata, erőfeszítése sem megérdemelt nyugalmat, sem biztos vacsorát nem ad, s a létbizonytalanságon túl, gyötörte őt a kényszerű, idegenben való munkakeresés miatt széthulló család víziója is.

Kardiológiai Szubintenzív – gondolta aznap már sokadszor Bora – a hely, ahol a súlyos beteg enyhülést, nyugalmat és gyógyulást talál! Milyenné vált az élet ebben az országban? Ha rendbe hozzák is itt valamelyest az emberek egészségét, mit érnek vele, ha visszatérnek ugyanabba a kétségbeesésbe, amely biztosan előidézője is e betegségeknek?!

A vidéki nő szívből szóló panaszára a gazdag fővárosi butikos reagált, meglehetősen szellemi fölénnyel. Gunyorosan, szellemesen szólt a regnáló kormány jellegtelen, jellemtelen és jelentéktelen fejét, aki egy nyelvtanilag helyes mondatot sem képes szerkeszteni és kimondani. Nevetséges – mondta –, ahogyan minden irányban riszálja magát, hogy elfogadják. Kissé titokzatosan, de azért mindenki számára világossá téve álláspontját célzott rá, hogy nem mulaszt el részt venni jobboldali rendezvényeken, de végül nevetve mondta: Az a lényeg, hogy három hét múlva megint repülök Kréta szigetére, ahol majd elfelejtem ezt az egész itteni nyomort!

Ekkor megszólalt az eddig csendesen figyelő Eta:

- Hát, azért inkább ezek maradjanak, mint hogy visszajöjjen az Orbán!

Bora elcsodálkozott az indulaton, ami kicsengett az egyébként szelídnek látszó fiatalasszony hangjából.

- Miért lenne baj, ha Orbán Viktor visszajönné?

- Mert az egy cigány! – sziszegte Eta.

- Ha így lenne is, kit érdekel, ha egyszer okos, és az ország érdekében eljáró, jó politikus? – kérdezett vissza ismét Bora.

Nem számított a szóáradatra, melyben szobatársa közölte vele, hogy ezek mind tolvajok, csak azon jár az eszük, hogy a retyerutyájuknak minél többet összelopjanak, lám, az Orbán bányák ügy is ezt bizonyítja.

Bora maga is meglepődött, mennyire bántja még ebben az állapotában is, hogy egyeseknek a tények még mindig egyáltalán nem számítanak. Az emberek egy részét a tényeknél sokkal jobban befolyásolják a szándékosan terjesztett ocsmány pletykák, gyanúsítgatások. A „nem zörög a haraszt” effektus, melyet egyes pártok oly nagy sikerrel és alávaló tudatossággal használnak céljaik elérésére, nap, mint nap. Az átlagember pedig, észre sem veszi, mennyire átverik!

Vett egy mély lélegzetet, próbálta lecsendesíteni zakatoló szívét, és igyekezett visszazökkenni a Kardiológiai Szubintezívhez illő nyugalmi állapotba.

Nagyon nyugodt nem tudott lenni, mert minden porcikája fáj már a fekvéstől és úgy érezte, mintha a lágyékára rakott nyomókötés miatt az egész lábában leállt volna a keringés: zsibongó, forró fadarabnak érezte csípőtől lefelé, amely kikerült irányítása alól. Az ajtó fölötti órán látta, hogy már elmúlt éjfél, letelt tehát a mozdulatlanság ideje, de orvos vagy nővér nem jött.

Másfél órát töltött még el ebben a kínos, türelmetlen, de azért reménykedő állapotban, míg végül a csengőhöz nyúlt. Talán nem is saját jószántából, hanem a nagytapasztalatú Szandra bujtogatta, hogy ne legyen már ilyen birka, valamint közben letelt Magdi 10 órája is, így már kettejüket kellett megszabadítani a nyomókötéstől. Néhány perc elteltével érkezett is egy teljesen gömbölyű (minden irányban gömbölyű) nővérke, aki rutinosan megszabadította őket rabságukból, ellenőrizte, nem szivároog-e vér a vénából, és könnyű gézkötést rakott a szűrás fölé. Szabad volt már az ágyban forgolódni, de még kétórányi fekvés várt rájuk, mielőtt fölkelhettek.

Szombat hajnal volt, és az asszony most először gondolt bele, hogy az orvos semmit nem mondott arról, mikor mehet haza. Amikor a

műtőbe vitték, még úgy volt, hogy súlyos, műtetet kívánó koszorúér szűkülete van, és szó sem esett arról, mi történjen, ha egészségesnek találatik. Megkérdezte a gömbölyű nővérkét, tud-e valamit erről, s mivel nemleges volt a válasz, kérte, hadd beszéljen a főorvossal, de E. főorvos úr állítólag már hazament, és csak kedden jön újra. Bora agyán sorra átvillantak az elmúlt huszonnégyszáz óra történései. Megint kétségei támadtak ezzel az orvosi műszerekre és számítástechnikára alapozott gyógyítással szemben. Nem értette, hogyan fordulhat elő egy soklépcsős vizsgálatssorozat után, hogy egy rutinos, nagyhírű docens diagnózisa (súlyos koszorúér szűkület), teljesen alaptalannak bizonyul. Mindazt, amit átélt, olyan lesújtónak találta, hogy úgy döntött, most nem gondolkozik ezen. Igyekezett örvendezni, hogy végre az oldalára fordulhat, kizárta gondolataiból a zavaró elemeket, lehunyta a szemét, s szinte azonnal elaludt.

Valószínűleg fokozatosan került újra éber állapotba, mert úgy érezte, már régóta részt vesz a szobatársnői között folyó beszélgetésben, mely a hálapénzről folyt. Szomorúan konstataálta, hogy egész mentalitásával teljesen kilóg közülük, és sorstársai valószínűleg éppúgy nem értik az ő gondolkodásmódját, mint ő a többiekét. Mindhárom hölgy úgy ment ugyanis a műtőbe, hogy a pongyolája zsebében vitte a hálapénzt (ki mennyit tudott 10 és 50 ezer forint között) és még a beavatkozás előtt, valahogyan átadta borítékját nem csak az orvosnak, de még a műtősnek is! A „szívügyekben” rutinos, a kardiológiát már sokszor megjárt Szandra szerint, ez itt így szokás. Bora elképzelte, mit gondolhatnak róla ezek után az orvosok és a műtősök – mert hogy, benne ez a megoldás föl se merült! Számára magától értetődő volt, hogy a kórházi személyzet éppúgy fizetésért dolgozik, mint minden bérből élő ember. Természetesen ő is készült kifejezni a háláját azoknak, akik legalább az elvárható szinten, netán kiemelkedő szakmai tudással és emberségesen teszik a dolgukat. Ha őszintén belegondolt, csak a délelőtti dundi nővérről, és a Chippendale műtősről lehetett ezt elmondani, de normális esetben köszönetet mon-

dott volna az operáló orvosnak is. A műtőben a feje fölött zajló or-dibálás, a hasára hajított gumikesztyű és a rosszul elhelyezett nyomó-kötés azonban – Bora fogalmai szerint – minden volt, csak normális nem. Egyáltalán nem érezte úgy, hogy még hálásnak is kellene lennie a soha korábban nem látott sebésznek, aki minden empátiától men-tesen, durván és trehányul végzett el rajta egy 15 perces beavatko-zást, amely még a jó rutin szintjét sem érte el. S ha tovább gondol-kodott, eszébe jutott az is, hogy a malőr ellenére, az elmúlt 16 órá-ban sem a sebész orvos, sem az osztályos orvos nem tartotta szüksé-gesnek ellenőrizni, hogy minden rendben van-e vele. Lehet erre azt mondani, hogy megkapta az elvárható figyelmet és szolgáltatást? Mi is indokolja tehát, hogy hálás legyen? Az, hogy a több évtizeden át fizetett járulékért cserébe, most elvégeztek az érdekében néhány vizsgálatot? (Szobatársnői elnémultak a döbbenettől, amikor ki-mondta ezeket a gondolatokat!)

Nem először töprengett ezen. A fiatalsága óta fennálló keringési betegség nyilvánvalóan megviselte egész szervezetét, s mivel sokat és nagy lendülettel dolgozott egész életében, átlagosan tízévenként elju-tott a magasba szökő vérnyomásig és az ezzel párhuzamosan fellépő nagyfokú kimerültségig. Nem szeretett orvoshoz szaladgálni és pa-naszkodni, de eleinte csak érezte, később már tapasztalatból tudta is, hogy ilyenkor csak a pihenés segít. Szüksége lett volna rá, hogy né-hány hétre beutalják egy szanatóriumba egy intenzív alvókúrára, or-vosi kezelés, ellenőrzés, pihenés mellett. Helyette egy-két hétre be-tegállományba vették, ami az ő esetében azt jelentette, hogy pár nap pihenés után, amint kicsit jobban lett, nekiugrott minden olyan ott-honi elmaradást pótolni, amire munkába járás mellett nem volt elég ideje. Otthon, a millió családi tennivaló között nem tudta igazán sem elengedni, sem összeszedni magát, következésképpen meggyógyulni sem. Élete folyamán, családjá körében és idősebb munkatársai kö-zött sok példát látott rá, hogy nagyon kimerült, leromlott állapotú embereket is rendbe tudtak hozni azáltal, hogy néhány hétre kivon-

ták a taposómalomból a túlhajszolt beteget, aki – egy szanatóriumi „nyugalomkúrával” megerősítve –, újabb évtizedig bírta ismét a strapát. Bora harminchat évi szolgálati idővel a háta mögött szánta rá magát először, hogy orvosától megkérdezze, nincs-e lehetőség egy ilyen kúrára, mert sehogy sem tudja összeszedni magát. A háziorvos szájalommal, vegyes együttérzéssel nézett rá:

- Szanatórium? Ma? Nem létezik már ilyesmi. Azt mondják, aki üdülni akar, menjen a saját pénzén.

Az asszony alig állta meg sírás nélkül. Üdülés? Soha életében nem kért kivételezett bánásmódot, nem nyaralni akart, hanem orvosi segítséget kért ereje visszaszerzéséhez. Tudta, hogy a rendszerváltás utáni Magyarországon léteznek már magánszanatóriumok, de ugyan hogy vehetné igénybe a napi 20-30 ezer forintos szolgáltatást? Egyáltalán, ki az a pár tucat ember, aki ilyen helyen gyógyíttathatja magát, és mi van a több millióval, aki közelébe sem juthat ennek, miközben egyre több anyagi (és lelki!) terhet ró rá a társadalom?

Mindezek ismét átfutottak agyán, miközben lelkiismeret vizsgálatot tartott, hogy nem igazságtalan-e ebben a mostani helyzetében. Tényleg nem a dolog anyagi, hanem az erkölcsi, az igazságossági részén gondolkodott. Meg volt a véleménye az egészségügyi dolgozók bérezéséről, tudta, hogy szükségük van a hálapénzre. Ha rajta múlt volna, az orvosok olyan magas fizetést kaptak volna, hogy minden, a kultúrált emberi és szakmai élethez szükséges igényüket kielégíthessék, de fejüket vette volna, ha ezek mellett csak egy fillért is elfogadnak a betegektől. Véleménye szerint az állam bűne volt a hálapénz legalizálása, s mintegy a betegekre hárította ezzel az orvosok megfelelő jövedelmének biztosítását. Abszolút rossz, és az alacsony jövedelműek nagy hányadát tekintve, abszolút igazságtalan megoldása – illetve meg nem oldása volt ez a problémának. A szerencsétlen, betegségektől, fájdalomtól szenvedő, az életüket menteni próbáló emberek sokasága pedig szó nélkül hagyta magát beleterelni ebbe az állam által számára állított csapdába (is). Borát mérhetetlenül bántották és

nyomasztották ezek a jelenségek, melyeket személyes problémájától függetlenül, elvi alapon igazságtalannak talált, s melyekkel szemben a többiekkel egyformán tehetetlen volt.

Ágyszomszédai még mindig döbbenten bámulták, s végül a málna-termelő asszonyból szakadt ki először a szó:

- Igazad van, teljesen igazad van, de ki meri kockáztatni, hogy pénz nélkül esetleg nem kap megfelelő kezelést?

Bora gondolataiban eddig ez a lehetőség nem merült föl. Elképzelhetetlen volt számára, hogy fölesküdtött orvos ne tegyen meg minden szükséges lépést a beteg gyógyulásáért, függetlenül attól, lesz-e hálapénz, vagy sem. Ez teljes etikai képtelenségnek tűnt, bár, amikor belegondolt mindabba, amit a szívkatéterezés kapcsán átélt, elbizonytalanodott... Ki tudja, hogyan történt volna mindez, ha ő is idejében kiosztja a borítékokat?

Itt megszakadt az asszonyok beszélgetése, mert belépett a minden irányban gömbölyű nővérke és ebédet hozott. Figyelmüket lekötötték az étek.

Bora látta, hogy egy óra van, s ismét megkérdezte, nem mondták-e a doktorok, hogy hazamehet, hiszen szívbetegsége nincs, hétvégén meg úgyse történik semmi. A nővérke megígérte, hogy utánanéző. Már az ajtónál tolta kifelé az ételes kocsit, amikor az elegáns Szandra utána kiáltott:

- Jenőke! Hozna nekem egy kancsó friss teát?

Bora elképedt arckifejezése láttán, három szobatársából egyszerre tört ki harsány nevetés, de még a nővér is visszamosolygott rá az ajtóból. Borán kívül mindenki tudta, hogy a minden irányban gömbölyű nővér – tulajdonképpen fiú! Akkor jött be először, amikor az asszony aludt, és bemutatta magát. Elmondta, hogy ő ugyan kerekcsé-ge és hosszú haja ellenére fiú, de teljes szívével szereti a munkáját, semmi mást nem tudna ilyen odaadással végezni, és kérte a beteget, hogy szólítsák nyugodtan nővérkének, azt szereti a legjobban. Valóban nagyon jó és kedves volt mindenkihez, s Bora gondolatban

fölrta arra a listára, melyen a kórház különösen tisztességes és szeretetre méltó alkalmazottait gyűjtögette.

Többszöri nekifutás után Jenőke érte el végül, hogy Bora megkapta a zárójelentését (furcsa módon E. főorvos aláírásával, aki állítólag már rég hazament!), mely szerint komplikáció nélküli beavatkozás után(?), megfelelő állapotban, korábbi gyógyszereinek szedése mellett, otthonába távozhat.

Az asszony úgy érezte, vízumot kapott az életbe. Percek alatt összepakolta kevéske holmiját (később kiderült, hogy köpenyét a tusolóban felejtette), elbúcsúzott szobatársaitól, akikről a kényszerű összeartság 24 órája alatt annyit megtudott, amennyit normális körülmények között csak évek alatt lehetne. Megkereste Jenőkét és háláját kifejezve tőle is elköszönt. Sajnos, a Chippendale műtő már elment. Háromnegyed három volt. Utcai ruhájában végigment a Kardiológiai Szubintenzív hosszú folyosóján. A mászkáló, pizsamás betegek vágyódva méregették, látszott, szívesen lennének a helyében. Örökkévalóságnak tűnt, mire a kijáratig ért. Orvossal az előző napi műtét óta nem találkozott. Bora már csak azt nem értette, miért állnak fenn ugyanazok a panaszai, mint fél évvel korábban, a kivizsgálás kezdetén. De már nem is akarta tudni. Állt a villamosmegálló járdaszigetén, és határozottan úgy érezte, hogy megmenekült.

Z. Z.

N akkor látta először Z. Z.-t, amikor egy szakmai megbeszélés céljából meglátogatta őt a lakásán. Állt a négyemeletes belvárosi bérház legfelső emeletén egy barnára festett ajtó előtt, bebocsáttatásra várva. Nemrég alakult kis magánvállalkozásának ügyei jártak a fejében, és remélte, hogy a lakás tulajdonosa által – aki egyik barátjának nagybátyja volt –, megoldódik a cég gazdasági vezetésének és pontos könyvelésének problémája. Szerette volna, hogy ilyen értelemben is rend legyen, mert fennállásuk óta először, komolyabb megbízás előtt álltak.

Amíg ezen morfondírozott, szórakozottan pillantott vissza a háta mögött hagyott göthös kis liftre: olyan rozoga szerkezet volt, hogy kiszállván belőle a negyediken, határozottan örült, hogy középkorú létére még mindig a pehelysúlyúak közé tartozik, másként talán el sem bírta volna a szűk és ingatag kabin. A bérház atmoszférája egyébként is jellegzetes volt: a tisztára mosott lépcsőfokok, a régi, szép, kovácsoltvas korlát a központi udvar fölött sorakozó emeletek körfolyosóin, a sárga kerámiakővel kirakott udvar, benne egy-egy dézsába ültetett rózsaszín leánder, a lábtörlőnek szánt szőnyegekcsék az ajtók előtt, és a sok helyen résnyire „nyitva felejtett” ajtó – mind ebben volt valami összetéveszthetetlen hangulat.

Ebben a pillanatban éles, csöppet sem szimpatikus rikácsolás harsant az ajtó mögött. Aha – gondolta N. –, ez lehet Schlézinger, az agglégény nagybácsi palotapincsije, melyről barátja már említést tett. Egy-

re nagyobb érdeklődéssel figyelte az ajtó mögül kiszűrődő nehézkes motoszkálás, csoszogás, szuszogás hangjait, melyek valahogy nem illettek ahhoz a képhez, amit egy ötvenes, palotapincsi-tulajdonos aggregényről elképzelt. Érezte, hogy az ajtón lévő kukucskálón át egy pillanatig vizslatja valaki, majd kinyílt az ajtó. Meghűlt ereiben a vér: az ajtókeretet egy óriás töltötte ki, aki mellet N. eltörpült, a maga 186 centijével. Az óriás tetejéről, az ezüstös kefefrizura alól kerek gyerekarc nézett le jóindulatú, nagy kék szemekkel, hosszú szempillái megmegrebbentek a bámulásban. Szinte nőies, pisze orrából enyhe fújtatás hallatszott (N. később belátta, hogy átkelni a hosszú előszobán egy ekkora testnek iszonyú munka lehet, jogos tehát a pihegés.) A kerek áll és toka – nyaki átmenet nélkül – hatalmas mellkasban folytatódott, melyet kinyúlt és kifakult, többnapos menü emlékeit őrző, rövid ujjú póló fedett. A Guinness-rekordokat döntőgető körfogatú has, amely láthatóan vágyakozott a térdek közelébe jutni, egy combközépig érő, fekete jersey gatyába volt csomagolva, és további meglepetéssel szolgált a lesikló tekintetnek. A felső régió elképesztő méreteihez képest ugyanis, a rengő comb alatt kissé X alakban ugyan, de egészen formás térd és lábszár következett, s ezt az egész hatalmas testet meglepően kicsi, papucsot viselő lábak hordozták türelmesen. N. most értette meg, miért figyelmeztette őt a barátja, hogy ne lepődjön majd meg, amikor meglátja a bácsikáját.

A rettenetesen rengeteg ember húsos, vastag ajka barátságos, üdvözlő Ó-ó-ó-ra csücsörödött:

- N. úr, ugyebá-á-ár, fáradjon belje-e-ebb!

- N. kereste a rést, amelyen át befáradhatna, de Z. Z. teljesen kitöltötte az ajtókeretet, meg se moccant, csillogó szemmel és vastag ajkain leplezetlen, kaján mosollyal élvezte, hogyan próbálja N. udvariasan megoldani ezt a helyzetet. Schlézinger a bokájánál ugrált, vicsorogott és csaholt, gazdájával láthatóan összeszokott párost alkottak, és nem először élvezkedtek így együtt, az érkező szorult helyzetén. Végül megkönnyörültek, s kegyesen elmozdulva beengedték látogatóju-

kat az előszobába. N. megkönnyebbülten sietett a szoba felé, de így is feltűnt neki, hogy nincs valami nagy rend, és kétoldalt a fal mentén egymáshoz támasztott képkeretek sorakoznak. Egy hatalmas szobába lépett az előszoba homályából, melyről később megtudta, hogy további szobák nyílnak belőle.

Amit látott, teljesen új volt számára. Édesanyja mellett polgárinak mondható rendhez szokott, ezért az eléje táruló, kuplerájnál szelídebb szóval ki nem fejezhető milió látványa, kicsit megviselte. Középen, egy hatalmas asztalon fél méter magasan iratok rétegződtek, négy-öt csikkkel teli hamutartó ringatózott köztük, mint lavórok az óceánon, itt-ott rég kiürült kávéscsészék, beszáradt, barna maradvánnyal, elgurult kockacukrok, szacharin tabletták, gyufák, öngyújtók és több doboz megkezdett Marlboro tévelygett szerteszét az irathalmok között.

Ahogy fölemelte tekintetét, valamelyest megnyugodott. A falak mentén kissé sérült és koszos, de gyönyörű antik bútorok, almáriumok, komódok álltak, rajtuk az imént látható kaoszt meghazudtoló rendben, külön-külön nylon szatyrokba rendezett iratkötegek, pénztárkönyvek sorakoztak, láthatóan az elvégzett munka eredményei. Ahogy leereszkedett a szép, faragott karszékbe, mellyel megkínálták, és simogatásaival igyekezett megvesztegetni a nadrágszárát cibáló Schlézingert, fölfogta, hogy a lakás mocskos falainak minden négyzetcentiméterét festmények borítják. Meglepetten és kicsit meghatottan állt meg a tekintete az egyik képen: húsz év körüli, kimondottan szép fiatal férfit ábrázolt, akinek égszínkék, de ördögösen csillogó tekintetében, és telt, mosolygó ajkában azonnal fölismerte házigazdája ifjúkori lényét. Ekkor vette észre, hogy itt is több sorban, falnak fordított képek állnak a földön. Közben Z. Z. átkiáltott a szomszéd szobába:

- Licike-e-e! – mondta elnyújtott hangon az előjövő, középkorú nőnek – hozzon nekünk kávé, édes Lici-i-i! Jó-ó-ó?

Licike egyike volt a másik szobában könyvelő négy-öt hölgynek, és hamarosan előttük gőzölgött egy jó erős kávé.

- Na-a-a, Balá-á-zs – szólította ekkor ügyfelét keresztnevén Z. Z. – mondja el akko-o-or, miben segíthetné-é-ék!

Tömény szakmai megbeszélés kezdődött, s egy órán belül világossá vált N. előtt, hogy profival van dolga. Megállapodtak abban, hogy Z. Z. elvállalja a cég könyvelését. Beszélgetés közben Z. Z. az irat-halom tetején könyökölt, megivott három kávé, elszívott vagy tíz cigarettát, és legalább ötnek a hamuját hullatta az iratokra, de úgy, hogy semmi sem lett égett vagy maszatos. N. végképp megnyugodott, s az elkövetkező évtizedben minden gazdasági gondját nyugodt szívvel rakta a főkönyvelő méretes vállaira.

Havonta egyszer látogatott el hozzá számláival, idővel össze is tegeződtek, sőt, ez a munkakapcsolatnak indult viszony, kimondatlanul ugyan, de barátsággá érett. Élmény volt minden találkozásuk, mert ez az iszonyúan csúnya, hatalmas ember hihetetlenül művelt, ellenállhatatlanul szellemes, és olyan mértékig önironikus volt, hogy N.-nek olykor elszorult a torka, ahogyan hallgatta. Z. Z., aki a környék kis-vállalkozóinak és butikosainak őrangyala volt, nagyon élvezte N. társaságát, mert az egyetlen volt ügyfelei között, aki folytatni tudta kapásból fölillantott idézeteit, helyből válaszolt imádott szójátékaira, és viszonzta gunyoros szellemi mutatványait. Úgy örültek egymás társaságának, mint szomjas vándor a sivatagban, ha vízre bukkan, mert mindketten ritkán akadtak ilyen, a humorukat értő és viszonzó, játékos partnerre.

N. néha tanúja volt, hogyan intéz Z. Z. egy-egy ügyet, melynek megoldásában bizonytalan. Egy ilyen alkalommal azt mondta, mindjárt megkérdezi az APEH-től, mit kell tenni. N. meg volt győződve, hogy megkérdezi valamelyik ott dolgozó barátját, hiszen oly rég üzte már ezt a szakmát, hogy bőven voltak „illetékes” ismerősei. Z. Z. azonban föltárcsázta az APEH központi számát, elmondta, milyen

ügyben kér információt, s amikor kapcsolták az ügyintézőt, a következőket mondta a telefonba:

- Halló-ó-ó, kezit csókolo-o-om, itt Kis Guczi Illés beszé-é-él, a Ló utca négybő-ő-ől. Azt szeretném megtudni-i-i, hogyan kell... – és előadta a problémát.

N. ekkor már fulladozott a nevetéstől, de Z. Z. még tudta fokozni:

- Mit tetszik mondani-i-i, hogy menjek be-e-e? De kére-e-em, én nem tudo-o-ok, levágták a lábam, és most itt ülök toloszékbe-e-en, igen, itt a Ló utca né-é-égy negyedik emeleté-é-én. Tessék valamit csinálni-i-i!

És miközben őt is rázta a nevetés – abszolút hivatalos úton –, megszerezte a megoldást.

Az évek során persze az is kiderült, hogy Z. Z. tulajdonképpen nagyon beteg, magas a vérnyomása, cukorbeteg és a szíve is igen fáradt. A forró nyarakat nehezen viselte és borzasztóan szerette ártatlan kék tekintetét és gyerekarcát bedobva, látványosan előadni a szenvedőt. Imádta sajnáltatni magát, és ki nem hagyta volna, hogy elpanaszolja bajait mindenkinek, aki csak megfordult nála. Ha kellett, versbe is szedte gondjait, és hatalmas (és koszos) zsebkendőjével törölgetve a homlokáról csorgó verítéket, elrímelte nagy bánatát, csak hogy kicsikarjon némi együttérzést a hallgatóból.

S a hallgató, aki legtöbbször a könyvelőnők közül való volt, mindig kötélnek is állt, kész volt a félig igaz, félig játék vigasztalásra. Hogy miért, azt csak gyanítani lehetett. Az ügyfelek között félszavakból szőtt legendák keringtek, melyek szerint ez a könyvelőcsapat csupa kisiklott vagy zátonyra futott életű nőből állt, akik rég éhen haltak volna, ha Z. Z. nem fogadja be a cégébe, nem képzi ki, és nem foglalkoztatja őket. Ugyanakkor Z. Z. egyszer azt mondta N.-nek, hogy ez az ő tyúkfarmja, s egy sincs köztük, aki ne lett volna a barátnője. Minden rokonszenve ellenére N. kellő borzadályal hallgatta ezt a bizalmas információt, s igyekezett is mielőbb elfelejteni.

Már két éve járt a főkönyvelőhöz, aki egyszer megmutatta neki a harmadik szobát is. Ahogy az első kettőben plafonig értek a festmények, itt a világ legkülönbözőbb tájairól való kerámiák (senki sem tudta, mikor utazott Z. Z. ennyi felé!) foglaltak el minden helyet, s álltak a földön is teljes összevisszaságban, porosan és rendezetlenül. N. szerette ezt az embert kivételes szakmai felkészültségéért és profizmusáért, váratlan helyzetekben kibukkanó emberségéért, romantikus, de öntörvényű, legendákat teremtő világáért – de a lakásban honoló irdatlan mocskot nem tudta megszokni, pláne, hogy látta azt évszámra egyre nőni. Schlézinger is tett a kosz fokozásáért, félig elragott csontjai szerteszét heverték, s a szag alapján úgy tűnt, néha egy-egy pocsolyát is hagyott maga után. Állítólag Z. Z. minden nap sétálni vitte a pincsit (N. hideglelősen gondolt rá, hogy a 150 kilós ember naponta kétszer a cingár kis liftben utazik!), de N. ezt még sose látta.

Egyszer, még reggeli közben találta Z. Z.-t, aki a konyhában asztalhoz ültette őt, s az egyik Licike kávéját is főzött nekik. Sokszor hallotta már, hogy szigorú diétán kellene élnie, s elképedve nézte, hogyan csurog az éhes óriás állán a zsír (melyből természetesen az ősi foltokkal ékes pólóra is jutott), amikor a 7 tojásból készült szalonnás rántottát eszi. N. kérdésére, hogy nem kellene-e betartania az orvosok utasításait, azt válaszolta, hogy az ő ideje már olyan rövid, hogy azt nem hajlandó ilyen megszorításokra pazarolni. Fölvillanyozva mesélte, hogy délután a barátaival másik kedvenc szenvedélyének hódol majd: mennek a lovira. Egyik szép, antik szekrényén valóban álltak bekeretezett fotók, melyeken Z. Z. volt látható szebbnél-szebb lovakkal, egyértelműen szerelmes kapcsolatban. N. végighallgatta azt is, ahogy – megünnepelendő ezt a boldogító lovis napot – Z. Z. telefonon asztalt foglalt és vacsorát rendelt magának és barátainak a kedvenc éttermében, s megállapította, hogy Szindbád rossz emésztésű, gyomorbajos éhenkórász a főkönyvelőhöz képest.

Nem sokkal ezután, N. fél évre külszolgálatra utazott, s ez alatt egy kollégája tartotta a kapcsolatot Z. Z.-vel. Amikor hazatért, örömmel kereste fel újra a főkönyvelőt, de szinte ijesztő volt a változás, amit tapasztalt nála. A külsejében ugyan nem volt előnyös átalakulás – ugyanaz a leevett póló és fekete gatyá, mintha csak ebben született volna –, de a lakásban N. kis híján eltévedt, akkora változáson ment át. Tekintélyes vaspántokkal erősítették meg a bejárati ajtót, vakító világosság volt a korábban mindig sötét előszobában, az egész lakás összes fala és plafonja csodás, ízléses pasztell színekre festve, a régi, kosztól ragadó, megfeketedett parkettát ragyogó sárgára csiszolták-lakkozták, felújítva álltak a szép antik bútorok, áthúzva a székek, fotelok, ágyak, és – alig hihető – a falakon szépen rendszerezve díszleptek a festmények és kerámiák, semmi sem hevert már falnak támasztva a földön. N.-t aggasztotta némiképp, hogy a hatalmas Z. Z. kicsinek és félénknek tűnt ebben a tisztaságtól fénylő környezetben, látta azonban, hogy titkolni próbált büszkeség süt át cinikusnak szánt szavain, melyekkel tudomására hozta, hogy megházasodott.

Hamarosan találkozott is az örök aggregénynek hitt férfiú nejével: Z. Z.-nél jóval fiatalabb, harmincöt körüli csinos, és jó humorú nő volt, aki áldott kedélyével belement a férfi által kezdeményezett évődésekbe, szellemi tornákba – hallatlanul boldoggá téve ezzel. Őelőtte soha nem volt nőben annyi szeretet Z. Z. iránt, hogy vállalta volna a világ előtt a férfi kedveskedő incselkedéseit, és soha annyi intelligencia, hogy partnere lehetett volna szellemi párviadalaiban. Azon a délelőttön például Z. Z. a hatalmas asztalnál ült, melyen azért most is rengeteg írat volt, s C. (az ifjú feleség) kedvesen szolgálta fel a kávé egy nagy ezüst tálcán, gondosan elrámolva a papírokat az útból. Z. Z. átölelve a derekát magához húzta – láthatóan kicsit N.-nek dicsekedve – s szerelmes turbékolásba kezdett, amit C. azonnal és jókedvűen viszonzott. Kedvesek, felszabadultak és vidámak voltak, érződött közöttük egy olyan kapocs, amely mindkettőjük életébe valami megváltás-félét hozott. Kölcsönösen tudtak egymásnak olyasmit

nyújtani, amit a másik senki mástól nem kaphatott meg, s mindketten elégedettek voltak azzal, amit kaptak. C. a jókedvű enyelgés végén cuppanós csókot nyomott ura homlokára és mondta, hogy indul dolgozni.

- Ne menj mé-é-ég, Cicmicovics Cicmi-i-ic! – gügyögte Z. Z., mire az asszony lekapta nyakából a fekete-fehér kockás sálját, és a férfi fejére csavarta, aki ettől pont úgy nézett ki, mint Arafat. Vissza sem lehet adni a fergeteges écelődést, ami ebből a szituációból kikerekedett, s amelyben egyenrangúak voltak, az asszony s a férj. N. – sose hitte volna, hogy ez megtörténhet – szívből nevetett velük, bár valószínűtlenségében ijesztően törékenynek érezte, amit látott. Amikor az asszony végül elment, Z. Z. csak annyit mondott róla, hogy C. egy nagyon szegény, de okos parasztlány, aki élete végéig jómódban élhet majd abból, amit tőle örököl, és csak azt a rövid időt kell jókedvvel kibírnia, amíg ő még él.

Egy év elteltével – bár lanyhult valamennyit a vidámság – még mindig jól megvoltak. C. sokat dolgozott (nem lehetett tudni miért, hiszen olyan gazdagságban éltek, hogy semmi szükség nem volt a keresetére), gyönyörűen rendben tartotta a lakást, reggelente sütötte a szalonnás rántottákat, és kitartó volt az elmaradhatatlan szójátékokban. Csak nyüzögtebb lett egy kicsit. Z. Z. a rá jellemző túljátszással panaszkolt N.-nek:

- Meztelenre vetkőztetett engem ez az asszony! Lassan semmim sem marad! Restauráltatta a festményeimet, a bútoraimat, hol egy méregdrága asztalost fizetek, hol egy kárpitost! A végén még hitelezők martaléka leszek! – mondta, de szája szögletében mosoly bujkált, ha nem is egészen felhőtlen mosoly.

Nemsokára N. újabb szerencsétlenség hírére érkezett: hirtelen, minden magyarázható ok nélkül elhunyt Schlézing.

Negyedik éve voltak házasság, C. becsülettel tette a dolgát, de egyre soványabb lett és gyógyíthatatlan betegséget diagnosztizáltak nála, amit műtéttel próbáltak stagnálásra bírni. Mindketten megkönnyeb-

bültek, amikor egészsége javulni kezdett. Sokat dolgoztak, de folytatták a bridzs-partikat is, lelkesen jártak barátaikkal a lovira, és nagy vendéglői vacsorákkal koronázták ezeket a napokat. Egy ilyen nap éjszakáján Z. Z. rosszul lett. A kórházban, ahová vitték (természetesen) volt orvosa, és C. – amint mondta –, megvette az osztály összes orvosát és nővérét, hogy férjének mindene meglegyen. Orvosai komoly szemrehányást tettek neki, amiért nem diétázott, és 150 kiló fölé emelkedett súlya, valamennyi életfunkcióját veszélyeztette. Pár hét után hazaengedték, szigorú szabályokat rendeltek életvitelére, de ő újra csak azt mondta, hogy hátralevő rövid idejét nem hajlandó önsanyargatással tölteni. Pár hónapon belül még kétszer járta meg a kórházat, a harmadikba belehalt. 54 éves volt.

A temetésén N. is ott volt Z. Z. sok-sok barátja és ügyfele között. Az elhunyt végakarata szerint koporsós temetés volt, s a gyászjelentésben C. tudatta minden érintettel, hogy a temetés után a lóversenypályán Z. Z. utoljára, lélekben, még egyszer szeretne együtt fogadni barátaival, majd egy jó vacsorával búcsúzni tőlük, a megszokott étteremben.

Gyönyörű, tavaszi délelőttön volt a temetés. Friss szél fújt, párnányi fehér felhők úszkáltak az égen, alig zavarva a verőfényes napsütést. C. mindent megtett, hogy a szertartás szép, de minden drámázástól mentes legyen, pontosan úgy, ahogy Z. Z. kívánta. Rokonaik nemigen voltak, de barátok népes csapata kísérte a halottaskocsit a sírhoz. Mindenki elfogódott volt, leginkább azért, mert lehetetlen volt elképzelni az örökké sziporkázó Z. Z.-t halottnak, és egyáltalán nem illett hozzá ez a temetői komolyság. A valóságot megpecsételő azonban, a sírásók nekiálltak kiemelni a koporsót a halottaskocsiból. Csakhogy nem sikerült. Ketten húzták, másik kettő próbálta tolni belülről – hiába. A gyászolók megelémlenkülve figyelték az eseményeket. A gyászhuszárok percek múltán egyre ingerültebbek lettek, már a méltóság látszatát sem óvták, s a legkülönbözőbb pózokban igyekeztek kicibálni a koporsót, a 180 kilós összsúly azonban kifogott rajtuk.

Ekkor egyikük dühbe gurulva elkáromkodta magát, és azt kiabálta, hogy a tarifában csak egy halott van, nem pedig másfél! Már úgy tűnt, menthetetlenül durvasággá fajul a dolog, amikor nem várt dolog történt: valaki – N. barátja, akinek Z. Z. a bácsikája volt – hangoosan elröhögte magát! Néhány másodpercnyi dermedt némaság után először mosoly bontakozott az arcokon, majd fél percen belül, ragályos röhögés rázta az egész gyászmenetet. Percekbe telt, mire a nevetéstől csorgó könnyeiket letörölve magukhoz tértek, és felszabadult szívvel, összefogva kíségtették a koporsót a kocsiból. Annyian tartották a gurnit, ahányan csak hozzáfértek, s fel-feltörő hahoták között eresztették sírjába a nagysúlyú személyiséget. Mindannyian úgy érezték, hogy kiegyenesedett a világ, és Z. Z. temetése most van rendjén. Derűs szívvel, vidám anekdotázás közepette rendezték el a hanton virágaikat, s alig várták, hogy a lóversenypályán legyenek. Induláskor többen fölnéztek az égre, s ugyan nem látták, de érezték, gyanították, hogy Z. Z. ott könyököl valamelyik pufók felhőpárnán, és kaján mosollyal néz le rájuk, mondván: Na-a-a, jól zavarba hoztalak benneteke-e-et, mi-i-i?

Csillag a porban

*I*gazi bohóc volt. Soványka, szív alakú arca, mintha gyurmából lett volna, pillanat-törédékek alatt átalakult. Élet szántotta árkain, átderengtek a lélek rezdülései: örömek fényei, bánatok és tapasztalások keserű-fanyar borulatai, kis rosszaságok, huncutságok villanásai, szép nosztalgiák óarany árnyai, és a remény mécsesének ki nem hunyó lángjai. Ha az arcot nézve mécses fényéről beszéltem, akkor a szemeibe fáklyákat ültetek. A sötéten ragyogó két kis bolygón az elhivatottság tüze uralkodott, mely beragyogta nem csak az arcot, de az egész, valószerűtlen kis lényt. A törekeny test, mintha pálcikákból épült volna, bármilyen mozdulatot könnyedén megtett, nem ismert csont vagy ízület állította akadályokat. Hajlongott, dőlt, forgott, tekeredett, bukfencezett, a zenére fölemelkedett és lebegett. Ha féktelen, extatikus zene szólt, a kis Pálcikalény minden tagja önálló életre kelt és nem is magyarázható, hogyan vált egyetlen megtestesült ritmussá a sok, külön-külön útra indult testrészt. Amint az sem, hogyan volt képes ugyanez a szögletes, apró test máskor dallammá lényegülni, lágyan lengedezni, vágódássá, egy örökké álmodott, de soha be nem teljesült lét utáni sóvárgássá válni.

És a hangja! A hangja ugyanolyan kifejező, rugalmas, lágy és változó volt, mint az arca vagy a mozdulatai. Képes volt vele fintorogni, grimaszolni, kacérkodni, kötekedni, szemrehányolni, gúnyolódni, fenyegetni vagy zsarolni éppúgy, mint kedvesen hízelegni, álmodozni,

esedezni, szenvedélyesen szeretni, zokogni, ragaszkodni, hűtlenkedni, ragyogni és kialudni.

Minden képességével azt szolgálta megszállottan, hogy elvarázsolja a Nagyérdeműt. Őerte változott örökké, csak arra vágyott szüntelenül, hogy a közönség örvendezzen, és hogy teljesen odaadott önmagával fölemelje, magával vigye a lelkeket abba a régióba, ahol ő maga létezett, ahol tisztábbá vált az ember, s általa jobbbá a világ.

Amikor kiállt az üres színpadra és szabadjára engedte torkából a hangokat, tagjaiból a mozdulatokat – az imádság lett mindig, mert, ahogyan mondtam, igazi bohóc volt.

Talán két évtized is volt, ameddig rajongtak érte. Lármásan ünnepelek, túlzás volt a hódolat, amit kapott, és túl sok volt a pénz is, amennyit keresett. Ő lett a műsor és a műsorvezető, a reklám és a reklámozott, a riporter és a talk show-k gyakori sztárja. Igazi népszerűségnek örvendő lényét fölhasználták mindenféle célra, melyekhez lelkének nem volt semmi, de semmi köze. Arcával telerakták a kirakatokat és az óriásplakátokat, egyszerre hirdette színpadon Madách életigazságait, s a TV-ben akciós felvágottakat és alsóneműt, hangjával keltettek életre bugyuta reklámokat és töltöttek meg kívánságműsorokat. S mindettől a lénye, az egész, kicsike kis Pálcikalénye félni kezdett. Megzavarodott, kételkedett a saját tehetségében. Néha úgy érezte, hogy aki ennyire sokféle tud lenni – az talán nem is létezik! Érezte, hogy valami megváltozott, hogy már nem a lelkéből kibomló varázs irányítja a sorsát, hanem két idegen, külső, hideg erő: a haszon és a megszokás. A tömeg egyszerűen hozzászokott, hogy ünnepelje őt, hiszen ő a meghirdetett sztár. Egyszer csak mindegy lett, miféle művészi erővel hódít a színpadon, a közönség automatikusan őrült csápolásba, ordításba kezdett, amint megjelent, és már semmit sem kellett tennie ezért! Megértette, hogy a tomboló siker nem neki, hanem a poszterek, klipek, reklámok állandó szereplőjének szólt, a háttérben pedig volt egy mindent mozgató, láthatatlan hatalom, az,

amely rendre szerződtette és futtatta őt, mert valamennyi fellépése biztos profitot hozott.

Így érezte, és félt. Sztár lett a XX. század végén, ijesztő, hiszteroid ünneplés alanya. Vagy inkább tárgya. Egyre gyakrabban érezte tehetetlen, élettelen tárgynak magát. Fölfogta, hogy az önkívület kódéba hergelt tömegnek már csak egy hurcolható valamire, egy emblémára van szüksége, amely előtt bármikor manifesztálódhat, egy totemre, amely állja a túláradó ösztönök piszkos hullámain és undorító csatorna-leheletét.

Pálcikalény próbálta állni, de végül összeecsuklott. Belebetegedett a sztárságba. A tárgyságba. A totemségbe. S amint ágynak esett – csend lett. Mire hónapok múltán meggyógyult és fölemelte tekintetét, már más mosolygott a plakátokon, a helyén más táncolt és énekel, s az arénában másért sikoltozott az öntudatát veszített, őrjöngő tömeg, amely észre sem vette, hogy ő már nincs jelen. Új arcoknak ordított „visszát”, a saját életét pár órára feledni kívánó, tisztelt publikum!

Talán két évtized is volt, ameddig nem kereste senki. A pillanat- emlékezetű Nagyérdeműnek nem hiányzott.

Bánatában világgá ment, de a világ, nem az ő hazája volt. Lassan belátta, hogy csodákra képes tagjai, megelevenedő hangja, imádságos lelke egyedül itthon szól hitelesen. Végigjárta az elfeledettek hosszú-hosszú útját, a lassú elszegényedés, a testi-lelki elkopás nyomasztó állomásait. Felélte tartalékait, elvesztette korábbi, emberinek hitt kapcsolatait. Helyettük talált egy kutyát és egy városszéli erdő aljára tolt roncsbuszt, amit ketten a kutyával az otthonukká tettek. Megszokta, hogy a hónap második felében már csak kukákból esznek, hogy télen-nyáron a szabadban töltik minden idejüket, hogy törvényt kívül élnek, és csak egymással beszélnek. Lassan kezdte úgy érezni, minden jól van így. Néha, este, amikor a kutyával összébújva melengették egymást, fölnézett a végtelen égbolt hunyorgó csillagaira és halványan emlékezett, hogy valamikor régen úgy ragyogott ő is,

mint azok. Ilyenkor elmosolyodott, és csodálkozott, hogy nem fáj már semmi sem. És nem is hiányzik. Megnyugtató volt ez a lét, a nincstelenek békéje és szabadsága, melyből eltűntek a gyötrő vágyak, elérhetetlen célok és hamis barátok. Örült, hogy csak a körülményei lettek nyomorulttá, ő maga, a lelke, nem. Józan lett és békés, bizonyos értelemben elégedett. Nem kívánt más helyzetet, azt meg – tükör hiányában – észre sem vette, hogy a hajdani Pálcikalény, Cérnalénné vékonyodott, így hát ez sem zavarta.

Egyszer mégis, kísértésbe esett. Véletlenül szembejött vele egy elegáns úr, aki hajdanában társa volt egy színpadon. Fölsírmerte őt, és a fölbuzduló jóakarát (és lelkifurdalás) hatása alatt, elhatározta, hogy megmenti kivételes tehetségű, de lecsúszott kollégáját. Harsány kampányt indított érte, teleszórtá hatalmas poszterekkel a várost, melyen a régi, szív alakú arc volt látható. Jótékonyági esteket szervezett a javára, s bevetve legjobb kapcsolatait elérte, hogy Cérnalény ismét a közönség elé állhasson, egy ismert színpadon. Az egykori Pálcikalényt ekkor átjárta a jól ismert izgalom, a boldogság, a szívszakasztó várakozás, az önemésztő szenvedély, amellyel elimádkozni készült a tehetséget, amit egy kiszámíthatatlan akarat, pillanatnyi jóindulatában a torkába, a tagjaiba, a gondolataiba, a szívébe ültetett. Az egészből csak annyi érdekelt, hogy újra adhat.

Azon az estén földöntúli kábulatban állt a pódiumon. Egész valójával magába itta a hely szagát, és ezer voltra nőtt agyában a feszültség, amikor szétnyílt a függöny. Sejtjeit robbanásig feszítette a vágy, hogy minden korábbinál nagyszerűbbet, a tehetsége legjavát adja, hogy túlszárnyalja önmagát. Mámorhoz hasonlatos boldogság szállta meg, és először maga sem értette, miféle jeges áramlat dermeszti halálra hirtelen, a szívéből feltörni és túláradni készülő szeretetet.

Meglátta a vonagló, csápoló, rikoltozó, önkívületben dagonyázó nézősereget, amely tombolva ünnepelte őt, az újra agyonhirdetett, agyonreklámozott, az ismét menővé maszkírozott nyerőt – azt, akit mindig éltetni szokott.

Már csak az alázat és a kötelességtudat tette, hogy kitátotta a száját, és megpróbált énekelni. De nem jött ki hang a torkán. Nem engedelmeskedtek az izmai, a hangszálai, a tehetsége, a lelke. Cérnalénye nem kívánta többé szolgálni a Nagyérdeműt.

Mert igazi bohóc volt.

Nem csordultak ki a könnyei sem, amikor némán meghajolt, és elhagyta a reflektorok színes fényeitől vibráló színpadot.

Az én '56-am

Gyerekszívvvel

A hatvanadik évforduló számtalan emlékező eseménye bennem is felidézte annak a néhány napnak a történeteit. Emlékeimben nincsen semmi hősies, hiszen gyerek voltam, de magam is megrendültem, milyen mélyen, erőteljesen élnek bennem azok a napok, és hogy ma is eleven bennem az akkori öröm és a döbbenet is.

Tizedik évemben jártam, amikor váratlanul furcsa jelenségek sokasága vette kezdetét. Szüleim, akik addig minden nap hajnalban elmentek dolgozni, szokatlan módon mindketten otthon maradtak, az iskolában szénszünetet hirdettek, pedig a tél igazán hideg része még el sem érkezett, de a legmeglepőbb az volt, hogy édesanyám elkezdett a kis garzon gáztűzhely sütőjében kenyeret és kalácsot sütni, ami sohasem fordult elő korábban. Különös izgatottság vett körül, senki nem mondta, hogy valami szokatlan történik, de életrendünk teljes megváltozása nekünk, gyerekeknek is megmutatta, hogy rendhagyó események történnek a világban. Budapest XI. kerületében, a Zsombolyai utcában, egy háromemeletes ház második emeletén laktunk. Mi, gyerekek, örültünk a váratlan iskolai szünetnek, még annak árán is, hogy a felnőttek napokig nem engedtek ki bennünket a házból. Izgalmas volt, hogy míg anyáink otthon sütöttek-főztek, s ettük a szokatlan ízű és alakú házilag készült kenyereket, a férfiak naponta

többször is elmentek otthonról, néha egyedül, néha több lakótárs együtt, s amikor pár óra múlva hazatértek, a felnőttek heves gesztikulálás közepette, de suttogva mesélték egymásnak, mit láttak útjaik során. Én csak ezeknek a napoknak a feszült, de bizakodó és várakozással teli légkörét érzékeltem, boldogságváró időszak volt az életben, amelybe folyamatosan érkeztek a hétköznapijainkban teljesen szokatlan, örömteli események. Az otthon sült kenyerek bizony nem mindig sikeredtek tökéletesre, mert a dagasztás nem tartozott a család napi rutin tevékenységei közé, ezért mesebeli csodának tűnt, amikor néhány nap múlva, az asszonyok lelkesen futottak ki a ház elé, mert megállt ott egy teherautó, és mosolygós parasztemberek igazi, kemencében sült kenyeret osztottak róla. Soha nem kóstolt, illatos, ropogós héjú, foszlós kenyeret kaptunk, és bár csak kétszer kísérhettem el anyámat kenyérszerző útjára, felejthetetlenek maradtak számomra az arckifejezések: jóakarát és őszinte együttérzés az adományozókén, hála és megbecsülés az elfogadókén! A gyereklélek, ebből csak az összetartást, összetartozást érzékelte boldogan, mert az ártatlanság korában számára ez volt természetes.

Hasonlóképpen csak ámultunk, amikor elkezdtek külföldről segélycsomagok érkezni, melyekben celofánba csomagolva nagydarab, félkilós, kilós sajtok voltak. Ezt a vékony papírfélét, ha elkezdtuk rágszálni, rágógumivá alakult a szánkban, s ez volt a legelső „rágós” élmény az életünkben! De kaptunk babkávét, és olyan pompás, színes papíros csokoládét is, amelyet addig, még csak nem is láttunk, s a legtöbb gyerek azonnal gyűjteni kezdte, ezeket a csillogó papírcsodákat!

Nem tudatosult bennem, hány napon át tartott ez az áldott, meglepetésekkel teli időszak, de emlékszem, hogy ugyanígy, teherautóról osztottak zsírt, szalonnát, kolbászt, almát sőt, azt a csodát is, amit addig csak karácsonykor a Jézuska hozott: narancsot. Mosolyognom kell a régi fénykép láttán, amelyen a szomszéd kislánnyal együtt büszkén állunk, kezünkben egy-egy fényesre törölt almával, melyet

egy paraszti bácsi nyújtott le a teherautóról, személy szerint nekünk! A gyerekeknek, mindezek a világboldogító változását jelentették, pláne, hogy iskolába sem kellett menni.

A mi házunk, a Bocskai útra merőleges utcában volt, kb. 1 km távolságra a Budaörsi úttól, s a lakásunk háttal a Sas hegynek, a Kosztolányi tér irányába nézett. E paradicsomi boldogságban töltött napoknak az a hajnal vetett véget, amelyen ijesztő, a zsigereimig ható mély dübörgésre, a házfalak rengésére, majd sziszegő-sívító hangokkal kísért nagy csattanásokra ébredtem. Még sötét volt odakint, második emeleti lakásunkból a szemközti házak ablakaira láttunk, melyeken rémületesen tükröződtek a Budaörsi út felől érkező ágyúlövések kísérteties, vörös és sárga torkolattüzei! A dübörgésbe, mintha az egész ház beleremegett volna, nekem, a békében született gyereknek úgy tűnt, ez csak valami természeti csapás, földrengés vagy világvége lehet! A rettenet olyan erős volt, hogy hiába nyugtatgattak szüleim, a félelemtől kirázott a hideg. Édesapám befűtötte a cserépkályhát, anyukám rám adta az irhabundáját, de a pokoli fázást nem lehetett megállítani. Nem emlékszem magyarázó szavakra, csak arra, hogy szüleim oldott, bizakodó várakozása ettől a naptól komorságba fordult.

Mivel a házunknak nem volt légópincéje, a házmesterék és két másik család jóindulatának köszönhetően, az ő földszinti lakásaik szolgáltak menedékül a többi lakónak. Ott szorongtunk, érezhetően a felnőttek is rémületben. Néhány óra telhetett csak el, és keskeny kis utcánkban, az eleséget osztó, barátságos teherautók helyét tankok foglalták el, láncfalpaik vérfagyasztó csörtetésével, s éppen a házunk előtt megállva kezdtek körbe forogva lőni. Lövedékeik könnyedén áttörték a földszinti, üzlethelyiségből alakított lakások falait, s fölöttünk, a földön kuporgók feje fölött elsűrítve csapódtak a szemközti falba. Nem tudom, meddig tartott – nekem örökkévalóságnak tűnt – de hála Istennek túléltek mindannyian.

A többiről alig tudok valamit, mert a gyerekeket igyekeztek kímélni a szülők. Csak arra emlékszem, hogy a szívbeli örömök, a mindenki szeret mindenkit és a mindenki segít mindenkinek könnyűsége, a mindenholnan érkező együttműködő jóakarát helyét szomorúság, nyomasztó szorongás és reménytelenség vette át. Nem értettem akkor, hogy miért, éppen csak éreztem – minden porcikámban. Amikor szüleim legközelebb magukkal vittek a Móricz Zsigmond körtérre, megrázó látvány fogadott: a Bartók Béla út fölszedett kockaköveiből készült barikádokat, szétlőtt házakat, betört kirakatokat, kiegészített tankokat és teherautókat láttunk, s akkor még nem tudtam, hogy a járdákon és utakon sokfelé száradó vöröses-fekete foltok, embervértől származnak. Ma már csak gyanítom, hogy november első felében járhattunk ekkor, mert Szent Imre herceg szobra körül méteres magasságokba tornyozott, hervadó virágözönt láttunk, melynek bánat illatú szépsége, és a tér állapotának sokkoló látványa sírásra készítette.

Amikor újra iskolába mehettünk, a gyerekszív számára érthetetlen és elfogadhatatlan szomorúsággal tapasztaltam, hogy legkedvesebb barátnőm „eltűnt”, és még két kislány az osztályunkból. Következő év karácsonyáig éltem e sejtelmes, nem evilági eltűnés félelmet keltő tudatában. Akkor kaptunk egy addig itthon még ismeretlen szépségű, díszes papírra írt karácsonyi üdvözlét, egy levelet Ausztráliából, az elveszett barátnőmtől és családjától, amely talán hozott némi megkönnyebbülést, hogy baj nem érte őket, de vigasztalást nem.

Még vagy két évtizedbe telt, mire világossá vált előttem, hogy gyerekkorom e két végletes élményének, a bizalommal telt, eufórikus örömnél, és a döbbenetes pusztulás megtapasztalásának előidézője, a magyarság szabadságvágyának talán legmegrendítőbb újkori, tragikus végű, heroikus küzdelme, az 1956-os forradalom volt.

Kutyalélek

(és gazdasors)

Németjuhász kutyánk Luca, egy hónap híján két esztendő. Sok kaland, tanulás, képzés, veszekedés és félig komoly, félig játékos huzavona zajlott köztünk ezalatt. Első életévében a legtöbb nézeteltérés másik szívem csücske, a kert miatt adódott. Nincs elkésztőbb, mint mikor az egyik kedvenced, rendszeresen kárt tesz a másik kedvencedben! Ráadásul olyan kedvesen követi el a kártételt, hogy közben muszáj nevetni rajta!

Egyéves koráig, valahányszor virágpalántákat vettem, amint leguggoltam az ágyás mellett elültetni őket, a már akkor is igencsak „emberes” méretű Luca, azonnal odajött, selymes buksijával hízelkedve a hónom alá bújott, ahonnan kíváncsian nézte, mit művelek és amint kész lettem, ő máris tépte-húzta-kaparta kifelé, az alig beültetett zsenge növénykéket. Ennek persze nagy szidás, leszúrás, drámázás lett a vége, s valószínűleg következményként, Lucus taktikát változtatott. Szépen feküdt mellettem, amíg palántáztam, nem bántotta a betelepítetteket, ezért nagyon megdicsértem. A nap folyamán többször biztosítottam elégedettségemről, amiért továbbra sem bántotta a virágokat, ezt ő hálásan bezsebelte, és mindketten békésen tértünk nyugovóra. Hanem aztán a reggel, kész lidércnyomás volt: Luca, alvás helyett keményen dolgozott egész éjszaka, és a nap közben tiszteletben tartott palánták cafatokra tépve heverték szerteszét, helyükön bombatölcsér, s az ágyásból a járdára „emelte át”, a virágföl-

det! Szépen virágzó ágyásom helyén ezer sebből vérző csatatér maradt, s kezdődött előről a szidás, büntetés – és persze, nekem a munka. Nem is tudom, hány tucatszor játszódtott le ugyanez, mire végre megértette, hogy a palántázás nem egy közös játékunk, hanem egyedül az én kedvtelése, s megtanulta tiszteletben tartani furcsa magánügyemet.

Óriási öröm és megkönnyebbülés volt, amikor végre felnőtt, és biztonságban lehetek társaságában a virágaim. Második évében már semmi aggodalom nem volt bennem ilyen ügyben, egy teljes éven át abszolút kulturáltnak mutatkozott. Ám tegnap reggel, amikor kávémat kortyolgatva gyanútlanul sétáltam végig az ágyás mellett, a járda közepén hatalmas földkupac állta utamat, a születésnapomra kapott kis rózsabokor helyén szakadék éktelenkedett, maga a rózsatő kettészakítva, megtörve az útszélen hevert, félig kitépve senyedett szomszédja, a balkáni harangvirág, és tövestül az útra vetve több tő körömvirág.

Elöntött a csalódottság és az indulat. Nyilvánvaló volt, hogy Lucát nem a virággyökerek iránti szenvedély készítette erre a pusztításra, hanem valami apró élőlény, talán egy gyík, pocok vagy nagyobb bogár mozdulhatott az ágyásban, s feledtette vele az összes kiképzést, tanítást, nevelést és idomítást. A vadászösztön elborította az egész lényét (ilyenkor szinte hallani, amint felforr ereiben az ősoktól örökölt farkasvér), s a zsákmány megszerzésének vágya közömbössé tette minden más iránt.

Elszántan és tudatosan felkaptam a bőrszíj pórázt, odahívtam a romok mellé, tettének színhelyére, mély hangon hajtogattam, hogy: Fújj, mit csináltál? Szégyelld magad! Rossz kutya!

Ő már a földhöz lapult, látványosan büntudatos képpel, amikor többször a fenekére húztam a bőrszíjjal. Vigyáztam, hogy ne fájjon, de akartam, hogy tudja: vérig sértett. És ő tudta is, amikor elfordultam tőle, bűnbánó pofával elkullogott, és a szobám ajtaja előtt lefeküdt, onnan nézett felém lesunytt fejjel, messziről.

Mérgelődve álltam neki rendet tenni, ami az én koromban már csöppet sem könnyű. Jó másfél órát dolgoztam, erőlködtem, hajoltam, guggoltam, mire nagyjából helyre lapátoltam a kiásott földet, visszaültettem a még életben maradt növényeket és ismét virágágyásnak látszott a járda melletti sáv. Fájt minden porcikám és elfáradtam, mire bementem a lakásba. Elhatároztam, hogy na, most aztán legalább két óra hosszat nem szólok ehhez a bundás virágölőhöz!

Amikor déltájban kiléptem a teraszra, Luca vígan rohant hozzám szájában kedvenc labdájával, amit barátságosan a lábam elé gurított. Megint felfortyantam magamban: mit képzelsz ez a kutya, ekkora kárt tett és most még játszaksz is vele?

Ő pedig állt velem szemben őszinte, röhögős pofával, okos szemében huncut hívogatással, lelkesen lobogtatta lombos farkát, könnyed, elegáns tartásával, hatalmas, izmos termetével maga volt a bizalom, az életkedv, az egészség és a szépség, és akkor hirtelen elszégyelltem magam. Hiszen ez a gyönyörű állat a labdagurítással azt tudatta velem, hogy ő, a maga részéről már megbocsátotta nekem a verést!

Röstelkedve gurítottam vissza a labdát, aztán hosszan, melegen megöleltem nagylelkű kutyámat, és szent lett a béke.

Utóirat:

Másnap reggel aztán, kezdődött minden előről...

Csillagfűrt

A tündérség – szerény véleményem szerint – nem mesterség, hanem állapot. Kegyelmi állapot. Igen sokféle tündérről tudunk: vannak jó és gonosz tündérek (nem is értem miért mondják tündérnek őket, mikor igaziból boszorkák?!), akad közöttük varázsló, aki bármilyen kívánságot teljesít, és van fukarabb fajta, aki-től csak hármat lehet kérni. Van, amelyikük könnyedén ráfúj valamire, s az menten átváltozik, vannak, akik pálcával kört rajzolnak, s benne sziporkázó csillagok közt valósul meg az óhaj. Vannak aztán az égtájaknak és az évszakoknak is tündérei, sőt, tudok olyan virágról, amelynek illatos, fehér csengettyűjét a benne lakó tündér rázogatja, és olyat is, amelynek tündércsillag a neve. Szóval, rendkívül sokfélék a tündérek, de a legkülönösebb az, hogy néha emberek. Embertündérek. Esetleg tündéremberek. Nem látszik rajtuk a tündérség, és legtöbbször csak néhány embertársuk számára jelentenek tündért. Nem tudom, miért van így, de biztos, hogy így van, mert közülük egyet én is ismerek.

Egyszer réges-régen, amikor még a fiatalság kompromisszumképtelenségével őrlődtem anyaság és munka között, lázas reménykedéssel akartam megváltani a megválthatónak gondolt világot, nehezen viseltem az illúziók fogyatkozását, szóval a fiatal évek nehéz idején, amikor égő, eleven sebeket hordunk a múltból és jövőből egyaránt, egy asszony írt nekem egy levelet. Nem volt benne semmi

különös, a Balaton mellől küldte, ahol tavasztól őszig tartózkodott kis házában, apró unokáit dajkálgatva. Csak beszámolt róla, hogy a kislányok lépte egyre hosszabb, hogy minden nap magot szórnak a madáretetőbe, s aztán lélegzetvisszafojtva várják a cinkék és zöldikék látogatását, hogy parányi sziklakertet építettek a csöpp telket betöltő, óriásra nőtt fenyő alatt és, hogy abban az évben az ereszig nőtt a halványrózsaszín mályva a ház oldalában. A lap alsó sarkában egy pompás, kékvirágú csillagfürt csúcsa emlékezett szülőhelyére, a lazán homokos, virággal teli kis ágyásra, ahonnan hozzám érkezett.

Látványa szíven talált. Váratlanul és fénylő örömmel emlékek sokasága kavardott fel. Olyan volt, mintha egy gyöngyöző, langyos forrásból örökké változó színű víz csobogna, amely a sekély gyűjtőmederben folyékony szivárvánnyá változik. Keresztanyám volt a levél írója, akit – amíg élt, s magamban azóta is – Tündérkeresztanyámnak szólítottam, s akinek az élet leglényegesebb dolgainak megismerését, vagy inkább megértését köszönhetem.

Életünk folyamán különös összhang, ritka harmónia alakult ki ket-tőnk között, talán azért, mert ő nem csak egy fölkért keresztszülő, hanem vérrokonom is. Édesanyja – aki fiatalon meghalt, és akinek kedvességéről, jóságáról, elbűvölő személyiségéről legendák keringtek a családban – anyai nagyanyám testvére volt.

Kiskoromból, csak egy-egy felvillanó emlékfoszlányt őrizgetek keresztanyámról annak ellenére, hogy szomszédos házban laktunk, anyámmal szoros kapcsolatban állt, s mint fényképek is tanúsítják, gyakran voltak közös programjaink. Nálam egy évvel fiatalabb kislánya miatt a két család, a kisgyermekesek hasonló életformáját folytatta. Ezekben az években nehéz volt munkát találni, ezért apám otthonunktól távol, vidéken dolgozott, s keresztapám – lévén hajós – szintén sokat volt messze családjától. A közös időtöltések így általában négyesben, a két mama és a két kislány részvételével zajlottak. Legtöbbször a természethez valamilyen formában kötődő esemé-

nyek voltak, például vasárnapi kirándulások, amelyek végén egy barátságos kiskocsmá kertjének kockás abroszánál valamely apró finomság, egy fagyalt, esetleg egy túrós csusza koronázta meg a napot. Előfordult néhány közös nyaralás is egy vidéki rokonnál, melyre szintén csak a mamák vittek el bennünket, gyerekeket.

E régi eseményeket idézgetve konkrét történetekre nem nagyon emlékszem ugyan, de erőteljesen él bennem egy keresztanyámhoz kötődő hangulat. Ez legjobban ahhoz az érzéshez hasonlít, mint amikor az ember hanyatt fekszik az ibolyákkal teli tavaszi réten, zsigereiben érzi, hogy végre-végre igazán elmúlt a téli komorság, néha még föltámad a hűvös szél, szeszélyes felhők vándorolnak az égen, de a nap újra meg újra átsüti őket melegével, és a levegő telve van az újrakezdés boldogságos, nevető, vadóc illatával. Körülöttünk a szabadság mámoros szédületében óriás nyolcasokat rohan az illatoktól megrészegült kutyánk és minden-minden, bizakodásról és reményről mesél. Ez a hangulat a jókedvű, fiatalos bátorságot jelenti nekem, egy kacintó, huncut-merész mosolyt, amellyel a kihívások szeme közé néz az ifjú ember olyan kedves-naivan, ahogyan a gyümölcsfák merészelek kinyitni virágaikat, pedig még megeshet, hogy visszatér a fagy.

Képszerűen egyetlen emlékem van keresztanyámról, ebből az időből: egy napsütéses téli délelőttön, második emeleti erkélyünkön állva, láttam hazaérkezni valahonnan. Hosszú, karcsúsított, barna bundát viselt, térdig magas, fűzős cipőt a lábán, amelyben bokája valószínűtlenül törékenynek hatott, fölfésült, hullámos, világosbarna haja a válláig ért, az egész jelenség meghatóan sudár és ragyogó volt, mert mindezek fölött uralkodott arcának az a kifejezése, melyet az imént a szabad, tavaszi rétről meséltem. Azt hiszem, akkor éreztem először úgy, hogy tündérrel van dolgom – márpedig a gyerekek ilyesmiben tévedhetetlenek.

Ezek a régi események, vagy mondom, számomra inkább csak hangulatok megszűntek, amikor anyagi gondok miatt mindkét asszony, anyám és keresztanyám is, dolgozni ment. Évek teltek el ez után úgy,

hogy szinte nem is láttam, vagy talán a felnőttek találkozásain mi, önállóságra törekvő, kamaszodó lányok, nem is akartunk olyan nagyon jelen lenni. Ezekről az évekről csak sokkal később, és nem is keresztanyámtól, inkább különböző családtagoktól tudtam meg, hogy bár anyagilag talán az átlagosnál kicsit jobb körülményeket, ám emberileg sok-sok bánatot és megaláztatást hoztak számára. Keresztapám halála után pedig újabb megpróbáltatás volt egyedül fölnevelnie még iskolás unokahúgomat, és elviselhető színvonalon tartani életüket. Minderről ő sohasem beszélt. Első férje egy rövid, aligházasság után meghalt a háborúban. Második, keresztapámmal való házassága is szerelemmel indult, s bár, mint mondják, korántsem volt gondtalan kapcsolat az övék, ha ilyesmiről szó esik, máig is mindkét férjéről inkább az elismerni való, jó dolgokat meséli el. Ez részéről nem titkolódzás vagy színlelés, egyszerűen ilyen: lelkében a szép és szeretnivaló dolgokat őrzi meg. Azt hiszem, ez a belső ragyogás volt az, amit kisgyerekkoromban tündérségnek láttam.

A kapcsolatunkban beállt évtizedes, vagy tán még hosszabb szünet után, ahogyan közelítettem a felnőttkor felé, egyre gyakrabban történt, hogy megszólított. Érdeklődött valamely dolgom iránt. Ez így volt, nem én fordultam hozzá, hanem egy-egy esemény kapcsán, ő keresett meg engem.

Ez az őszinte szeretetből fakadó, közvetlen felém fordulás teljesen új, addig ismeretlen érzéseket és gondolatokat ébresztett bennem. Én is egyre jobban kezdtem figyelni rá, anélkül, hogy ennek tudatában lettem volna. Valójában csak sok-sok évvel később értettem meg, mennyi új tudás és szokás keletkezett bennem pusztán amiatt, hogy kicsit több időt töltöttem társaságában, mint korábban.

Barátságunk létrejöttében meghatározó szerepe volt annak, hogy édesanyámmal nem tudtunk közel kerülni egymáshoz. Testileg-lelkileg törekeny anyámnak a gyermekvállalás nem volt öröm. A gyermekvárásról mindig, mint kellemetlenségekkel és fájdalmakkal teli, valóban „terhes” időszakról beszélt, a gyereknevelésről pedig,

mint olyasmiről, ami tengernyi munkát, lemondást és önfeláldozást igényel. Zárkózott volt, érzelmeket sem bátran adni, sem szívből elfogadni nem tudott (vagy nem mert), emiatt önszántából, mindenki számára elérhetetlen és távoli maradt. Életét beárnyékolta a folytonos gyanakvás, és miközben kuporgott a saját magának épített elefántcsonttoronyban – azt hiszem – fájt neki a didergető magány.

Anyám furcsa, feszültségekkel teli világából kikerültem ugyan, amikor férjhez mentem, de legalább tíz év telt el, mire érzelmileg egyenesbe jöttem. S közben – hál’ Istennek – magához szelídített az én Tündérkeresztanyám. Kapcsolatunk akkor vált visszafordíthatatlanul szép barátsággá, amikor első gyermekemet vártam. Nem emlékszem, hogy erre a hírre keresett-e meg, vagy véletlenül futottunk össze valahol, de abban az egyébként is rendkívül boldog és szép időszakban került sor első, „felnőtt-a-felnőttel” beszélgetéseinkre.

Legkorábbi megható élményem az a bensőséges szeretet és érdeklődés volt, amellyel keresztanyám a még rejtőzködő kis magzat, a gyermekem fejlődésének stádiumait követte. Ő maga, talán nem is emlékszik rá, hiszen számára ez volt természetes, de ez a lüktető, növekvő kis élet olyan elragadtatást váltott ki belőle, amely besugározta körülötte az egész szobát. Szülésznőnek készült, s bár másképpen alakult a sorsa, ennek az ifjúkori váagnak minden jele elevenen megmaradt benne, éltette szüntelen érdeklődését, s egy őszanya tudásával, erejével és nyugalomával várta a megszületés misztériumát.

Számomra olyan volt ez, mintha egy színpadon, váratlanul fölhúzták volna a díszlet mögötti függönyt. Hirtelen láthatóvá vált, hogy rejtőzik ott egy egészen más világ, amit nem ismertem addig. Anyámtól azt láttam, hogy a gyermekvárás és nevelés felelősségteljes, nehéz és áldozatos valami. Keresztanyám – öntudatlanul, pusztán személyisége által – föllebentette azt a bizonyos függönyt, s így tudtam meg, hogy a kötelességeken kívül, ez az állapot egyben soha nem álmódott örömek forrása is. Egy senki más által meg nem tapasztalható, kiváltságos helyzet, amelyben a magzattal beszélgetni lehet, és képesek

vagyunk olyan jövődőt teremteni, amelyben nincs szebb, fölemelőbb feladat, mint a megszületett, pislákoló, édes kis mécesst, világító fáklává segíteni.

Megrendítő, csodálatos és egészen új világ volt ez nekem s vele őszinte szájalom és barátság ébredt bennem szegény anyám iránt, aki nem ismerte a szeretetnek ezt a pogány, őserdei boldogságát.

Keresztanyámnak köszönhetően a legszebb adományként éltem át azt, hogy életet adhatok, s hogy rajtam múlik, mivel írom tele a reám bízott hófehér lapot, újszülött gyermekem fogékony lelkét. Úgy éreztem, a legnagyobb lehetőséget kaptam meg arra, hogy megmutathassam egy nyiladozó értelemnek az élet, a természet bámulatos, utánozhatatlan szépségeit és törvényeit, s igyekezzek őt olyan útra segíteni, amelyen haladva, egyszer majd saját erejéből, ékszerré válhat a mindenség homlokán. Éreztem: az ilyen „alkotás” hihetetlen felelősség, s a „mű” annyira fontos, hogy nem számít, mibe kerül. A gyereknevelés az adásnak olyan fajtája, amelybe az ember belelényegül, s az eredmény, egyben a jó vagy rossz fizetség.

Alapvető változáson mentem át, mialatt megérintett egy gondolkodásmód szépsége, azé, amelyet keresztanyám mélységes egyszerűséggel, természetességgel, szeretettel árasztott magából. Hiszen ő nem beszélt ezekről a dolgokról, nem akart tanítani vagy nevelni engem, hanem egyszerűen csak ilyen volt. Láttam, hogy a körülötte élők közül bárkiért, miként figyel, segít, gondolkodik és cselekszik – kérdés, kérdés, megbeszélés, egyeztetés nélkül, csak úgy, magától és mindig hibátlanul. Köteteket lehetne írni arról, milyen volt a mozgólata, a tekintete, amikor először vette kézbe újszülött kislányomat, fejezeteket az érintésről, amellyel eligazította a pólyázón a pelust, és hosszú bekezdéseket az ezernyi apró szépítésről, melyekkel mesévé varázsolta a világot a csecsemő körül. Pedig az én leányom, csak egy távoli rokon volt neki. Később láttam, hogyan járta be ezt az utat a saját unokáival, a szomszédok vagy ismerősök gyermekeivel, mert mindenki velük ugyanilyen volt, és maradt, amíg csak élt.

Titok marad mindannyiunk előtt – mert sokan vagyunk –, miféle képesség birtokában tudott segíteni, amikor próbáltunk kikapaszkodni életünk gödreiből vagy éppen szakadékaiból. Most, amikor visszanézve igyekszem megtalálni e tudomány mibenlétét, hiába keresek, nem találok szavakat, sem látványos tetteket, nincsenek bölcs tanácsai, örökérvényű igazságai, nincs vagyona, mellyel egyes fájdalmak az élet elől „elvásárolhatók” és ő sem tehet meg nem történtté, tragikus eseményeket. Titkai között nem lelek mást, mint egy-egy váratlanul fölcsendülő kacagást, amikor már majdnem elfeledtem, hogy lehet az életen és önmagunkon nevetni is, egy szál tulipánt, melyet a tél utolsó erőfeszítései idején hozott nekem, egy termoszba készített kávét és a konyhából lengedező sütemény illatát, amikor tudta, hogy meglátogatom. Egy szeretetteljes ölelést, ebben az érzelmnyilvánítástól rettegő világban, egy-egy örömeiben, bánatában, vagy aggódó érdeklődésében fogant levelet vagy telefonhívást, amely megmagyarázhatatlan okból, mindig a legjobb pillanatban érkezett. Igen, komolyan gondolom, hogy csak tündérek tudnak így adni, ilyen pótolhatatlan, semmivel ki nem váltható, lélekből való, figyelmes jelenléttel. Ezért lehet, hogy eltűntek még 90 éves testének fizikai korlátai is, és fáradhatatlanul sugározta mindig, az élet mágikus szépségébe vetett, rendíthetetlen hitét.

De végül elment, Ő is elment. Nehezen és kínlódások között, mert még a legvégén is az életet hirdette, megmaradni szeretett volna, nem meghalni. Négy éve nincs már, de ma is elerednek a könnyeim, amikor múlt időbe teszem, még életében született mondataimat.

A régi levél végén, áttetszővé tüneményesedett a kékvirágú csillagfürt, a fölkapart emlékek a mesék muzsikáját árasztják és egy különleges illatot. A préselt virágok illatát.

Csak róla és arról a régi levélről akartam mesélni, amelynek végén a kékvirágú csillagfürt üzent a szeretetről. De tegnap, évekkal a halála után, végképp meggyőzőtt tündér mivoltáról.

Kinőttük lassan a lakást, megtelt minden szekrény és valamennyi szöglet, s már egy könyvet sem tudok elhelyezni, mert csurig van az összes könyvespolcunk. Az íróasztal két oldalán is fél méter magasan állnak könyvek és iratok, elhatároztam hát, hogy lomtalanítok, könyörtelenül kidobok minden összegyűlt, ám nélkülözhető papírt. Az íróasztalommal kezdtem, s már jó nagy, megsemmisítésre szánt papírkupac gyűlt össze a padlón, amikor egy A4-es formátumú, vonalas jegyzetömb került a kezembe. Végigpörgettem lapjait, konstatáltam, hogy réges-régi kéziratos feljegyzéseim, közéleti morgolódásaim vannak benne, s legyintve saját régi, világmegváltó hajlamaimra, a kupac tetejére hajítottam a nagy noteszt. Ám röptében szétnyíltak lapjai, és megvillant egy, az enyémtől eltérő kézírással írt oldal! Azonnal felismertem keresztanyám írását, s elolvassván, amit írt, ugyanaz az érzés vett erőt rajtam, mint régen, amikor meglátogattam, és kávéval, virággal a kisasztalon várt, leültetett, maga is hátradőltszékében, mosolygott s csillogó tekintete kérte csak: Mesélj! Hogy vagy, mi van veled? S minden érdeklődése olyan igazi volt, amelyet nagyon ritkán kap az ember.

Mint kiderült, egy levelet írt nekem 18 évvel ezelőtt. Akkoriban pár napra meghívtam hozzánk, mert már hosszabb ideje rosszul érezte magát. Igyekeztem pihenést és kellemes körülményeket biztosítani, de nem voltam magammal igazán elégedett, hiszen saját tennivalóim miatt, messze nem tudtam annyi figyelmet fordítani rá, amennyit szerettem volna. Ő mégis, az utolsó nálunk töltött napon leült az íróasztalom mellé, ott volt a jegyzetömb, amit éppen használtam, volt még benne bőven hely, s ő – sok oldalt kihagyva – az utolsó előtti lapok egyikére írt nekem egy csodálatos köszönőlevelet a nálunk töltött napokért. Csupa melegség, átjáró szeretet az az oldalnyi gondolat, mintha a lelke testesült volna a papírra.

A jegyzetömböt azután csaknem teleírtam, de a leveléig nem jutottam el, s így szerzett szívszorító meglepetést 18 évvel később, éppen amikor készültem kidobni. Nem tudom legyűzni a gondolatot, hogy ez eleve egy tündér szándéka volt, mert a levél így kezdődik:

„Nem tudom, mikor találod meg soraimat, de azért írom ide, hogy amikor ezeket olvasod, gondoldj rám...”

Egy zománcműves remekei

A solymári Művelődési Házban töltött szép irodalmi est végén szóltak a helybeliek, hogy aínházterem előterében éppen az imént nyílt meg egy tűzzománc kiállítás, akinek kedve van, megnézheti. Bementem én is. Korábban leginkább apró tárgyakat, ékszereket és parányi képeket láttam tűzzománcból, vagy azzal díszítve, de erősen élt emlékezetemben egy internetes élmény is: egy orosz cár csodálatos tűzzománc teáskészletének képei, amelyek pompás színeikkel, aprólékos, gyönyörű mintázatukkal és formáikkal egyaránt lenyűgöztek.

Ahogy beléptem a szépen világított hosszúkás terembe, szinte még körül sem néztem, legfeljebb véletlenül esett a tekintetem egy-egy képre, mégis azonnal átjárt valami felemelő, könnyűséget, a lélek szabadságát adó érzés. Alig néhány perccel korábban fejeződött be a kiállítás megnyitója, egy művészettörténész méltatta az alkotó műveit, és később nagyon sajnáltam, hogy lemaradtam róla. Annyira erős volt ez az első benyomás, hogy – bár az alkotó honlapján újra megnézhetném a kiállított képeket – emlékezetből szeretnék mesélni róluk, megosztani azt, ami első látásra a szívemben maradt belőlük. A szakrális témákat, bibliai történeteket különösen ismerő, értő, és azokat csodálatosan emelkedett, mégis bensőségesen emberi, szeretetteljes módon megformázó ember életszeretete, életbölcssége, tisztessége és nagyszerű látásmódja, már az első percben átjárja a néző minden sejtjét.

Viszonylag sok látogató nézelődött, amikor elindultam az egyik sarokból: már a legelső kép, az Anyám ablaka című, szíven talált. A szép, íves, barna ablakkeretben törékeny, karcsú, halvány orchideák nyújtózkodtak lehelet finoman, s tették azonnal nyilvánvalóvá az alkotó viszonyát Édesanyjával. Magasan, a fal tetején, egy hatalmas falióra-formán jelenítette meg Történelemóra című képén, múltunk meghatározó személyiségeit és döntő pillanatait, majd egy bensőséges hangulatú kép következett, A nagy szundikál című: a hintaszékben édesdeden elalvó idős asszony képe jelezte ismét a művész emberek iránti nyitottságát és szeretetét. Alig két lépéssel odébb, ismét meg kellett állnom egy kicsi kép mellett: barátságos könyvtárszobában egy fiatal lány ült könyvvvel az ölében, és merengett azon, amit az imént olvasott. Színeiben, könnyed vonalaiban tökéletesen tükrözte azt a fesztelen, meghitt hangulatot, amit az olvasás jelent nekem. Alig tudtam elszakadni a képtől, de két gyönyörűséges virágkompozíció, a Katalin csokra és a Flamingóvirág, szinte húzott magához. Innen ismét elszólított egy újabb kép: a Bíbor Madonna. A valóban bíbor köntösbe bújtatott szép, és még boldogságos kis Madonna, fénylő tekintetét az enyémbé fűzte, karján a kisdedet, mintha egy ölelésre nekem nyújtotta volna, s másik kezében fűszeresen ontotta illatát egyetlen szál hófehér liliom. Maradnom kellett egy ideig, annyira szerettem volna minél több időt a kis Madonna társaságában tölteni. Csipkeszerűen áttört, hátulról megvilágított kép következett (talán egy városrész), melynek meleg színei és lágy formái emlékezetemben elbitorolták a tartalom helyét. Emlék-naplómban A magyar Szent Család című kép következik, amelytől a lélegzetem is elállt: csodásan kimunkált, súlyos kupola, vagy baldachin alatt áll egyszerű és póztalan tartásban történelmünk három, talán legnagyobb alakja, örökös tiszteletet és hálát érdemlő embere: Szent István király, Gizella királyné, s közöttük középen a nemes lélekké csiszolt, ám fájdalmasan korán elvesztett, liliomos Imre herceg. Hogyan volt képes a művész elérni, hogy ebből az egyszerű kompozícióból mégis sugározzon az

óriási felelősséget viselő királyi emberpár ereje, de egyben végtelen alázata is, az egyetlen vezérelv, amely alatt életen át bírni lehet egy hatalmas ország minden gondjának terhét, makacs kitartással, olykor roskadozva, de mindvégig bölcsen és emberül. Biztonságban voltam velük, s szerettem volna, hogy mindig így legyen.

A következő kép talán azért szippantott szinte magába, mert valameleyest folytatása volt az iméntinek: az ifjú Imre herceg térdel, s néz fel a magasból reá tekintő Szűz Máriára, gótikus keretben, fehér lilomokkal körbevéve. A kép azt az érzetet keltette, hogy Imre, a jövőbe nézett, ahol a Szűzanya megnyugtató, hívó szeretetét látta, s talán ezért ment nyugodt lélekkel a számára rendelt úton. Mintha az édesapja által Máriának ajánlott ifjú herceg egyetlen, szelíd törekvése az lett volna, hogy minél előbb megérkezzen hozzá. Az egész képet áthatja a fehér lilomok tisztasága, és egyben bódító illata, mely szinte átöleli, és viszi célja, az örök biztonság felé az ifjút.

Mindkét képből harmónia és szépség árad, a rögs és gyötrelmes valóság ismeretében is.

A Bárka című nagy kép, számomra nem csak az özönvíz egyszeri eseményének emlékezete, hanem az emberiség örökké viszontagságos létezését is szimbolizálja. Azt, hogy amíg szeretett otthonunk, ez a Föld nevű kis bolygó létezik, és amíg élet lesz rajta, állandó harcban és erőfeszítések között, bukdácsolva, de mindig egymást segítve kell/ene élnünk. S a reményt, hogy mindig lesz egy bárka...

A Mai madonna című kép egyszerűségében is erőteljesen hirdeti az élet folyamatosságának szeretetteljes pártolását-sürgetését. Egy csecsemőjét szoptató fiatal anya fejét, e hétköznapiak látszó tevékenység közben fénylő glória övezi, a halhatatlan élet dicsfényeként.

Nyugalmat, békességet, a természet háborítatlan szépségét megörökítő képek következnek ezután emlékeimben, a horvátországi Jelsa világát idézik, ahol az alkotó a pihenés napjait szereti tölteni. Az idő, valamikor a békesség korában megállt ezeken a vízparti házat, par-

kokat, tavat, felhőt, ezüst olajfákat vagy kicsi kápolnát ábrázoló képeken.

A Himnusz című kép volt számomra a korona Stekly Zsuzsa eddigi életművén. Ezt a nagyméretű alkotást nem csak átjárja a teremtés, a lélek, az ember és a természet szépségének dicsérete, hanem ontja magából az életörömet, a létezés végtelenül egyszerű, eredetiben mégis megmagyarázhatatlan titkát, misztikumát, ígésző gyönyörűségét. Nem az öt kisebb egységből álló kép egyes részletei fogtak meg, hanem az a teljesség, amit együttesen képviselnek, az a gondolat, amelyet az egész látvány sugároz: a teremtetett élet iránti elragadtatás. Ahogy néztem, fájdalmas nosztalgia ébredt bennem, amiért már kifelé tartok ebből a mágikus csodából, s közben elemi erővel tört fel a meggyőződés, hogy az élet – ha megismételhetetlen is – örök. Mint Zsuzsa legtöbb művét, ezt is, úgy fogja körbe a gyönyörűen megmunkált, egyszerűségében tökéletes, elegáns, angyalszárnyat formázó keret, mint egy ölelés, mint Zsuzsa életszeretetének óvó ölelése.

Szentek és szentségek, legendák megörökítője, vagy inkább újraálmodója Ő.

Tehetsége a hit, a szellemi és a fizikai szépség és tisztaság, de legfőképpen a szeretet új életre formázója, eszmények hirdetője, a lelki emelkedettség igénylője-igenlője.

Ez a kiállítás, amelynek itt csak néhány részletéről meséltem, nem csak egyszeri, röpké órányi örömet jelentett nekem. Képei napokon át föl-föl tűntek emlékezetemben, újra meg újra megidézve a fölemelő lelki élményt, az élet szépségét, csodálatát és szolgálatát, amelyet Stekly Zsuzsa bámulatos tehetséggel és megható alázattal hirdet. Alkotásaival szebbé tette a világot, s benne az életemet – köszönöm.

Üzenetek a túlvilágról

Nem sokkal húsvét előtt, Marit is megtámadta az az influenza vírus, amely idén sokaknak okozott problémát a makacsságával, és számos komplikációval járt. Lázzal és szűnni nem akaró, száraz köhögéssel gyötörte már egy hete, és a javulás legkisebb jele sem mutatkozott. Szokás szerint nagyszombaton Nelli lányáékkal és az unokákkal, náluk jöttek volna össze ünnepelni, és a hagyományos sonkát közösen elkölteni. Végül azonban a családi összejövetelt áttették Nelliékhez, Mari inkább otthon maradt, mert igen rossz állapotban volt, és félt, hogy megfertőzi a többieket is.

Este korán lefeküdt, de a folyamatos, agresszív köhögés már nem csak legyengítette és kimerítette, hanem érezte, hogy a vérnyomása is elindult fölfelé. Ahogy haladt előre az éjszaka, elkínzottan forgolódva keresett egy pozíciót, amelyben csitulna a rángató köhögés, amely már-már fullasztó volt. Hajnalban megmérte a vérnyomását, 180/90 volt, és talán még soha életében nem érezte ennyire, hogy veszélyben van. Bevett egy vérnyomáscsökkentőt és ekkor jutottak eszébe a Schüssler sók, amelyek más betegség esetében már nagy segítséget nyújtottak. Újra fölkelt, előkereste a szakirodalmat, és talált benne olyan szert, amely a görcsös köhögés megállítását ígérte: Magnézium phosphoricum. Elgyötörtén vánszorgott a gyógyszeres szekrényhez, bevette az előírt adagot és visszadőlt az ágyba. Rettenetesen elesett volt, úgy érezte, ilyen állapotban bármi megtörténhet. Váratlanul, és készületlenül csapott le rá a gondolat: húsvét vasárnap hajnala van, s mintha egy távoli világból az anyja nézett volna rá aggódva, aki ti-

zenhét évvel ezelőtt, ugyanezen a hajnalon agyvérzést kapott. Az volt az érzése, hogy anyja áll a két világ határán, s nem tudta eldönteni, hívja-e őt, vagy visszatartani akarja.

Ki tudja, mennyi időt töltött ebben a szinte létközi állapotban, anyjával kapcsolatos, különös gondolatok között, amikor döbbenten észlelte, hogy egy ideje már nem köhög! A Schüssler só ismét csodát tett, mert bár tudta, hogy ez még nem gyógyulás, de hallatlan javulást eredményezett. Hajnali öt lehetett, amikor végre, megkönnyebbülten elaludt.

Határozott javulás kezdődött ezután, de anyja „látogatása”, továbbra is gondolatai középpontjában maradt.

Pszichológusoknak biztosan van szakkifejezésük a két ember között fennálló olyan konfliktusra, amely egész életen át tart egy vérségi kapcsolatban, amely nem megszakítható, mivel kölcsönös szeretetre és egymás minden bajtól való megóvásának szintén kölcsönös szándékára épül, s ráadásul anya-gyermek kötelék, mint az övék, Marié és a mamájáé.

Mint azt felnőttként tőle magától megtudta, a feszültség közöttünk már születése előtt elkezdődött. A várandós idők sok problémát, rosszulleteket és testi tökéletességének elhalványulását hozták mamája számára, aki világ életében filigrán termete, ragyogó szépsége és kedvessége miatt, mindenki által csodált teremtes volt. Apró, törekény teste a fehér-szőke hullámos hajjal, a fénylő, égszínkéék szemekkel, s a mindig sikkos, ápolt megjelenés férfit-nőt, felnőttet-gyereket egyaránt mosolyra és szeretetre készítetett, s akárhol jelent meg, örömet varázsolt az arcokra.

Mari legendás hírű, székely származású anyai nagyapja, aki fodrászinaként évekig járta a világot, hét nyelven beszélt, s amikor végre letelepült itthon, Balatonföldváron a kikötőben nyitott üzletet, és az 1920-as, 30-as évek arisztokratáinak kedvence lett. Így történt, hogy első kislányát, Mari édesanyját a fénylő székeségű Magdit, grófok, bárók és híres operaénekesek ültették ölükbe, vitték vitorlázni, s ké-

nyezették sok éven keresztül egész nyáron át, akár a saját gyermekeiket.

A jólét azonban látszólagos volt: a bohém apa, a napi bevétellel esténként családjával együtt elkísérte az arisztokratákat Földvár legelegánsabb vendéglőibe, s a szegények nagylelkűségével, ő hívta meg egy-egy italra a gazdagokat, rögtön nyakára hágva minden jövedelemnek. A telet fővárosi, Apród utcai lakásukban szűkölködések közepette töltötték, csak a nyár hozta meg évről-évre az egész családnak, legalább a jólét hangulatát a Balaton partján. A sokak által szeretgetett, szép kisgyermek – akit mindenki Magdusnak becézett – azonban valószínűleg fényesnek láthatta a jövőt, s felnőve, igen nehéz lehetett szembesülni a szegénység tényeivel.

Tizenöt évesen már dolgozott egy nagy hírű textilkereskedésben, s akkori szokás szerint, keresetét hazaadta a szüleinek. Amikor fiatal lányként megtudta, hogy mégsem kap majd semmiféle hozományt, mert azt inkább a nála kevésbé szép húgának akarták biztosítani – elhatározta, hogy ilyen megalázó helyzetben, inkább férjhez se megy. A sorsa azonban másképp rendelkezett: munkahelyén találkozott egy fiatal emberrel, aki első pillantásra beleszeretett, és eldöntötte, hogy Magdi lesz a felesége. István ugyanolyan szegény család gyermeke volt, mint ő, de természetes intelligenciájával és végtelen szorgalmával addig dolgozott, amíg megteremtette házasságuk anyagi alapjait. Sok éven át, kitartóan udvarolt, míg végül összeházasodtak, s ő lett Mari apja. A legendák, vagy inkább a balladák világába tartozik az a nem mindennapi szeretet is, amellyel egész életében körülvette feleségét, de amellyel – úgy tűnik – csak még nehezebbé tette az asszony életét.

Szegény embernek akkoriban iskolából túl sok nem jutott, de Magdi is kiváló eszű, érzékeny ember volt, s ez a rendkívüli szépséggel párosuló jó képesség, leginkább a munkában hozott számára sikereket. Bérelszámolói, könyvelői munkakörökben dolgozott, munka mellett képezte is magát, mindig megbecsülték szorgalmát és képességeit, de

valahogy örökké érezni lehetett körülötte a férfi munkatársak rajongását. Valószínűleg nem fogadta el a felé irányuló érzelmeket, de szinte fürdött ebben a rajongásban, amely lassan az élete nélkülözhetetlen kellékévé vált, kicsit úgy, mint egy kábítószer, amely feledteti a nélkülözést, az elégedetlenséget és a fájdalmaikat.

Mert azokból – úgy érezte – túl sok jutott neki. Az arisztokrata családok asztalánál, teljes jogú gyermekként töltött évek után, igen szűköseknek, szegényesnek érezte azt az életmódot, amit házassága révén elfogadott, úgy érezte, sokkal többet érdemelne. Egész életében szegyenkezett a szerény körülmények miatt, amire kettejük munkájából tellett: egy csöpp második emeleti, erkélyes tanácsi garzonlakás, ahol semminek nem volt elegendő helye, ahol egy percre sem volt visszavonulási lehetőség, és amely életen át való alkalmazkodást kívánt meg a család minden tagjától. Ahová soha nem hívta meg a kollégáit vagy barátait, mert röstellte, hogy ő csak ennyire vitte, s ahová férje és lánya sem hívhatták meg a barátait, mert ez még a maradék nyugalma – ha volt ilyen egyáltalán – is megzavarta volna. Hogy mit tesz az emberrel az ilyen léptékű otthon, abból gyerek fejjel még Mari is csak azt érzékelte, hogy legnyugalmasabb helye a régi, lécesmatracos ágy alatt volt, egyedül ott érezte úgy, hogy saját kuckója van. Csak felnőttként robbant ki belőle a nagy terek, és a saját szoba utáni vágy, de akkor elemi erővel, mert huszonhárom évig élt ezen a huszonhét négyzetméteren a szüleivel.

Ha Magdi beszélt a házasságukról, az úgy hangzott mindig, hogy ő nem akart férjhez menni, de a férje olyan erőszakos (értsd alatta tartó) volt, és a barátnői annyira „rádumálták”, hogy milyen rendes ember az István, annyira nem hagyták békén, hogy csak ezért ment hozzá. Szóval kegyeskedett engedni az erőszaknak.

Törékeny testének szenvedései korán elkezdődtek: huszonévesen élte meg a második világháború nyomorúságait, melyeknek egyik, sosem múló következménye lett az élete végéig makacsul visszavisszatérő gyomorfekély.

Szépsége, székely vére és be nem teljesült reményei együtt adták rá-tartiságát. Amit kimondott, annak úgy kellett lenni, még ha lehetetlen volt is. Senki nem vonhatta kétségbe igazát, rendkívülien tekintélyelvű volt, de az igazát követelte akkor is, ha tévedett. Megnyilvánulásaiból hiányzott az élet tisztelete, inkább megvetően kezelte azt, és nem egyszer fenyegetőzött öngyilkossággal úgy, hogy ha a férje nem engedett volna a zsarolásának – nagy valószínűséggel –, meg is kísérelte volna. Érzékenységevel sokszor megdöbbenő helyzeteket teremtet. Egyszer például, amikor héthónapos várandós volt a lányával, férjével egy Fradi meccsre készültek, mint máskor is. Mindenki számára érthetetlen módon, indulás előtt hisztériás rohamot kapott, azt mondta, ne menjenek, és ha István el mer indulni, ő kiugrik a második emeletről. Persze, végül otthon maradtak, és – akkor szakadt le az Üllői úti stadion!

Egyes pszichológusok szerint az anya-gyermek kapcsolat első állomása a születés. Lehet, hogy anya és gyermeke között akkor romlott el minden. A kislány Pünkösöd vasárnapján született, de Magdi előtte harminchárom órán át vajúdott. Testét-lelkét annyira meggyötörték a szűnni nem akaró fájdalmak, hogy a kórházban is többször kijelentette: kiugrik az ablakon. Egyébként is rossz érzésekkel készülhetett a szülésre, hiszen úgy ment be a kórházba, hogy szerinte férje mindenáron fiút szeretett volna, így leánynévvel nem is készültek. (Valójában, István volt az az ember, akitől azután a lánya egész életében csak szeretetet, segítséget és tökéletes bizalmat kapott.) Amikor Mari nagy nehezen világra jött, ötletszerűen kapta a nevét, és anyja csak azt az egyet határozta el szentül, hogy soha többet nem szül. Viszonylagva nézte az újszülöttet, nehezményezte, hogy nem olyan gyönyörű, amilyennek az ő gyermekének illene lenni, és – ahogy bosszúsan mondta – vézna csirkelábai vannak.

A következő néhány évben enyhült ez az ellenérzés közöttük, talán azért is, mert Mari az év nagy részében vidéken volt apjával, aki egy kis faluban talált állást. A gyermekkorának talán legszebb időszaka

volt ez, remekül érezte magát annál a józan, értelmes parasztcsaládnál, ahol apjával lakott, s akiknek gondjaira bízta őt, amíg napközben dolgozott. Felejthetetlen élmény maradt, hogy szeretetteljes közegben, a napja nagy részét velük tölthette a szántóföldek széljárta szabadságában, egyáltalán nem tétlenül, mert falun akkoriban a gyermeknek is dolga volt, de gondtalanul az ég alatt.

Óvodába menvén, visszakerült anyja mellé a városba, és ha visszanez, attól kezdve egész életükön át szemben álltak egymással. Mindig tudta, hogy a maga módján szereti őt, és meg akarja védeni minden bajtól, de nem szép, csak nehéz az, amikor a szeretet pusztán aggódásban és szigorúságban nyilvánul meg. Amikor felnőtt, nem győzte mondogatni magának: ugyan mit tehetett volna szegény, amikor minden nap hajnalban indult dolgozni a város másik végébe, és este hat is elmúlt, mire hazaérkezett. Csak aggódásra és szigorúságra maradt ereje. A szomszéd házmester kísérte Marit reggel oviba, iskolába, amíg kicsi volt, ő is vitte haza, s tán még elemista volt, amikor kulcsos gyerek lett. Este, amikor anyja fáradtan megérkezett, már csak számonkérésre szorítkozott, abban mindig szigorú és maximalista volt, lányának kimagaslóan kellett volna mindenben teljesítenie, hogy elégedett legyen. Nem sikerült.

Azt mondják, jó gyerek volt, és Mari tudta, hogy mindig az is akart lenni. Egyrészt azért, mert számára az volt természetes, hogy jónak lenni jó, másrészt apja olyan végtelen szeretettel és jósággal fordult feléjük, amit viszonzni kellett, de a legsúlyosabb ok mégis az volt, hogy annyira, de annyira szerette volna anyja elégedettségét kivívni! Iszonyú energiákat fektetett ennek elérésébe, és néha hatalmas erővesztések követték annak belátását, hogy megint nem sikerült. Abban a tudatban lett felnőtt, hogy képtelen elégedettséget vagy elismerést kiváltani belőle, és hogy nincs a világon semmi, még véletlenül sem, amiről egyformán gondolkodnának. Egyikükben sem volt semmi rosszakarat, de teljesen más véleményük volt mindenről, és homlokegyenest ellenkező megoldásuk a problémákra. Vitéik, amíg

Mari férjhez nem ment, a tekintélyelvű nevelés mellett mindig anyja akaratának érvényesítésével végződtek (mert „amíg én etetlek, azt teszed, amit mondok”), amit még elviselt, de gyógyíthatatlan nyomokat hagyott benne a bizalom hiánya, és a teljesen indokolatlan, állandó gyanakvás. Apjával (és talán mindenkiel) szemben is ilyen volt, előbb elhitte egy idegen állítását, mint amit az övéi mondtak, pedig soha nem adtak okot erre. Mari második elemibe járt, amikor az osztályfőnöknek egyszer valami adminisztratív munkája volt, ezért megkérte az osztályt, hogy mindenki olvasson, vagy rajzolgasson, de maradjanak csendben. A Mari előtt ülő lányok beszélgetni kezdtek, és ő figyelmeztette őket. Ekkor nézett föl a tanítónő és Mari kapta az intőt. Már ettől elkeseredett, mert úgy érezte, az osztálytársainak mondaniuk kellett volna, hogy ők beszélgettek, nem Mari, de a legszörnyűbb az volt, hogy este otthon, anyja sem hitte el, amit mondott. Az intő miatt, órákig kellett kukoricaszemeken térdelnie, „hogy ne merj még egyszer hazudni”! Ilyen történetek tömegével volt tele a gyerek és fiatal felnőttkora, és szinte már természetesnek élte meg, hogy anyja egyetlen barátnőjét sem szerette, és kizárólag azok az udvarlói nyerték meg tetszését, akiket ő ki nem állhatott. Hatévnyi együtt járás után úgy ment férjhez választottjához, hogy anyja, az utolsó pillanatig teljes erőbedobással, aktívan harcolt a leendő férje ellen. Mindez szörnyű volt számára, de tisztában volt vele, hogy anyját ugyanúgy megviseli a különbözőségünk, mint őt.

Esküvő után elköltözött otthonról, s ezzel sokat enyhült a köztük lévő örökös feszültség. Nem sokkal később, anyját egyre súlyosabb egészségi problémák kerítették hatalmukba. Gyomorfekélye mellé fájdalmas gerincbetegség társult, és gyakran került depresszió miatt kórházba vagy szanatóriumba. De érezni lehetett: még ezeknél is nagyobb csapásként éli meg, hogy csodás szépsége könnyörtelenül múlni kezdett, s elveszett számára az addig mindenhol áradó hódolat, ez a vigasztaló bódulat.

Eltávolodva a mindennapos idegőrlő feszültségtől, Mari próbálta még tárgyilagosabban nézni kettőjük kapcsolatát, és a betegségekhez kapcsolódó különféle segítségnyújtásokkal igyekezett valamit javítani viszonyukon. Anyja hálás volt ezért, de változatlanul tökéletesen ellenkező módon ítelt meg mindent, mint ő, talán egyedül a férjével kapcsolatban változott egy keveset pozitív irányban. Mari és férje úgy építettek például családi házat párhuzamosan maguknak is és a szüleiknek is, hogy Magdi végig fenntartotta baljóslatú véleményét, miszerint ebbe úgylis bele fognak bukni. Bár sem a szervezésben, sem a kivitelezésben tevőlegesen már nem tudott részt venni, de a fiatalok amúgy is hatalmas erőfeszítését folyamatosan terhelte azzal a véleményével, hogy erre ők úgyse képesek. Mari nem szégyellte, hogy amikor férjével eldöntötték, ha már építkeznek, magukkal viszik már gondozásra szoruló szüleiket is (az ő határozott kérésükre és örömkükre), akkor ő javasolta, hogy ne egy nagy házat építsenek mindnyájuknak, hanem egy nagyobb telken két kisebbet, mert úgy érezte, csak akkor tud újra anyja közelében élni, ha van köztük húsz méter állandó távolság, különben megmérgeződik az életük.

Szüleik és az ő számukra is, őszinte szeretetben töltött másfél évtized következett ebben a családi együttélésben, a szerencsésen felépült új otthonokban. Anyjának csak négy év adatott, de úgy érezték, betegségei miatt, egyedül ő nem tudott örülni annak, hogy egy szép, a réginél sokkal tágasabb, kertes házban élhet. A háláját többször is nyilvánította, de úgy tele volt már az életben szerzett sok fájdalommal és keserőséggel, hogy inkább csak vonszolta magát a sorsában, örvendeni nem tudott semminek. A negyedik húsvétot ünnepelték együtt, s mint minden más ünnepen, nagyszombaton is Mariéknál volt a család, sonkát ettek és egy kellemes estét töltöttek együtt, bár anyjának – mint évek óta mindig – aznap is fájt minden porcikája. Este békében elköszöntek, s megrémült, amikor vasárnap kora reggel megszólalt a telefon. Apja kérte, hogy menjen át hozzájuk, mert

valami nagy baj van. Anyja feküdt az ágyán, fél kezével fogta a fejét, és kétségbeesetten próbált mondani valamit...

Agyvérzést kapott, azonnal kórházba vitték. Egy gyötrelmes hét következett: feküdt szegény a Széher úti kórház belgyógyászatán, infúzióra kötve, végtelenül elesetten, kicsinyen és az élet utálatával telve. Nem lehet elfelejteni a temérdek kísérletét arra, hogy megértesse magát, nagyon-nagyon akart valamit tudatni a többiekkel, de egyikük sem értette meg, beszédre már képtelen ajka eltorzult hangjait. Minden megpróbáltak: százszor kérték, hogy kezdje újra, figyelték a száját, a szemét, minden rezdülését, vittek be papírt-ceruzát, hátha sikerül leírnia, amit mondani akar, de a keze sem teljesítette akarát. Igyekeztek apró örömökkal feledtetni a tényt, hogy fél oldalára béna lett, s nem utalt semmi az esetleges javulásra. Mari elkezdte intézni, hogy fölvegyék a Margit Kórház rehabilitációs osztályára, és próbált mindenben felkészülni arra, hogy anyósa mellett, akit akkor már kilenc éve ápolt otthon, őt is képes legyen a lehető legjobban gondjaiba venni. Közben a tavasz legfrissebb gyümölcseit, vagy az általa nagyon szeretett jégkrémet vittek neki, és kétségbeesetten, erőltetett vidámsággal, próbálták számára kékre festeni az eget. Néhány napig igyekezett visszamosolyogni rájuk, de a harmadik naptól égszínkék szeme egyre távolabbra, majd egyre inkább befelé nézett. Semmit nem sikerült kommunikálni vele, minden erőlködésük ellenére olyan magányos volt közöttük, amilyennek mindig is érezte magát a világban.

Aznap este, Mari éppen az íróasztala mellett ült és anyja leleteit nézegette. Hirtelen úgy érezte, sőt, biztosan tudta, hogy ott áll mellette. Nem látott semmit, mégis, biztosan tudta, hogy rá néz, és megdöbbenve „látta”, hogy anyja régi, sugárzó, fiatal szépségének teljében, égbék-szemű mosolyával néz rá, kicsit félrehajtott fejjel, széttárt karokkal, mint aki azt mondja: Ne haragudj, hogy így sikerült!

Tudta, hogy bocsánatot kér mindenért. Elfogta a sírás. Papírt vett elő, és megírta Neki, hogy mennyire sajnálja ő is. Hogy nem így akar-

ta, hogy annyira szerette volna, ha anyja örülni tud nekik, ha büszke rájuk, ha egyetértésben élhetnek. Hogy mennyire szerette volna az elégedettségét elérni, s hogy mennyire bántja, hogy nem sikerült. És azt is, hogy tudja: mindketten csak a jót akarták egymásnak, de végzetesen másképp. Kérte, hogy bocsásson meg, és higgyenek benne mindketten, hogy legközelebb sikeresebbek lesznek együtt. S hogy legyen neki szép és könnyű minden perc ezután.

Az órára nézett, fél kilenc volt. Aláírta a levelet, és ezt az időpontot is.

Másnap értesítést kapott, hogy fogadják anyját a rehabilitációs osztályon. Örömmel rohant a Széher útra a jó hírrel, és kiverte a jeges veríték, amikor üresen találta anyja ágát. Áthúzott, tiszta, gazdátlan ágy volt. A nővér meglátta, odament hozzá és elmondta, hogy anyja előző este meghalt. Megnyugtatta, hogy nem szenvedett, békésen elaludt, és megmondta, hogy kit keressenek a proszekturán a továbbiak miatt. Mari sírva rogyott le a tiszta ágyra, percekbe telt, mire összeszedte magát. Ekkor szólt hozzá szánalommal a szomszéd ágyon fekvő nő: nyugodjon meg, tényleg nem szenvedett látványosan, de az igazság az, hogy kitepte karjából az infúziót. Már másodszor.

Nem kérdezett tovább, senkitől, semmit.

Apját teljesen összetörte, a bolondulásig gyötörte ez a halál. Egész életében imádta, és több évtizedes betegségében valósággal szolgálta a feleségét, mégis tudta, hogy sosem volt boldog, s önmagát hibáztatta ezért. Évekbe telt, mire kezdett magára lelteni, s örülni tudott újra az élet apróságainak. Magdi szekrényeiben úgy hagyott mindent, ahogyan az utolsó használat után maradt, érintetlenül, mintha az élet folytatására vártak volna a holmijai.

Kilenc évvel élte túl a feleségét. Amikor elment, egy évig Mari sem volt képes elkezdni felszámolni a dolgaikat. Akkor azonban megszületett első unokájuk, ezért saját lakásukat a fiataloknak adva, az

eredeti elképzeléseik szerint, beköltöztek a szüleik után immár üresen maradt házba.

Nehéz szívvel válogatta át ruháikat, amit lehetett, a szegényeknek adott, ezerszer rakosgatta újra, hogy mit dobjon ki, de maradni akart minden. Utolsónak, nagy nehezen eljutott a cipős szekrényig. Döb-benten látta, hogy tíz év után anyja cipői még mindig rendben ott állnak. Olyan csöpp lába volt, hogy szinte semminek nem talált gazdát, elvitt hát mindent a Máltai Szeretetszolgálathoz, csak egy szép kis csizmáját tartogatta még – ki tudja minek.

Azután felújították a házat és beköltöztek. Nagy erőfeszítés volt már a korukhoz képest ez az akció, de valahogy túljutottak rajta. Második éve éltek már ott, amikor elkezdték kinőni a lakást. Kisebb volt az előző háznál, és csurig pakoltak már minden helyet, minden sarkot. Ismét nagy szanálást rendeztek, és akkor határozott úgy, hogy a kis csizmát is elajándékozza. Elővette, hogy még egyszer megnézzze, s ahogy a kézfejére húzta az egyik csizmácskát, érezte, hogy valami papírba ütköznek az ujjai. Gondolta, ezt a papírgombócot, amivel kitömték a cipőt, már csak nem viszi a Máltaiakhoz. Csodálkozva nézte az előhúzott göngyöleget: Egy papírlapba, melyre anyja írásával az volt írva: „*Marinak, 1994. febr. 1.*” (ez volt a számukra épített házba való beköltözésük napja), 20 db, gondosan hajtogatott barna ötezzrest tekert valaki. Mari szinte látta, ahogyan kicsike nyugdíjából rakosgatta gondosan a forintokat, talán erőn felül is, mert nem akart adósuk maradni. Viszonozni akart, de szívből elfogadni és örülni nem tudott – vagy nem mert. És amikor jött az utolsó állomás, már elmondani sem tudta, hogy gondolt rájuk, és hogy a kimondani sohasem tudott szeretetből történt ez is, mint annyi más.

Budavári ragyogás

Azon a szeptemberi délutánon, egy régi barátokkal eltöltendő kellemes este reményében ugyan, mégis, kissé bosszúsan indultunk. Mint hetek óta már, a langyos délután aznap is alacsonyan járó szürke felhőkkel, és csendesen, de kitartóan hulldogáló esővel szomorította a világot. Már alig reméltük, hogy a szabadtéri program, a Budavári Borfesztivál, s utána az élő Ghymes koncert, nem lehetetlenül el teljesen.

Ingerülten ácsorogtunk az óbudai buszmegállóban, az eső pedig, mintha tovább akart volna keseríteni: egyre nagyobb, tocsogós cseppekben fröccsent szét az ernyőinken. Már annyian várakoztunk, hogy félő volt, ha jön is végre egy busz, föl sem férünk rá. Egyre távolodott a borfesztivál vonzása, legszívesebben visszafordultunk volna, de a tudat, hogy a barátaink várnak, kitartásra ösztönzött. Végül megérkezett a jármű, föltúrtuk magunkat az ázott kutyaszagú utastérbe, s több indulattal, mint örömmel irányba álltunk végre.

Jókedvünket az sem hozta vissza, hogy hosszú sor álldogált a Clark Ádám téren, a sikló pénztáránál. A népszerű felvonó az alagút mellől szállítja föl az utasokat a várbéli állomásig. A várakozók többsége idegen nyelven beszélő turista volt, modern kamerákkal felszerelve érkeztek a Budai Vár esti képét és fényeit megörökíteni.

Az első öröm-rebbenés a sikló emelkedő útjának felénél ért, amikor hirtelen kitágult odalenn a világ: a szakadó esőben fölfénylettek a Lánchíd melegsárga lámpái, az oroszlánok méltóságteljesen őrizték a

félhomályban a teret, egyetlen nagy, tükrös pocsolává vált a Duna és a két rakpart, sejtelmes derengéssel mutatta magát a Bazilika kupolája, s a Margithíd csipkés lámpasora előtt, mint magányos, maszszív fényblokk sugárzott a Parlament.

Megérkeztünk a sikló felső állomására, útítársaink egyik része a Sándor palota előtt elsétálva a Mátyás templom felé vette az irányt, mi balra indultunk, s még a Várudvarban zajló borfesztivál bejárata előtt, elkezdtük telefonon keresni barátainkat, akik már bévül voltak, és felderítették a lehetőségek egy részét. Barátnőm határozottan javasolta, hogy álljunk meg az ötödik házikónál, amelyben egy tokaji pincészet borait mérik, feltétlenül kóstoljam meg az ő csodálatos ófurmintjukat, s mire az ízlelgetés végére érünk, ők is odaérnek. Tanácsát a közös gyerekkorból táplálkozó bizalommal megfogadtam, férjem szamorodnit kért, s ahogy álltam, kezemben az éppen csak megkóstolt, de a szívemet máris melengetni kezdő itallal, körülnéztem, s még a lélegzetem is elállt.

Sötétedett, a Budai Vár és a Széchenyi Könyvtár kivilágított hatalmas, neobarokk épületeit lágyan fénylő, üvegszerű mázzal vonta be a sűrűn hulló eső, kellemes zene szólt, s jókedvű, esernyős emberek sétálgattak karcsú poharakkal, mindenki ráért, csevegett, mosolygott. Az ófurmint már működött bennem, de a látvány, ez a gondtalan életöröm volt az, ami kezdte végre fölfalni kezdeti rosszkedvem. A négy-öt centiliter bor még nem tehetett, csak a közeg, amelybe kerültem, hogy oldódott bennem a feszültség, távolodni kezdett a folyton tornyosuló feladatözön miatti görcsös tenni akarás. Ellágyultan néztem a vadászó Mátyás király vízben és fényben tündöklő szobrát, s nem volt kérdéses e ragyogó vadászat sikere. Hallani véltem a vadászat befejezésére hívó kürt hangját, és képzeletemben már a zsákmányból készülő vaddisznó pörkölt vöröslő gőze és illata is betöltötte a teret.

Ekkor találtak ránk barátaink. Nevetve mesélték, hogy már végigpor-tyázták néhány tájegység általuk kedvelt pincészetének standjait, s

együtt folytattuk a felfedező expedíciót. A Széchenyi Könyvtár belső udvarán egy villányi borász cabernet sauvignon-ját ízlelgettük, a nyelvemen valahogy édesebbnek mutatkozott, mint a hétköznapiakon, s engedtem, hogy megtéveessen gyümölcsös ízeivel. Mindenfelől sülő húsok illata lengedezett, kíváncsós sonkák, kolbászok, tepertők és sajtok kínálóztak a kis boltok asztalain. Néhány ízes, füstölt falat s némi sajtféle elfogyasztása után izgatottan keresgeltünk a forgatagban, míg végre megtaláltuk kedves egri barátaink szépasszonyvölgyi pincészetének, a Magister pincészetnek házát. Évtizedeken át követhettük létrejöttének, küzdelmeinek, a beleölt sok-sok szeretetnek és munkának történetét, láthattuk, hogyan épült, szépült, hogyan valósították meg újabb és újabb álmaikat. Tanúi voltunk, amikor elkészült a legkorszerűbb borászkodást lehetővé tevő pince, s hozzá a palackozott boraikat értékesítő üzlet, és végignéztük, ahogy a jó gazdák szerető gondoskodásával alakították a hangulatos vendégváró helyiséget is. Mára, boraik java az ínynak finomság, a léleknek elegancia, s aki náluk és velük töltött ott egy estét, nem felejt el a Magister borok költészetét. Örült a lelkünk, hogy őket is itt látjuk, szeretettel köszöntöttük az egyik tulajdonos fiát, s élvezettel kóstoltgattuk a pincészet Egri Csillag nevű borát, amellyel megkínáltattunk. A boltív alatt átsétáltunk a Szavolyai szoborhoz, a Vár Duna felőli oldalára. Még üresen, de állt már a színpad, várakozón nézett szét, lesz-e az ömlő esőben közönsége a Ghymes koncertnek. A turulmadaras kapuig vezető teraszon is két sorban álltak a szilárd s a folyékony ingyencségeket kínáló apró bungalók, s a köztük lévő széles soron egyre többen sétálgattak, fiatalok, vének egyaránt. Az elfogyasztott néhány deci nemes nedű csak egyik oka volt annak, hogy egyre jobban éreztem magam: hangulatomat emelte a tapasztalás, hogy a körülöttem hömpölygő, sokféle korú férfi és nő között, egyetlen részegyet sem láttam. Csillogó szemmel és fénylő lélekkel sétálgattak, beszélgettek, jókat nevettek, kóstoltgattak mindenfélét immár csurom

vizesen, és gyönyörűség volt, hogy az intelligencia és a kulturáltság jegyében érezték jól magukat!

Ahogy telt-múlt az este, egyre nőtt bennem a megbecsülés azok iránt, akik – ki tudja mennyi harc, és a folyton változó világban hány újrakezdés után – egyre nagyobb számban állítanak elő és képviselnek kiváló minőségű magyar termékeket, s ezzel gazdagítják hírünket, nevünket szerte a világban. És amelyekért – ez a hely a bizonyíték – eljönnek a világ (és Magyarország!) különböző tájairól a jókedvű együttlétre vágyó emberek. Őszinte elismerés támadt bennem azért is, hogy ez az ország, ez a város, itt, a legszebb pontján engedi megmutatni magyarjainak, amit teremtettek, az ország legpatinásabb helyein nyújt lehetőséget hazánk fiainak a bemutatkozásra!

A színpadon hangolni kezdtek a zenészek, mit sem törődve azzal, hogy a kitartóan zuhogó esőben hányan álldogálnak majd (mert az üldögélés ennyi vízben nem vállalható), hallgatni őket. Mindannyian hívei vagyunk az együttes zenéjének, s társaságunk három tagja, lelkében a nyári, hegymagasi Ghymes fesztivál emlékével, derűsen állta az esőt. Közülünk az együttes legnagyobb kedvelője már elhelyezkedett közvetlenül a színpad előtt, ahol egész lényét átjárhatta a zene. A záporozásban ugyan nem gyűlt össze hatalmas tömeg, de a zeneimádók törhetetlen lelkesedésével állták körül a színpadot a Ghymes-rajongók, s egy nagyobb körben sokan bújtak meg esernyőik védelmében. Jóleső látványt nyújtottak a hatalmas vadgesztenyék lombja, vagy a házikók ereszei alá húzódó várakozók. Egy fiatal pár, egy ilyen kis eresz alatt, már dúdolgatta az együttes legismertebb slágereit, egyhelyben ritmust toporogva, apró mozdulatokkal, ringatódzással kísérve saját csendes dudoraszását. A szép párt megértő mosollyal nézte egy nyolcvan körüli, két botra támaszkodva álldogáló férfi is – és örült nekik.

Amíg a zenekar készülődött, kísétáltam a teraszkorláthoz, és lenéztem Budapestre. Mellettem külföldiek áztak rendületlenül, s szó szerint tátott szájjal, ámulva csodálták, amit láttak odalent.

Az öröm, amit addig éreztem, bennem is önfeledt boldogsággá változott. Fényárban úszott az ezer ponton gyönyörűen megújított város, a szüntelen eső sűrű ezüstsálai titokzatos, ékkövekkel teleszórt fátylat vontak minden épület köré, a vízen a fény ezerszer visszatükröződött, s ha az égen a felhők elfedték a csillagokat, hát azok lejöttek, és kigyúltak itt, a csatakos fényben tündöklő városon! Piros és fehér csillagok futkostak a sziporkázásban karcsún és büszkén nyújtózkodó hidakon, a Duna szalagján egy-egy szaladó kis kék villogás mutatta az élet megállíthatatlanságát, és méltóságteljes, óriás hajók úsztak lassan a céljuk felé. Körbenéztem, a Citadella erődjétől balra a város felé: a Nemzeti Színház hajója úszott fényesen a túloldalon, világítón dagadt a Bálna hasa, a Corvinus Egyetem és a Vigadó ragyogtatta pompás homlokzatát, sugárzó templomtornyok mutatták magukat sorban, és mint egy óriás, gótikus csoda magasodott ragyogva az Országház. Újra Budára érve a Mátyás templom csipkéi és a Halászbástya néztek várakozón, a most érkezőkre.

Ebben a szikrázó fényességben – talán a lábunk alatt meghúzódó, csodásan megújított Várkert Bazár miatt, ahol fiatal éveim alatt két alkalommal járhattam, azután bezárták életveszélyes állapota miatt, s évtizedeken át, (egész életemen át), csak omladozott, mint annyi más is – eszembe jutottak gyerekkorunk és egész felnőtt életünk, lassan hét évtized emlékei. Két, de lehet, hogy három generáció megcsúfolt, megcsonkított, lealacsonyított, és örök-szürkére kárhoztatott élete, a meg nem becsült, meghamisított múlt, tudatosan megölt emlékeivel, a vaksi város, porló, halódó, rogyadozó kincseivel, elhanyagolt, piszkos, takarítatlan lelkével és tereivel, s a hazug tanítások és félrevezető illúziók, amik közé bezártak minket.

Alig merem elhinni, hogy megértük ezt a változást, hogy itt vagyunk, és hogy az életen és épületeken túl, próbálnak helyreállítani annyi minden mást is: gondolatokat, elveket, ősi értékeket, az emberhez méltó élet nélkülözhetetlen szokásrendjét az élet sok-sok színterén!

Ez akkor is egyfajta újjászületés, ha az elvégzendő feladatnak még csak a második harmadánál tartunk!

Felszabadultan mélyet szippantottam az esőtől tisztára mosott levegőből, s ki tudja hányadszor, immár a sokadik kontextusban, ismét Szerencsés Károly történész fölemelő szavai jutottak eszembe: *„Mi mégis makacsul az Óperenciás tengeren túlra nézünk. Fantáziánk él: nem túlélünk: élünk! Megnemesedünk. Már majdnem sikeresek vagyunk. Magyarországon, mégiscsak mi vagyunk.”*

Egy hatalmasra hízott csepp hullott támaszkodó kézfejemre nagy loccsanással, fénytől mámorosan robbant millió kristályos gyönggyé, s repült, gurult, szállt mindenfelé. Ebben a pillanatban a ragyogás éjszakájában fölzengett és mindent betöltött a Ghymes ígésző dala:

*„Másik kézbe simul a kezünk, csepp a tengeré.
Réges-régből új, ha sikerül Kárpát zengené.
Nézd a szemeimet, minden kiderül, kár mondani már,
A magyarság szívbe menekül, úgyis jót talál, úgyis jót talál.”*

Bácsi

*Országépítők, merész felfedezők, cingár poéták és táltos paripák
büszke szolgálója*

Festményként maradt meg bennem az a kép amilyennek először láttam. Egy régi, magas, belvárosi lakás nagyszobájának széles, üveges tetejű pultokkal leválasztott negyedében ült egy küsün az ablak előtt, szájában nagyobbacska tű, melyben viasszal impregnált zsineg feszengett, s kezében kurtanyelű, maroknyi árral éppen lyukat fúrt az összefogott bőrbe, hogy legyen hová egy újabbat öltetni. Mesebeli volt. Különösen a küsü, amely úgy nézett ki, mint egy kedves és pompás facsikó. Valójában a küsü egy négy lábon álló, nyereg alakú ülőkével bíró alkalmatosság, a szíjgyártó tán legfontosabb munkaeszköze. Elülső részén, az ülő mester előtt, egy kb. 40 cm magas, fából készült satuféleség (a „csikó” erős nyaka) magasodik melynek pofái közé fogták az összevarrandó bőrröket, s egy ugyancsak fából készült „szárnyas csavarral” lehetett szorosra húzni, rögzíteni a pofákat. A titokzatos, bőr- és enyvszagú szobában egy morcosnak látszó öregember bütykös ujjaira, érdesre dolgozott kezeire esett a fény, amint különös, íves formára szabott bőrök összevarrásán fáradozott. Körülötte a pulton s a hosszú munkaasztalon további kiszabott bőrök várták, hogy sorra kerüljenek. Katonás rendben, a legkülönbözőbb alakú éles, szúrós vagy éppen tompa szerszámok sorakoztak – feledhetetlen marad számomra, hogy állt ott például egy nagyra nőtt, talpas G betű, melyről csak

mostanában tudtam meg, hogy kapocsnyomó szerkezet – s ez az egész kis kuckó, nyolcéves leány mivoltomat elbűvölő, megfejthetetlen talány volt nekem. A pult vastag üveglapjai alatt nemkülönben rejtelmes tárgyak sorakoztak: szépen kidolgozott, de általam nem ismert rendeltetésű, ezerféle alakú, bőrből vagy fémből készült holmik, kantárok, szíjak, díszes, veretes pántok, pálcák és ostorok, mindenféle posztóval bélelt hevederek, szájkosarak, patkók, kengyelek és sarkantyúk, puha bőrfonatok és rojtok s mintegy vigasztalásul, egy-egy ismerős kis táska, patkóforma pénztárca vagy ízléses, fémdíszítéssel ellátott derékszíj.

Amikor beléptem, az öregúr föl se nézett, rezzenéstelen arccal fejezte be a műveletet, amit éppen végzett, csak azután emelte rám tekintetét. Zöld szemében az összpontosított figyelem helyét egy pillanatra vidám és évődő villanás váltotta fel. Már nem emlékszem a szavakra, amiket mondott nekem, csak arra, hogy mindig ugratott, olyan volt, mint amikor jókedvűen barackot nyomnak az ember fejére, barátságos, de inkább fiúnak való vidám köszöntés. Arcán pár pillanatig időzött még a mosoly, amely hetykére pödrött, szőkés-vörös bajusza alatt valamiképp huncutnak hatott, ám hamarosan visszatért a feszült figyelem, a munkának való odaadottság tántoríthatatlan uralma.

Hetvenegy éves volt (rettentő kor ez, egy gyermek szemében!), amikor én nyolc, s az élettől kapott szép ajándékaim egyike, hogy ő volt a mostohanagyapám, akit egész életében „Bácsi”-nak szólítottam.

Szüleimmal – akik hivatalban dolgoztak, ezért otthon sohasem láttam szerszámféle munkaeszközöket – egy parányi garzonlakásban laktunk Budán. Hozzá képest titkokkal teli, ezernyi érdekességet rejtő, valóságos elvarázsolt kastély volt a belváros Molnár utcájának első emeletén, a kétszoba személyzetis, komfortos lakás, amely abban az időben már műhelyként is szolgált. A lépcsőházból tágas, félhomályos előszobába lépett az ember, amelyben csak úgy ragyogtak a bejárattal szemben lévő, a nagyszobába nyíló, kétszárnyú ajtó

szépséges, nagy, csiszolt üvegtáblái. Egy kisgyereknek már ezek a nőalakokat, virágokat és girlandokat ábrázoló üvegek varázslatosak voltak. Csak fokozta az elragadtatást a sötét sarokban álló, rengeteg-fiókos szekrény, amely csatok, veretek, zsinórok, szíjak, apró szerzőszámok regimentjét őrizte, s amely tiltott hely volt ugyan, mégis, jó volt bele-bele nézegetni, sőt, néha elcsenni fiókaiból egy-egy fénylő, szép és akkor még fogalmam sem volt, mire való kis tárgyat, amely amúgy dísznek hatott. Ha a gyönyörűablakos ajtón át a nagyszobába léptünk, mindjárt szemben, két nagy ablak között újabb csodát, egy üvegszekrényben örökké élő és örökké dolgozó, fali ingaórát láttunk. Valahogy nagyon jellemző volt ez az óra a gazdájára. Járt-járt szüntelenül, jól tudta a reális időt, engedelmes szolgálja volt az örökkévalóságnak, amelyben nem lehet sem késni, sem sietni. Hosszan és mélyen zengő hanggal figyelmeztetett megbízhatóan minden egyes órára, amely az életből elfogyott. Társ volt és lelkiismeret egyben, hogy a vele élők soha el ne mulasszák, ami a dolguk. Néha gondolkodtam azon, vajon Bácsi tanította őt erre a szorgalomra, vagy az óra osztotta be Bácsi idejét? Mindenesetre egyformák voltak ők ketten: kötelességtudók, parancsolók, tekintélyesek, tiszteletre méltók és szeretnivalók.

A nagyszoba egyik ablak előtti negyedét foglalta el a már említett „műhely”, a többi egy jómódú polgári család nappalija volt. Az ajtótól balra hosszú, alacsony szekrény húzódott egészen az ugyancsak balra nyíló hálószoba ajtajáig, hasában az üzleti iratokkal, tetején pedig az elkészített táskákkal, szíjakkal, nyergekkel, levéltárcákkal, melyek türelmesen várták a tisztelt megrendelők érkezését. A másik ablak előtti sarkot egy tükrös kis fésüklődő szekrényke, a hozzá tartozó szék, s az óra alatt, egy vitrin foglalta el. A vitrin mindenféle díszes kupák, tálak, értékes porcelánok, kristály vázák és hasonló családi ereklyék őrzésére szolgált.

A szoba közepén négyszemélyes, ovális ebédlőasztal volt karszékekkel, az ajtó síkjában lévő nagy cserépkályha barátságos közelében. A

kihúzható asztalt, a nem ritka családi összejövetelek idején jelentősen nagyobbá lehetett tenni, s kapott helyet mellette minden jelenlévő. Amikor én is tagja lehettem e családi együttléteknek, már Bácsi második felesége, anyai nagyanym készíttette az asztalra valót.

Az ajtótól jobbra eső falon egy kényelmes széken, fölötté nagy, teljesalakos esküvői képen az elegáns, megnyerő külsejű, erős és méltóságot sugárzó Bácsi áll, karosszékben ülő, szelíd és törekeny, menyasszonyi csipkébe öltözött, szép, ifjú felesége mögött. Az érzés, amit e képről őrzök, még a gyerekszív emlékezete: soha nem láttam többé esküvői képet, melyről ennyire sugárzott volna a férj uralkodó, ám ugyanakkor életre szóló támaszt és oltalmat jelentő mivolta, s egy szeretett asszony nőiessége, mely tükrözte egyben tűrő és elfogadó helyzetét is. Soha nem láttam többé ennyire igaz esküvői képet. Két szilárd egyéniség volt ezen a képen, akiknek lényegét nem változtathatta meg a fényképész díszítő ügyeskedése sem. Kettejük élete alighanem éppúgy, mint valamennyiünké, örömök és nehézségek örvénylő tengerében zajlott, de belőle – hál' Istennek – inkább a romantikus, nagy összetartozás szépségét őrzi a családi legendárium.

A lakásnak ez a helyisége volt a valódi centrum, a munka és az élet megélésének helye. Számomra akkoriban, a cselédszoba képezte még izgalmas fölfedezések, váratlan meglepetések színhelyét, ahol igazi káposztáshordóba lehetett botlani, amelyben házilag készült télire a jóféle savanyú káposzta, nagy üvegekben ékeskedett sok gusztusos lekvár és savanyúság (a kisebb befőttek az éléskamrában voltak), állt még ott egy nyöszörgő rugójú vas- vagy rézágy is a sarokban, s hely volt valamilyen állványon a Bácsi munkájához szükséges, még feldolgozatlan bőröknek is. De legizgalmasabb egy játéknak látszó, szokatlanul kicsiny termetű mázsa volt, melynek valós történetét csak most ismertem meg, amikor keresgélek a múltban, hogy megtaláljam Bácsi életének igaz folyamatát.

Az a hely, amelyről eddig meséltem, Bácsi életének utolsó harmadában szolgált otthonul-munkahelyül. A kisgyerekkorom és fiatal fel-

nőtkorom közötti másfél évtized során, általában csak valamilyen ünnep alkalmából látogattam hozzájuk. Bácsi életének utolsó két esztendejében, már fiatalasszonyként – más okból –, több időt töltöttem náluk, néha velük is aludtam, de erről majd a maga helyén, élettörténetének vége felé mesélek. Minden, amiről eddig beszéltem az volt, amit a kisgyerek láthatott egy idős ember életének kellékeiből. Ami most következik, a valódi életút története, az azóta elhunyt mester gyermekeivel való beszélgetések, levelezések, unokáinak elbeszélései, a családi emlékezet „ládafiában” megőrzött töredékei, felnőttkori, személyes emlékeim, a Szíjgyártó, nyerges, bőrröndös Kispárosok Ipartestülete által kiadott dokumentumok, saját üzleti tevékenységének iratanyaga, különféle eseményeken, kiállításokon, tárlatokon elnyert szakmai díjak és kitüntetések és oly nagy szeretettel űzött mesterségének megmaradt rekvizitumai nyomán épült egésszé, s igyekszik egy rendkívüli ember tevékenységének méltó és marandó emléket állítani. Induljunk hát el, a kezdetektől!

Valószínűsíthető, hogy ősei Németországból, Berlin környékéről települtek Magyarországra. A legkorábbi írásos dokumentum Eichberg Vilmos Károly anyakönyvi kivonata, amely szerint 1851. július 16-án született Pesten, apja Eichberg Vilmos Frigyes nyereggyártó mester, pesti lakos. Károlynak az Alt Erzsébet nevű, kispesti leánnyal kötött házasságából öt gyermek született, közöttük 1884. június 1-jén Eichberg Ödön (az én „Bácsim”), aki az ősök mesterségének immár harmadik generációs, elhivatott, odaadó és kiváló szakmai tudásával nagy hírnevet szerző folytatója lett.

Ifjú korától fogva rendkívüli komolyság, becsületesség és szorgalom jellemezte. Példásan helytállt, amikor fiatalon elhunyt szülei után árván maradt testvérei gondját magára vette. Leánytestvéreit még férjhezmenetelük után is segítette, Nándor öccsét pedig szinte maga nevelte és beavatta a mesterség tudományába is.

1913. március 22-én feleségül vette Skultéty Rózát, s egy Práter utcai kis lakásba költöztek, ahol nemsokára megszületett első kislányuk is.

Ekkor már saját műhelyében, önálló iparosként dolgozott, ám békés és gyarapodó életüket megszakította az első világháború kitörése. Bár négy évig távol volt, a szerencse annyiban kedvezett neki, hogy szakmájánál fogva nem minden csatában kellett közvetlenül részt vennie. Őrmesterként egy csapat katonával együtt a sereg katonáinak lószerszámaikat, nyergeit tartották rendben.

A háborús évek alatt élénk levelezésben állt feleségével (e leveleket végül, kívánsága szerint, a koporsójába tették és vele temették), s ajándékokat is küldött neki. Ezek egyike volt a már említett, szép kis miniatűr mázsa, amely pontos mása volt az igazinak, de kicsisége miatt csak egy családi konyha méréseit volt hivatott végezni. Ugyanígy gondolt kislányával, Rozikával is, aki máig örömmel emlékszik az édesapja által küldött mézeskalács szívre vagy a parányi tűzhelyre, amelybe igaziból be lehetett gyújtani!

Hazatérése után, a hozzá beosztott katonák hálásan beszéltek emberségéről, amellyel igyekezett gondjukat viselni. Többször sikerült elérnie, hogy húst kapjanak vagy kijárnia, hogy egy-egy nagycsaládos bajtársát leszereljék. Katonai érdemeit a Vitézségi Érem bronz fokozatával és a Károly csapatkereszttel ismerték el.

A háború után nagy erőfeszítéseket tett az ipar újraindításáért, az üzlet, az ügyfélkör visszaszerzéséért. Ebben az időben felesége szüleinél laktak az Attila úton, itt született meg második kislányuk Margitka, 1918-ban. Ekkor, egy régi megrendelője, Brauch hentesáru gyáros Mester utcai telephelyén felajánlott számára egy egyszobás kis lakást és műhelyt. Itt született azután 1919-ben harmadik leánygyermek, Gizike.

Az 1920-as években ismerkedett meg Glasz József szíjgyártó, bőrdös és nyerges mesterrel, aki az 1857-ben alapított, jó nevű, belvárosi, Irányi utcai üzlet tulajdonosa volt. A már idős mester örömmel fogadta az ambiciózus, becsületes és tehetséges fiatal szakembert és hamarosan társult vele. Nem sokkal később Glasz József visszavonult. Bár nem tudunk róla, hogy Glasz Józsefnek lettek volna utó-

dai, az üzlet mindvégig Glasz és Eichberg néven működött, a cégtulajdonos pedig Bácsi volt. Rövid idő alatt, temérdek munkával úgy fölvirágoztatta az üzletet, hogy több segédet kellett tartania, s Nándor öccse is nála dolgozott. Sok megrendelést kapott, rengeteg szerszámot készített például a bábolnai ménes, valamint a Tattersal istállói számára. Nagy büszkeségére József főherceg udvari szállítója lett és később, a Horthy család négyes és ötös fogatainak lószerszámai közül is többeket ő készített. A Tolnai Világlapja 1937. május 26-i számában fotókat közölt III. Viktor Emánuel olasz király és etióp császár, valamint felesége és leánya, Mária hercegnő magyarországi látogatásáról. A képeken látható ötös fogatok díszes, ezüstveretes szerszámaikat is a Glasz és Eichberg cég készítette.

Mivel a sors nem adott nekik fiúgyermeket, Bácsi úgy tervezte, hogy legidősebb leánya lesz az ipar folytatója. Rozika valóban kitanulta a szakmát, mesterlevelet is szerzett, ám férjhezmenetele és kislánya születése után, családi kötelezettségei nem tették lehetővé, hogy az üzletet átvegye édesapjától és továbbvigye. A lányok annyiban tudtak segíteni, hogy felváltva bejártak az üzletbe és végezték a szükséges irodai munkákat és levelezést. A középső leány, aki az én szeretett keresztanyám, ekkoriban fizetést is kapott édesapjától, mivel rendszeresen dolgozott, kalkulációkat készített, intézte egyes kellékek (pl. fém veretek) elkészíttetését stb. E munkákra emlékezvén mesélte, hogy többször találkozott az üzletben Horthy Istvánnal, aki gyakori látogatója volt a boltnak. Nagy érdeklődést tanúsított a mesterség iránt, többször előfordult, hogy apróra kikérdezte Bácsit valamely szerszám készítése felől. Különlegesnek számított az üzlet profilja amiatt is, hogy rajta kívül nemigen készítettek Magyarországon női nyergeket, ezért sok arisztokrata hölgy nyerge tőle származott. (Kb. tíz évvel ezelőtt, egy nyaralás alkalmával Sümegen jártam. Meglátogattam az ottani lovardát és a hozzá tartozó múzeumot is. Nem tudom, ma is ott van-e még, de akkor kiállítottak ott egy női nyerget, melyen a kápa bőrlebenye alatt, a Glasz és Eichberg műhely cégjelzé-

se volt látható.) Hasonlóan kedves megrendelője volt gróf Széchenyi Zsigmond, a híres Afrika kutató. Ő is gyakran csináltatott expedíció-
ihoz egyedi darabokat Bácsinál. Ilyenkor részletesen megbeszélték,
hogymilyen legyen pl. egy impregnált, vászonitató „vödör” vagy a
sátrak oldalára készítendő különböző méretű zsebek és tartók, kü-
lönféle holmik számára vízhatlan vászonzsákok, késtokok, fegyver-
tartók stb. Ezek a beszélgetések legtöbbször a kölcsönös megbecsü-
lés jegyében zajló, jóízű diskurzusok voltak, s rendszerint a megren-
delő kívánsága szerint megvalósuló tárgyak elkészültével fejeződtek
be, mindenki öröme és meglelégedésére.

Szakmai hírneve, igényessége, trehánytságot nem tűző szigorúsága oly
nagy, és elismert volt ekkoriban, hogy tanoncok sokaságát nevelte föl
és később, vizsgáztató bizottságok tagjaként is tevékenykedett. Ki-
emelkedő szakmai tudását bizonyítja az is, hogy például „A magyar
kocsizás” című, 1931-ben megjelent könyv szerzője, Pettkó-
Szandtner Tibor, nyugalmazott magyar királyi méneskari őrnagy,
lőtenyésztési főfelügyelő is megkereste őt a könyv készítése idején, és
konzultált vele a lószerszámok méretével, szabásával, anyagával kap-
csolatos tudnivalókról.

Ezekben az években szakmai kiválósága, becsületessége és rendkívüli
munkabírása minden téren meghozta számára az elismerést és meg-
becsülést. 1925-ben kitüntették a Magyar Királyi Kormány díszokle-
velével, megkapta a Ferencz Ferdinánd jubileumi díjat, a székesfe-
hérvári országos kiállítás díszérmét, az Országos Iparegyesület nagy
ezüstérmét, a jászkerületi és kecskeméti kerületi kiállítás érmeit, majd
az 1932-es Ipari Tárlaton rendezett mesterversenyen, aranykoszorú-
val tüntették ki. Az első aranykoszorúval, amelyet Magyarországon
nyergesmester kapott.

Amint nagyobbik leánya írja levelében, erkölcsi elismertségét bizo-
nyítja, hogy megválasztották a Szíjgyártó, nyerges, bőrröndös Kisipa-
rosok Ipartestülete vezetőjének is. Ezekben az években sok állami
megrendelést is kapott, ami miatt több segéddel dolgozott. A szak-

mabeli iparosokból szövetkezet is alakult, amely fölkérte őt elnöknek. Saját munkája mellett elvállalta ezt a megbízatást is, szétosztotta, irányította és koordinálta az állam által megrendelt munkákat, így igyekezett minél több, kisebb ügyfélkörrel bíró iparos társát munkához juttatni. Azonban nem csak irányított, de saját magát sem kímélte. Rengeteg bőrt szabott és készített elő saját kezűleg gyakran éjszakába nyúlóan, sokszor varrt is a küsün ülve. Ez a megfeszített munka oda vezetett, hogy éjszakánként, külön kispárnán kellett pihentetnie fájo kezét.

A szakmailag sikeres évek anyagi boldogulást is hoztak. Kevéske szabad idejét Bácsi nagyon szeretne volna természet közelben tölteni. Ezért vett is egy telket Pesterzsébeten, és jóformán egymaga, a saját két kezével építette föl rá a házát. Maga művelte a kertet, nagyon szeretett a földdel, növényekkel és háziállatokkal foglalkozni. Ezt a tulajdonságát egyébként mindhárom leánya örökölte, s máig is szívesen ápolják, szépítik kertjüket valamennyien, télen gondját viselik a madaraknak, és gyakran megesik a szívük egy-egy éhes vagy sérült, elhagyott állaton is. Sajnos, felesége törekeny egészsége nem bírta a falusias életformát, ezért kétszeri erzsébeti próbálkozás után, végül – több budapesti lakásváltást követően, melynek során laktak a Horthy Miklós (ma Bartók Béla) úton, a Fehérvári út 16-ban, az Irányi u. 21-ben és a Királyi Pál utcában –, 1937-ben, a ma V. kerületi, Molnár utcai lakás lett végleges otthonuk. Idő közben mindhárom leánya férjhez ment. Egyikük a már meglévő erzsébeti házban kialakított kétszobás lakrészt, másikuk a telek másik felére épített kétszobás házát, harmadikuk egy 3 hónapra kifizetett szép, 3 szoba hallos, budai bérlakást kapott nászajándékba. Mindhárom leány teljesen be rendezett, mindennel felszerelt otthonban kezdhette új életét. Mai szemmel nézve elgondolkodtató és irigylésre méltó, hogy egy abszolút szegénységből induló, de becsületes és dolgozó ember, a saját erejéből, kizárólag szakértelme és szorgalma által képes volt nagycsaládosként mindezt előteremteni a gyermekei és a maga számára. An-

nak a világnak egyik legnagyobb erénye a munka tisztelete, erkölcsi és anyagi megbecsülése volt.

Ezekben a békés és virágzó esztendőkből, még szórakozásra is maradt idő. Hetenként egyszer, csütörtöki napokon a baráti házaspárok és iparos társak este összejöttek egy vendéglőben, a családi emlékezet szerint e találkozások helye legtöbbször a Budaörsi út elején lévő, Vízi vagy Víghajós vendéglő kerthelyisége volt. (Úgy tudom, Vízi a tulajdonos, a Víghajós pedig a vendéglő neve volt.) A legendárium úgy tartja, hogy e kerthelyiség közepén állt egy hatalmas fa, s a tövében elhelyezett asztalnál ismerkedett meg egymással Bácsi és felesége Róza. Ezeken a hangulatos estéken az urak többnyire egy-egy fröccs mellett kártyáztak, az asszonyok beszélgettek, de akadtak olyan vidám játékok is, amikor az urak kis levélkéket küldtek a nekik legjobban tetsző hölgynek, s az a hölgy volt az est legszebb asszonya, aki a legtöbb levélkét kapta. Bácsi felesége többször is részesült e megtisztelő címben. Előfordult olyan is, hogy az iparosok jelmezbált rendeztek, s a lányok emlékeznek, hogy egy ilyen bál győztese édesanyjuk lett szobalány jelmezével, amelynek kellékeit (tollseprű, kis söprű és lapát, kis vödör stb.) azután megkapták, és még sokáig játszhattak vele.

Rengeteg volt ebben az időben a munka. Egyik nagy forgalmú időszak volt minden évben, amikor a Ludovikáról kikerültek a fiatal tisztek. Szokás volt akkoriban, hogy a tehetős szülők lószerszámmal és/vagy nyereggel ajándékozták meg ez alkalomból fiaikat, így ez az időszak mindig jelentős többletmunkát és erőfeszítést jelentett az üzlet dolgozói számára. Jellemző Bácsira (akitől egyébként kemény szigorúsága és szokimondása miatt mindenki tartott egy kicsit), ahogyan eljár, ha megjelent nála egy-egy szegény sorból való fiatal tiszt, aki csak sóvároghatott egy jó nyereg után, beszélgetett vele és szalgatta-simogatta a bőrt, de pénze nem volt, hogy rendeljen magának. Bácsi arcán ilyenkor megjelent egy jellegzetes, alig észlelhető kis mosoly, szemében az az évődő kis villanás, amit már gyerek-

ként úgy szerettem – és megcsinálta e becsületes fiataloknak a nyergeket úgy, hogy önszántából, nagyon hosszú idő alatt, nagyon kis részletekben való törlesztést tett lehetővé nekik (magyarul: kamatmentes kölcsönt adott). Kivételes igazságérzete volt, s a tisztességeket egész életében segítette, ahogyan csak tudta.

A következő éveket már megkeserítette Róza asszony egyre romló egészsége. Sokat betegeskedett, s bár férje mindent megtett, hogy elősegítse gyógyulását, nem segítettek sem a fürdők, sem a szanatóriumi kezelések. 1943-ban, nem sokkal azután, hogy lányai férjhez mentek, meghalt. Elvesztését Bácsi soha nem tudta kiheverni. A bánat olyan mélyen megrendítette, hogy egészsége is megromlott, súlyos cukorbeteg lett. Az egyedül maradt férfin igyekeztek segíteni gyermekei. Mindannyian fölajánlották, hogy költözzön hozzájuk, de ő elhárította a fölkinált segítséget, nem kívánt senkinek a terhére lenni és meg akarta őrizni függetlenségét is. Annyiban vette igénybe őket, hogy továbbra is besegítettek az üzlet adminisztratív ügyeibe, gyakran délben az Irányi utcai boltból fölszaladtak a közeli Molnár utcai lakásba ebédet főzni és így ellátták édesapjukat, de este már mindannyiukat elszólította a saját családjá és háztartása körüli sok tennivaló.

Hamarosan Budapestet is utolérte a második világháború. Bácsi gondolt az üzlet védelmére, a benne lévő értékek megmentésére. A bolt alatt, a pincének volt egy bemélyedése, Bácsi ide minden anyagot és értéket berakott és befalazta a barlangszerű mélyedést. E bölcs intézkedésének köszönhető, hogy az ostrom után, a megmentett anyagokból tovább tudott dolgozni egy ideig.

Otthonát ekkoriban egy alkalmazottal igyekezett rendben tartatni, akiben azonban rövid idő alatt csalódnia kellett, ezért elbocsátotta. Egy tragédia oldotta meg végül ezt a kérdést. Egyik sógornője otthonát az ostrom alatt bombatalálat érte, s ebbe a támadásba férje is belehalt. Az asszony magára maradt eladósorban lévő leányával (aki hamarosan férjhez ment), otthontalanul, jövedelem nélkül. Bácsi,

otthonába fogadta őket, biztosította megélhetésüket, sógornője pedig (az én anyai nagymamám) vezette a háztartást és ápolta az akkor már betegeskedő mestert. Egy idő után házasságot is kötöttek. Úgy hiszem, nem annyira szerelem, mint inkább két talajt vesztett, szomorú ember, kölcsönös segítségnyújtásra épülő, mindhalálig becsületes szövetsége volt az övék.

A háború után még megvolt az Irányi utcai üzlet, munka is volt bőven. Ennek köszönhetően jutott újra odáig, hogy vett egy telket Budán, a Sasadi úton, épített rá egy kis nyaralót, s áldozhatott ismét kedves elfoglaltságainak: művelhette a földet, fákat ültetett, szamócát telepített, s emlékszem rá, gyerekkoromban egyedül az ő kertjében láttam egy különleges őszibarack fajtát, a japán barackot, amely rendkívül finom volt, és olyan lapított formájú, mint egy pogácsa vagy fánk. Ez a kis kert igazi paradicsom volt számára, de egész családjá számára is. Nem csak haszonállatokat (baromfikat, nyulakat) tartott, de számos madáretető volt szerte a kertben, mert „Isten madárkái” éppoly kedvesek voltak neki, mint a tenyésztett állatok. Talán ez a kert, amelyet annyira szeretett, tükrözte leginkább legjellemzőbb tulajdonságát: számára a pihenést is munka jelentette, csak másféle munka. Akkor volt boldog és elégedett, ha építhetett, ha gyarapíthatott és elsősorban nem anyagi haszonért, hanem – én úgy láttam – a kreativitás megéléséért, a világ jó dolgaihoz való személyes hozzájárulás érzéséért. Kedves és mosolyt fakasztó emlék lesz nekem, hogy most, amikor családjától kértem anyagot az életéről, egymástól függetlenül, ketten is lelkendezve szóltak e budai kis kertről, s benne egy rózsafáról, amelynek három ágán háromféle rózsza virított, a papa teremtető kedve és ügyes szemzőkése nyomán.

E viszonylag békés és anyagi biztonságot nyújtó korszak az államosítással véget ért. Az Irányi utcai, 1857-es alapítású üzletet fölszámolták. Csak a munkához szükséges szerszámokat sikerült fölmentenie Molnár utcai lakásába és nem adta vissza az iparendélyét sem. Ekkor alakult olyanná a lakás, amilyennek gyermekként megismertem:

otthon és műhely egyben, s később, amikor nagyon idős volt már, szenvedés és menedék egy helyen.

A háború utáni években ismét alakult egy szövetkezet, amely befogadta a szakmához tartozó iparosokat. Fölajánlották neki az igazgatói széket, de nem fogadta el, továbbra is önálló iparos akart maradni. Az igazgatói állást végül is az általa nevelt és tanított testvér, Nándor foglalta el. Nagy keserőséget okozott Bácsinak azzal, hogy az Eichberg nevet Ecsédire magyarosította, így eltűnt a szakmából a három generáción át ismert, és tisztelt név.

Makacsul és hajlíthatatlanul őrizte függetlenségét haláláig, noha egészsége és anyagi helyzete egyre romlott. Idős volt már ahhoz, hogy egy szakmai pályát előlről kezdjen és nem is hitt, nem is bízott „a kommunizmus építésében”. Élete végéig nemtetszéssel viseltetett a nyugdíj járulék és egészségbiztosítási járulék fizetésével szemben. Határozott véleménye volt, hogy egy tisztességes társadalomban, mindenki, aki jó szakember és szorgalmas is, saját megtakarításaiból biztosítani tudja a családjá és önmaga szükségleteit – egy életen át. Ezért nem óhajtotta semmiféle szervezetnek adni megdolgozott forintjait, mert nem bízott abban, hogy visszakapja, amikor szüksége lesz rá. Kisebb javításokból, táskák, pénztárcák, övek, derékszíjak készítéséből éltek. Idővel el kellett adnia a budai telket is, hogy legyen miből fennmaradniuk. Ekkor már keserűség vett erőt rajta, egyre komolyabb betegségek verték le a lábáról és beszélgetéseinkből tudom: tartott tőle, hogy tovább élnek majd, mint ameddig a pénzük tart.

Nyolcvanöt éves korában már többször lett váratlanul rosszul, s nagyanyám, aki ugyancsak nyolcvan felé járt, félt, hogy baj esetén nem lesz képes segíteni. Akkoriban fiatalasszonyként, még gyermektelenül, a lakásukhoz közel dolgoztam. Kérésükre, családtagként bejelentkeztem hozzájuk, s hetenként egy-két alkalommal munka után velük voltam, s náluk is aludtam. Ez megnyugtatta őket, mert abban az időben bennük is elevenen élt a kor „divatjától” való féle-

lem: ha valamelyikük egyedül marad, egy megfelelő „káder” kiigényli majd a lakásukat. Így ez a probléma megszűnt létezni és – mint mondták mind a ketten –, egy fiatal rendszeres ottléte, megnyugtató érzés volt számukra. Ekkorra lettem eléggé felnőtt ahhoz, hogy teljességében lássam Bácsi nem mindennapi személyiségét. Klasszikus családfő volt, a patriarchátus megtestesítője. Olyan, akinek a szava ugyan döntő kellett, hogy legyen mindenben (be kell vallani, hogy a környezete ennek nem mindig örült), de figyelme – még a távolabbi családtagokat illetően is – a legapróbb részletekig kiterjedt mindenkinek minden problémájára és szükségletére, s magára vette e gondok megoldásának összes erkölcsi és anyagi terhét. Kíméletlenül következetes és szigorú volt elsősorban önmagával, de ugyanúgy mindenki mással is. Szent volt számára a munka, minden dolgában megnyilvánult annak mélységes tisztelete, szeretete és megbecsülése. Azt hiszem, mindenkit a munkája alapján ítélte meg – tőle tanultam hasonló szemléletemet, s hálás vagyok érte, mert így viszonylag ritkán csalódom – s mindenki, aki e téren megfelelt elvárásainak, szármíthatott messzemenő segítőkészségére és jóindulatára. Vérében volt a családjáról való gondoskodás és az igazságért való, szinte dacos kiállás. Keménynek ható lelki „páncélja” alól olykor váratlanul bugyogott föl jókedve és bővérű humora. Ritkák voltak vele ezek az önfeledt, nevetős percek, emlékük talán ezért maradt olyan kedves. Nem sokkal a halála előtt, már nagyon betegen, sok-sok szenvedést elviselve, még mindig dolgozott. Már csak kisebb javításokra futotta erejéből, nagy munkákat nem vállalhatott. Akkoriban már gyakran náluk aludtam, így együtt töltöttük a késő délutánt és az estét. Már az is megható volt, hogy láthattam: bármilyen esendővé válják is egy ember öregen és betegen, ha méltó volt arra egész életében, akkor nem felejtik el a hozzá hasonlókat. Sokszor meglátogatták idősebb urak, olyan apró munkákért, amit akár maguk is elvégezhettek volna, de szemmel láthatóan érdeklődtek a sorsa, hogyléte iránt és szívesen, hosszasan elbeszélgettek vele. Néha az volt az érzésem, a kis javítás

csak ürügy: a hajdani méltóságos vagy főméltóságú urak, neves lovasok, vadászok vagy arisztokraták egyszerűen vágytak olyan ember társaságára, akinek a gondolkodásában ugyanazok a dolgok számítottak értéknek, mint az övékben. Aki még ismerte azt a világot, amelyben otthon voltak mindannyian.

Nem akarom szépiteni ennek a nagy formátumú, de öregségére már nagyon nehéz természetűvé keseredett embernek a lényét. Mégis, szívbemarkoló emlékem marad kősziklának látszó egyéniségéről a következő történet: Régi ügyfele volt, egy már ugyancsak öregedő, lángoló tekintetű, nagyon kicsi és nagyon vékony férfi. Több év telt el egy-egy megjelenése közt és mindig ugyanazzal a repedezettre, matta nyűtt, hozzá hasonlóan elvékonyodott aktatáskával érkezett, melynek varrásait, hol itt, hol ott, megette az idő. Bácsi – bármily hihetetlennek tűnik is a természetét ismerve –, szinte gyengéden szólt hozzá mindig. A férfi elfogódott, halk szavú, félénk kis ember volt, már az is bocsánatkérésnek tűnt, ahogyan csöngetett. Alig pittyent az egyébként harsány szerkezet. Már a csengetésről lehetett tudni, hogy ő érkezett. A földi dolgok, kétkezi szakmák darabos és szikár szakkifejezései közt járatlanok gyámoltalanságával tette a pultra az avított táskát, s inkább mutatta, mint mondta, hogy lám-lám, elväsött megint...

Mire idáig jutottak, nagyanyám megjelent egy bögre forró tejeskávával meg egy vajaskiflivel s megkínálta vele a cingár kis embert (egyébként nem volt szokás az ügyfeleket megvendégetni). Az hálásan leült, sápadt-szürke arca megszínesedett a forró gőz fölött, cérnavékony ujjai valósággal ölelték a cserép jó meleg testét és keskeny szája, mintha nem ette, hanem az örökkévalóságba átcsókolta volna a vajaskiflit. Mire eltűnt a kifli, s kiürült a bögre, egészen kivirult, s addigra Bácsi általában meg is javította az elmúlásba készülődő táskát. A kis ember kezét csókolt nagyanyámnak, s elérkezett az a nehéz pillanat, amikor tudakolnia kellett a munkadíjat. Bácsi megelőzve őt,

eléje tolta a pulton a táskát, bütykös kezével meg is simogatta s így szólt:

- Most nem sürgős, majd a legközelebbivel együtt kifizeti.

Ezt könnyed természetességgel mondta, föl sem merülhetett a gondolat, hogy alamizsnát adna. Egyszerűen tett egy olyan gesztust, ami csak két, egymást becsülni tudó ember között jöhet létre – s a kis ember értette ezt. Tudta: a maga is beteg és szűkölködő, segített a nálánál is elesettebbnek. Nem hálálkodott, csak megköszönt és elköszönt.

Amikor becsukódott mögötte az ajtó, Bácsi rám nézett és elmélázva mondta: poéta... Vénülő szemében ismét megjelent a régi, évődő kis villanás és még öregén is kackiásra pödört bajusza alatt fölsejlett az adni tudók jóleső mosolya. És én tudtam: most nem önmagára büszke, hanem hálás a sorsnak, amiért ha keveset is, de még mindig adhat.

Ez volt az utolsó előtti személyes emlékem róla. Mielőtt az utolsót is elmondanám, szeretném idézni az Ipartestület 1929-ben, még Bácsi fénykorában megjelent kiadványából, az enyémnél bizonyára sokkal objektívebb, róla íródott méltatás részleteit:

„EICHBERG ÖDÖN előjárósági tag: *A Glasz és Eichberg régi jó hírnevű belvárosi cég tulajdonosa. Mint a patriarchális nyerges és szűgyártó ipar annyi kiváló reprezentánsa ő is édesapja mesterségét folytatta tovább... Nagy és küzdelemteli munkával vitte fel üzletét mai színvonalára. Mint polgár épen úgy szolgálja kiváló képességeivel hazáját békében, mint ahogy bátor harcosként küzdött a háborúban. A szerény, sziklaszilárd jellemű férfit úgy iparos pályáján, mint katona korában, számos jól megérdemelt kitüntetés érte.*

...Kiváló szakértelmét bizonyítja az a körülmény, hogy szűgyártó és nyerges kiállításokon állandóan a legelőkelőbb zsűriek tagjának nevezik ki.

Testületünk bátorságú, kiváló judiciumú előjárósági tagja, aki nemcsak szakmáját, de általános testületi érdekeket érintő kérdésekben is hallatni szokta nagysúlyú szavát, mint az igazság és jogszerűség megingathatatlan képviselője.

Vevőköre a legelőkelőbb cégek és mágnások közül kerül ki. Már a diszkrét tónusú belvárosi helyiségbe való belépés alkalmával érezni lehet az úri és előkelő levegőt, amely sok évtizedes céget körüllegi.

Az ipartestületi tanoncvizsgáló bizottság szigorú, de nemes és megértő szívű tagja; igazságos bírója az eléje kerülő fiatalságnak, amely méltán tiszteli benne a nagytudású mestert.”

1972 januárjának egy vasárnap reggelén azzal a riadt érzéssel ültem föl otthon az ágyamban, hogy valami baj van Bácsival. Egy ideig tépelődtem, hogy kell-e ilyen rossz érzésekkel törődni (telefon akkoriban egyikünk lakásán sem volt még), végül felöltöztem, és elmentem hozzájuk. Nagymamám nyitott ajtót, sápadt volt és szomorú, szótlánul vezetett be a nagyszobába, ahol csendesen mondta: az éjjel meghalt. Tekintetem a nagy ingaórára esett. Fél három órakor megállt. Talán így akart hűséges maradni ahhoz, akinek társa volt egy életen át, Eichberg Ödönhöz, Magyarország első aranykoszorús nyergesmesteréhez.

Közéleti megfigyeléseim

A „mű”

Nem mondom, hogy teljesen gyanútlan voltam, de őszinte érdeklődéssel ültem a televízió elé 2013. augusztus 20-án, hogy megnézzem ezen az ünnepi esten az A. R. által átdolgozott István, a király előadást. (Nem a rendező személyéről kívánok szólni, hanem csak a „műről”, amit alkotott.)

Legkedvesebb kulturális emlékeim egyike az István, a király 1983-as bemutatója, s a későbbiekben filmen nézve még többször újraéltük a katarzist, amellyel ez a zseniális mű sokadszorra is lángra lobbantotta bennünk a magyarságtudat, korábban hazánkban alig-alig megtapasztalható, leginkább tiltott élményét és boldogságát. Barátokkal, s gyerekeinkkel közösen csodáltuk a darabnak és a zeneműnek a szépségét, a benne új életre keltett hagyományokat, a fölvonultatott jellemóriások vívódásait. Magunk is átéltük Géza örököseinek a kétségeit, az emberi gyötrelmeknek és a könnyörtelen döntések meghozatalának iszonyatos terheit, és végül, a döntés felelősségének alázatos elvállalását. Amikor a darab végén fölcsendült a

*„Felkelt a napunk, István a mi urunk
Árad a kegyelem fénye ránk
Hálás a szívünk, zengjen az örömünk
Szép Magyarország édes hazánk”*

kórusa – előttem legalábbis – a világ legeggyedülvalóbb, legfelelősségteljesebb uralkodója állt, aki egész további élete minden rezdülését alárendelte annak a szent elhatározásának, hogy:

„.... azt akarom, hogy ennek a népnek országa legyen.”

Az, hogy: „Veled Uram, de Nélküled” az már a legvégső magány vállalása, melyre csak a legerősebb egyéniségek képesek, évezredenként, ha egyszer. A jóféle alázat, az elkötelezettség és a hűség életformává avatása az egyetlen út, hogy egy ország alapítást vállaló kivételes jellem meghaladja önmagát, és uralkodóvá lényegüljön.

Azt hiszem, nem tévedek, ha ezt a művet megrázóan szép, fölemelő, az emberi lelkeket ritkán tapasztalható magasságokba emelő, kivételes csodának tekintem, mert aki csak látta, jobb lett általa.¹

S mi lehet ennél szebb vagy jobb célja egy műnek? S mit lehet ennél többet adni egy évszázadonként más-más megtöretést, megalázást, elnyomatást, félrevezetést és elbutítást megélt népnek, amely mégis, újra meg újra képes volt megmaradni és előlről kezdeni saját történetét? A múlt szavakba foglalása, az ihletett, ősi motívumokkal telt zene és egy fölragyogó jövő-álmódás ez a mű, szinte az egyetlen po-

¹ Annak ismeretében írom értékelésemet az eredeti műről, hogy a szerző, Szörényi Levente az Alföldi rendezés kapcsán (szó szerint) így nyilatkozott: „Az István egy konfliktusos darab. Senki nem vette észre, hogy a darab utolsó nagy himnikus dala, a Felkelt a napunk valójában egy gúnydal, ki van csavarva. Úgy írtam, hogy a lelki szemeim előtt lebegett a pillanat, amikor piros nyakkendőben masírozunk a Hősök terén és integetünk Rákosi pajtásnak. Kicsit idegesített, hogy ezt nem vették észre.” (Forrás: 24.hu)

Úgy gondolom, ha ez így van, akkor a szerzőnek 30 évvel ezelőtt, a bemutató elsőpró, frenetikus sikere után közvetlenül kellett volna a közönség elé állnia ezzel a vallomással. Mivel nem tette, ma már közömbös, mi volt a szándéka, mert szinte biztos, hogy nem az a többszázazernyi vagy milliónyi magyar tévedett, aki a záródal himnikus hangjaira lelkében a megérdemelt, méltó helyére emelte István királyt.

tenciális lehetőség arra, hogy abban a történelmi pillanatban, amikor bemutatják, egy nép újra fölemelje a fejét és a szívét. És föl is emelte mindkettőt. Ajándékkal a lelkünkben mentünk haza minden előadás után.

Ilyen emlékekkel ültem hát azon az estén a televízió elé, várván, hogyan tudja fokozni ezt a csodát az új színpadra állítás.

Az A. R. rendezte István, a királyt nézve keserűség és indulat változott bennem, s csak azért néztem végig az előadást, hogy lássam, mi jöhet még?

Mindjárt az elején kiderült, hogy korhű jelmezek helyett mai (a divatos szakadt) öltözkében vannak a szereplők, Gizella Mercédeszen érkezik, egyenruhás, fegyveres katonatisztek társaságában, egyébként is nyüzsgönek mindenütt a kommandósokhoz hasonló, feketébe öltözött, napszemüveges figurák, és a papok hatalmas, világító-vörös, fenyegető keresztek tartanak a kezükben, melyekkel később bőszen döfködik le Koppány híveit. A rendezőnek sikerült egy addig vándorló, hontalan nép számára végleges otthont és a mindennapi élet normális kereteit, törvényeit megteremtő király művét pusztá terrornak beállítani. (Az volt az egyetlen vigasztaló tényező, hogy ez legfeljebb az ő színpadi országának alapítását jellemezheti.)

Hamarosan, a három magyar főúr egyike elmondja, hogy:

*„Gyarló az ember – azt lesi, hogy hol tömheti jobban a basát,
Gyarló az ember – azt lesi, hogy hol adhatja jobban el magát”*

– ami sajnos igaz, de a színpadon őket körülvevő zabáló, dagonyázó tömeg, a rendező szerinti „nép”, már egy az egyben Kertész Ákos, magyarságról alkotott beteges látomását, a genetikusan alattvaló, moslékzabáló hordát kelti életre (hiába, nagy erejű az „alkotók” kö-

zötti lelki rokonság!). Amikor a tömeg iszonyú koszt hagyva maga után elvonul, Koppány lánya, Réka elénekli első szépséges könyörgését:

*„Óh, Istenem, segíts rajtunk
Nyújts vigaszt a szenvedőknek
Tartsd a gonoszt távol tőlünk
Bocsáss meg a vétkezőknek”*

A rendező liberális könnyedséggel foszlatja semmivé e fohász lélekemelő voltát, azzal, hogy Réka, kezében egy nagy fekete nylonzsákkal, fohászkodás közben szedi a tömeg után maradt szemetet. És sorban következnek az ehhez megszólalásig hasonlító, nyomasztó, mindent megbecstelenítő jelenetek, sorolni sem érdemes őket, a rendező ebben valóban verhetetlen.

Mivel szinte minden jelenetről hasonlókat mondhatnék, beérem véleményem összegzésével, mert ami történt, annak nyoma van, bárki utánanézhethet, és felülbíráhatja megállapításaimat.

Úgy gondolom, a rendező egyetlen dolgot tett a darabbal: kínos erőlködéssel, mind a tíz körmét bevetve kimart, kiírtott, belőle mindent, ami szép, tiszta, felemelő vagy Uram bocsá' magasztos, követésre, tiszteletre, hűségre méltó, vagy éppen emberien esendő. Mindent, amitől egy ország népe büszkén tekinthet vissza a saját múltjára, ami megsokszorozhatná lelki erejét, hogy sikerrel keljen birokra napjaink történelmének nehézségeivel. Ami megerősíthetné abbéli hitében, hogy amire a magyar történelem legnemesebb alakjai képesek voltak, arra ma is képesek lehetünk, ha őrizzük magunkban e nagyságok szellemi és lelki üzenetét.

Mindezek helyett megtöltötte a művet cinizmussal, agresszióval, lealjasítva saját népét. Ráadásul a színpadon kezükbe adta a sarat és vért, hogy önkezükkel kenjék arcukra, nyilván szellemi színvonalukra

utalva ezzel! Ahol csak lehetett, visszataszító elemekkel tűzdelte tele a darabot: Koppány feleségei obszcén pozíciókban csábították túlterhelt urukat, ami szánalmas volt már önmagában a szerepet alakító színész hangji és fizikai „terjedelme” miatt is. Nyílt színen lékeltek meg az áldozati állatot, hogy fröcsköljön bőven mindenkire a „vér”. Sikeresen elérték, hogy valamennyi szereplő iszamós, vérmocsoktól maszatos legyen, akár régen, a valódi kézitusák idején – miközben minden mással, a történés idejét próbálták relativizálni, kvázi, mintha ez a sok mocsok mind ma történné! Olyan erőlködés kellett ehhez a megrontáshoz-romboláshoz, hogy attól izzadtságzagú lett az egész előadás. Azt már nem is részletezem, hogy ebben a szereposztásban, talán ha két színésznek volt a szerepéhez megfelelő hangminősége – hiszen ez mégiscsak egy rockopera volna. Egyetlen, leplezetlen cél volt itt: lerombolni mindent, ami szent!

A Szegedi Szabadtéri Színpadon, 2013. augusztus 20-án színpadra állított „új” István, a király, tökéletesen és plasztikusan megjelenítette azt a mérhetetlen pusztítást, amit a szociálliberális eszmerendszer végzett az emberi agyakban (világszerte, nem csak nálunk) az elmúlt évtizedekben. S amely napjainkban is egyre erősödő, egyre erőszakosabb módon próbálja lebutítani, kiüresíteni a lelkeket. Ha összehasonlítjuk az eredeti István, a királyt ezzel az A. félével, érzékletesen megtapasztható a két eszmerendszer közötti örületes minőségi különbség.

A befejező megoldás, melyben a Szent Korona leereszkedik, s népével együtt mintegy ketrecbe zárja az uralkodót, a szoclib gondolkodás tipikus megjelenési formája. Ők alkalmazzák rendszeresen azt az alávaló s egyben pitiáner módszert, hogy az összes általuk elkövetett bűnt, és a bennük élő összes negatív, beteges gondolatot, vágyat, rávetítik ellenfelükre – mintha az volna az igazság. Elhiszem, hogy szeretnék végre ketrecben látni politikai ellenfelüket, de nyilvánvaló hogy ők ülnek saját korlátaik (ld. 2006-os Kossuth téri kordonok)

ketrecében, saját eszméik bilincseiben – akkor is, ha néhány ezren nekik tapsolnak. Egy, esetleg két színháznyi ember. Hiába, na:

„Gyarló az ember – Igazat mindig annak ad, ki többet ígér

Gyarló az ember – Ahhoz a párthoz áll, ahonnan többet remél”

Elismerem, hogy ebben az előadásban is voltak kiváló színészi alakítások, sok tempóbeli változtatással ugyan, és a rendező által néhol méltatlanul, saját érzelmeinek kivetítésére felhasználva egyes részleteket (ld. a végtelenített, Unom a politikát c. dal), de jó volt a zene is, nagyszerű volt a koreográfia és a táncosok fantasztikus teljesítményt nyújtottak. Azt is elismerem, hogy a rendezőnek erőteljes koncepciója volt, s ezt érvényesítette is. De mi is lett a végeredmény? Az eredeti, főlemelő és nemes gondolatokkal teli mű helyett kaptunk egy másikat, amely undort és iszonyatot keltve, izzadtságtól bűdösen igyekszik valóságnak látszani.

El nem tudom képzelni, hogy ebből a rendezésből, vajon mit visz haza ajándékként lelkében az ember? Mert a végeredmény egy szomorú torzó, a pusztítás, a csonkítás, a rombolás hibátlan példája.

A televízió kikapcsolása után, teljes lelki rossz közérzetem ellenére, újra eszembe jutott a darab három évtizeddel ezelőtti élménye. Nem egyestés varázslat volt az a mű sem színpadon, sem filmen, hiszen akkoriban tíz év körüli gyerekeink, azonnal kikönyörögték a bakelit lemez megvásárlását, pár nap alatt az utolsó hangig megtanulták dalait, és éveken át játszották-énekelték azokat, harsányan és önfeledten. Lehet, hogy nem is egy generáció, hanem több! És hál’ Istennek, sokak szívében életre szóló fohász maradt István király könyörgése:

*„Adj erőt küzdenem
hadd legyen életem
tehozzás méltó
szép és jó!”*

Így legyen, mindannyiunk lelkében zengjen örökké ez a dal, ez a szándék, a gondolat, hogy csak alázattal, elkötelezettséggel és a hűség életformává avatásával haladhatjuk meg önmagunkat. A torzót pedig felejtsük el, mert egyedül azt érdemli!

2013. augusztus

Igeidők

Nem ismertem még kisgyereket, aki kisebb szeretett volna lenni vagy gyerek akart volna maradni – kivéve talán a lányomat, aki sokszor még most, negyven évesen is gyermeki önfeledtséggel, az idő múlását boldogan feledve játszik, immár a saját fiacskáival. Mi, többségi átlaggyereknek két kézzel toltuk volna előre az időt, hogy megérkezzünk végre a vágyott, varázslatos és – balga hitünk szerint – teljes szabadságot adó felnőttkorba. Minden második gondolatunk jövőidejű és vágyakozó, óhajtó vagy feltételes módú volt: ha nagy leszek, ha felnövök, tűzoltó szeretnék lenni, ha iskolába megyek, ha házasságot kötök, amikor majd gyerekem lesz. Aztán – minden készülődés ellenére váratlanul – hirtelen felnőtt lesz az ember, és a dolgok jelen időbe kerülnek: érettségizek, befejezem az egyetemet, megvédem a diplomámat. Állást keresek, még keresek, néha már nem is állást csak valami munkát, megélhetést. Ez a jelen idejű időszak sokkal hosszabb, mint az előző jövő idejű volt, elképesztően sok területen kell „jelen” lenni, és ráadásul, kijelentő módban létezni. Társat keresek. Csalódtam, de nem adom fel. Megvan! Férjhez megyek, illetve megnősülök, lakást keresek. Innen már a legtöbb tennivalót többes számban mondhatjuk. Lakást építünk és karriert, majd családot alapítunk. Vállalunk egy, két, három – néha több –, örökké jövő időben beszélő gyereket, és végigküzdjük velük a bölcsit, az ovit, az iskolákat. Ha sikerül: megneveljük őket. Ha nem: beláthatatlan szélmalomharcot vívunk szörnyűséges démonaikkal, a

különféle függőségekkel, s a velük járó iszonyú emberi és anyagi gyötrellemmel. Közben az élet néha alólunk is kirúgja a sámlit: megszűnik a munkahely, valamiért elveszítjük a társunkat, vagy birtokba vesz egy gyógyíthatatlan betegség – s ismét egyes szám első személyben kell létezni a „jelenidősnek”. Ha mindezekkel megbirkózunk, láthatjuk, hogy nincs megpihenés vagy megállás, mert a szüleink, akik gondoskodtak rólunk egész gyerekkorunkban, és vállaltak értünk minden felelősséget, meggyengültek, elfáradtak és rendszeres, jelen idejű segítségünk nélkül már nem boldogulnak. Melléjük állunk hát, s jó szívvel megteszünk értük minden tőlünk telhetőt, végigkísérjük őket az élet útjának utolsó állomásáig.

Még mindig jelen időben tennünk kell valamit, mert a gyerekeink felnőttek, házasodni akarnak és saját céljaikat megvalósítani. Ismét összpontosítjuk egyre nehezebben mozgósítható, kimerülőben lévő energiáinkat: elfogadással, szeretettel, munkával és anyagiakkal igyekszünk hozzájárulni az ifjú álmodok beteljesüléséhez. Közben a testünkben-lelkünkben egyértelmű leépülési folyamatok kezdődnek, s minden, ami eddig egyszerű volt, csak tornyosuló akadályok legyőzése árán teljesíthető. És már nem mindig megy simán, mert egyre több a feladat, egyre kevesebb az idő és fogyatkozik az erő. Erőteljesen követelnek figyelmet maguknak a hajdan kitűzött céljaink, terveink, megvalósulatlan álmaink is, mert napról napra csökken az esély, hogy valaha véghezvihetjük őket. Óriási energiákat szánunk arra is, hogy megteremtsük azokat a feltételeket, melyek között el tudjuk képzelni majdani öregségünk éveit.

És lassan eljönnek azok a változások, melyekre nem lehet fölkészülni.

Amikor már semmi sem úgy történik, ahogy egész életünkön át természetes volt. Azt még könnyű megszokni, hogy a nevünk mellé kerül a bácsi vagy a néni szócska. Azt már nehezebb, hogy minden napra jut valami egészségi probléma, hol itt fáj, hol ott nem hajlik, és egyre meredekebbek a lépcsők. Éppen cipelt csomagunkat, mintha

mágnes ragasztaná a földhöz makacsul, mintha megsokszorozódott volna a gravitáció ereje. Amivel dolgozunk, legyen az szerszám, hangszer vagy merőkanál, gonoszul ugrik ki újra meg újra a kezünk-ből, ügyetlenségünk temérdek fölösleges munkát okoz, és gyorsan fogy az étkezéslet minden törékeny darabja is. De a legrosszabb, hogy minden elvégzendő munkához sokkal több idő kell, mint régen. A külvilágban is érthetetlen dolgok történnek: a fiatalok nem adják át a helyet a villamoson, a különféle üzletekben megpróbálnak becsapni, arcátlanul magas árakat szabnak egyszerű szolgáltatásoknak, és ha elromlik valami otthon, egyszerűen nem érkezik meg a szerelő, aki már háromszor megígérte. Hogy bármiről is akarunk megállapodni valakivel, hatpéldányos, írásos szerződést kell több tanúval hitelesíttetni azért, hogy nagyjából az történjen, amiben megegyeztünk. És, hogy senki nem kérdezi tőlünk néha, szükségünk van-e valami segítségre. Az egész világ, mintha egy lármás nagy dulakodás lenne, maguk érdekéért könyöklő, minden kedvességtől mentes tömegek visszataszító örvénye.

Ekkor érkezünk el a múlt időhöz. Egyre gyakrabban emlegetjük a régi szép időket, amikor elég volt valamiről szóban megállapodni, kezet adni rá, és az úgy volt. Ha megbeszéltünk egy találkozót, azt nem módosítottuk háromszor csak azért, mert a mobil ezt lehetővé teszi, sohasem fordult elő, hogy kikapcsoltuk a telefont, mert úgy kényelmesebb, és az adta az emberi méltóságot, hogy igazat beszéltünk. Szerettünk mosolyogni, udvariasan szólni és figyelemmel lenni a körülöttünk élők iránt. Szerettük a halk, szép és finom körülményeket és szerettük ezeket megosztani is a hozzánk tartozókkal. A régi időkben ugyanannyi baj, gonoszság és nehézség volt a világban, mint ma, de élt mellette az emberek közötti összetartozás, a reflex erősségű segítőkészség, ami semlegesítette e gondok zömét. Szerettünk az örömeinken osztozni a barátainkkal, és szerettük megsegíteni a mieinket, ha arra volt szükség.

De a nagy lelkesedéssel, és óriási reményekkel várt rendszerváltoztatás után nagyon hamar betört hozzánk is a liberalizmus, pontosabban annak egy álságos válfaja, (mert az igazi liberálisok szilárd elvi és erkölcsi alapon óvták a szabadságjogokat és az emberi méltóságot, az ál-liberálisok viszont pusztán a határtalan és gátlástalan individualizmust képviselik). Rászabadította a világra a szabadság törött szárnyú változatát, a szabadosságot, amely a baloldal lelkes támogatásával terjedt, mint a pestis, és megpróbálta kitörölni az emberiség szótárából a tisztelet, együttműködés, emberiség, korrektség, hűség és emberi méltóság kifejezéseket, egyenesen nevetséges gyengeséggé nyilvánítva ezeket a tulajdonságokat. Jogot követel mindennek, ami természetellenes, és napi gyakorlattá teszi az érdekvezérelt, gátlástalan hazudozást, a parttalan rágalmozást, vádaskodást, a bomlasztás minden formáját, a provokációt és zavarkeltést, minden, az övétől eltérő vélemény elutasítását és az állandó, alaptalan követelődzést. Következésképpen az emberi kötődések nagyon meggyengültek, pedig nélkülük üres, sivár és kilátástalan a létezés. Egyre több fiatalnak már nem kell otthon, haza, család és barátok, csak bérelhető szállás valahol, és az a munkahely a világ bármely pontján, ahol a legtöbbet fizetnek. Lényegtelen, hogy hol és kik között kell élni, csak jól tejeljen. A világ hajdan karakteres jellemű népei mindenütt felhígulnak, a hagyomány, a kultúra, a tudás, a viselet vagy az ének mind-mind szétmaródik egy ellenséges, haszonelvű, öldöklő tömeg viszállyaiban. Emberek, egész nemzedékek eresztették el egymás kezét, miközben görcsös figyelemmel markolják nyomogatható távközlési eszközeiket. Életük irányítását sokan kiengedték a kezükből: réges-rég, kajánul vigyorgó, gagyi médiumok határozzák meg igény szintjüket, az egyre többet tudó robotok pedig lassan átveszik az emberektől mindazt a munkát, ami az életüknek eddig értelmet, tartalmat és minőséget adott. Egyszer csak arra ocsúdnak majd, hogy mellékszereplők lettek a saját életükben.

Természetesen számtalan pozitív kivétel van, a baj csak az, hogy az elégnél sokkal kevesebb. Ezért van, hogy menthetetlenül a múlthoz viszonyítunk mindent, nem mintha nem volnának már terveink, és értjük is, ami a való világban a jövőt jelenti, csak éppen nem fogadjuk el.

Végül elkövetkezik a befejezett múlt: Élt 79 évet.

2017. február

Veszteséglista

Ahhoz, hogy egy család jól működjön, kell alapvetően egy magát férfinak valló férfi és egy neméhez szintén makacsul ragaszkodó nő. De már előttük, kellenek a szüleik és nagyszüleik, akik ott élnek, ahová születtek (ha a történelem egy brutális mozdulattal ki nem húzta alóluk a szülőföldjüket), s amely földhöz nemzedékek óta ragaszkodnak, amelyet őrült gazemberek által generált háborúk idején hajlandók voltak életük árán is védeni az ellenségtől. Kellettek, akik tudtak nyomorúságos időkben éhezve is helyben maradni, kitartani, s amikor végre lehetett, földig rombolt országukat, otthonaikat és sorstársaik otthonát, vérrel-verejtékkel újjáépíteni. Kellettek, akik e szakadatlan erőfeszítések közepette, természetes szeretettel fogadták újra meg újra érkező gyermekeiket, akik az anyatejjel együtt szívták magukba elődeik elkötelezett hazaszeretetét is, pedig igen gyakran, háborúban elesett katonák, vagy politikai mártírok árvái lettek.

Felmenőimtől örököltem egy családfát, melyet ellenőrizni nem tudok, de mivel dédszüleim, nagyszüleim és szüleim is pontos adatokkal szerepelnek rajta, valószínűleg hiteles. Itt látható családunk egyik büszkesége, Skultéty László (1738-1831) a híres huszár is, aki 81 éves koráig egész életét különböző háborúkban töltötte. Az ilyen emberek családra nem is gondolhattak, szinte háborúból háborúba vonultak és a hazájuk szolgálata állt életük középpontjában. Hősiessége miatt 52 évesen strázsamesterré léptették elő és az ezred zászlótartójává

nevezték ki. A legenda szerint, amikor I. Ferenc császárnak egy szemle során feltűnt az akkor már 74 éves huszár, megszólította és elbeszélgetett vele. Megismerve életén át tartó hűséges szolgálatát, és annak tudatában, hogy az idős huszár 18 éves kora óta végigharcolta a hét éves háborút, a törökök elleni háborút, szolgált a császári seregben német és olasz földön, Galíciában, bajor és osztrák földön majd Franciaországban és itthon, többször érte súlyos sérülés is, tiszti rangra akarta emelni őt, és minden további szolgálat alól felmenteni. Az öreg vitéz azonban, mentegetődzve és nagy tisztelettel, de visszautasította, mondván: az ő helye itt van, mert a zászlót nem lehet elhagyni! 81 éves koráig ült nyeregben, és 93 éves koráig élt. Emlékét egy könyv is őrzi: Safáry Endre Nyolcvan nyár nyeregben címmel írta meg Skultéty László huszár zászlótartó történetét.

Egyik nagynéném, Binges Éva, aki édesanyja révén leszármazottja a Skultétyaknak, minden évben egyszer összehívja a Skultéty család ma élő tagjait. Legtöbbször huszonöt, harminc családtag is összejön, és Éva ilyenkor nagy szeretettel beszél nagyapjáról, aki mindig a magyar történelem legszebb és legdrámaibb eseményeiről mesélt az unokáinak, példát adott a haza iránti elkötelezettségből, és erre nevelte az elbeszéléseit tátott szájjal hallgató gyermekeket is. Éva soha nem mulasztja el feleleveníteni az öreg huszár, nagyapjától hallott történetet sem. És hallgatjuk mindannyian: a még négykézláb a szőnyegen tanyázó pár hónapos kisbaba, az óvódás és a kisiskolás úgy, mint a mesét, röhögcsélve a kamasz, megilletődötten a fiatal, büszkén a középkorú és nosztalgiával mi, öregek. De az biztos, hogy ez a történet mindnyájunknak a szívünkbe égett.

Az ilyen ősök, ilyen szülők mintáján nevelkedett gyermekek lettek később a nemüket és az életet minden értelemben tartásosan őrző, az elkötelezettség, hűség fogalmát pontosan ismerő és vállaló férfiak és nők. Sokkal nehezebb dolga lehet azoknak, akiknek családi be-

szélgetésekben sosincs részük, és mesét is csak arról hallanak, mit vesznek majd vasárnap a plázában.

Nincs itt arra mód, hogy megpróbáljam végigkövetni azt a folyamatot, melynek eredménye a ma a világot elárasztó, sehová sem tartozó, semmiért tenni nem hajlandó, nem sajátosságait megtagadó, családot nem vállaló, nemzeti közösséget el nem fogadó, egyik napról a másikra bukácsoló, mindig elégedetlen és csak követelőzni tudó emberek tömege. Van belőlük gazdag és szegény egyaránt, de abban hasonlítanak, hogy mindenért az ügyeletes hatalmon lévőköt okolják, sőt, ócsárolják, gyalázzák, rágalmazzák, és semmilyen módon nem hajlandók együttműködni velük azért, hogy értelmesebb, mindenkinek előnyösebb, jobb jövőt lehessen teremteni. Jobb esetben liberálisoknak és demokratáknak hívják magukat, pedig mindössze önző individualisták. Rosszabb esetben a világ rendjének megbontására törekvő nemzetközi nagytőke fizetett alkalmazottai.

Föl sem merül bennük, hogy a hatalom megszerzéséért ma már nem erőszakkal, fegyverrel, rombolással kellene harcolni, hanem tisztességes versennyel. Kiállni a közösség elé, mindennek előtt a kormányon lévőkénél sokkal eredményesebb személyes múlttal, amely bizonyíthatná a vezetésre való alkalmasságukat és felelős gondolkodásmódjukat, azután elővezetni a hatalomban lévőkénél sokkal jobb terveket és megoldásokat az ország gondjaira, hogy a választásokon tényleg legyen miről dönten. A mai, magukat ellenzéknek nevező csoportok azonban nem tudják, hogy csak az győzhet, aki okosabb, felkészültebb, teherbíróbb, tudja mi az a szolgálat, és igazán elkötelezett. Érvényes és tartós pedig csak akkor lesz a diadal, ha ráadásul a legyőzötteknél emberileg is jobbak. Az a baj, hogy ellenzéki oldalon még ezeket a fogalmakat sem ismerik, vezérszavaik inkább a pénz, a balhé, a buli, a rendzavarás és a provokáció. Kizárólag visszataszító, tiszteletlen, arcátlan, velejéig hazug mocskolódás és bomlasztási szándék van a fegyvertárukban. Tevékenységük nem a felelős gondolkodás, a szellemi tisztulás irányába, hanem a primitív erőszak

(festékszórás, sípolás, közszolgák bántalmazása, épületek rongálása, uszítás, rágalmazás, illetéktelen behatolás stb.), az anarchia felé mutat, legtöbb megmozdulásuk ócska átmenet a buli és a lázadás között.

2018 tavaszán, talán a legfontosabb együttműködési lehetőség, amely a Magyarország szuverenitásának megőrzéséért folytatott küzdelemben erősíthette volna pozíciónkat az Európai Unióban, a Nemzeti Konzultáció lett volna, amelyben arról kellett állást foglalni, bevándorló országgá akarunk-e válni, az EU kívánsága szerint, vagy ezeréves múltunkhoz híven, elutasítjuk az illegális migránsok befogadását, megőrizzük keresztény kultúránkat.

Az előbb vázolt helyzetből következik, hogy az ellenzéknek, ebben az egész ország jövőjét végtelenen, drámaian meghatározó kérdésben sem volt esze ágában sem együttműködni, amit nem is reméltem tőlük. Ami sokkal jobban fáj, hogy nem tudom, hová lettek az ország pártoktól független, de hazájukat szerető, felelős lakosai?

A konzultációra beérkezett válaszok végleges számai szerint, mintegy 2,3 millió körül vannak a szuverenitásunk megőrzése mellett szavazók. A becslések alapján bizonyos, hogy hét évtizedes, személyes veszteséglistámra fölkerült a legnagyobb tétel: elveszett az országunkért, a gyerekeink, unokáink jövőjéért, egymásért és saját magunkért, a kultúránk megőrzéséért felelősséget érző, tenni akaró, legalább 4,5-5 millió, becsületes magyar ember! Hol vagytok, kedves Honfitársaim, most, amikor nekünk kellene megtartani a zászlót? Hol vagytok, amikor arról van szó – és ez nem tévedés! –, hogy száz év múlva leszünk-e még?

2018. március

Hétköznapiak ecettel, chilivel

Egy nyomáskiegyenlítő tartály esete

Egy kedves barátnőm örömmel újságolta a minap, hogy problémája volt az internet elérhetőséggel és a UPC egy olyan felkészült, intelligens, ráadásul kedves és udvarias szerelőt küldött, aki rövid úton megoldotta a problémát, és nagyon jó érzés volt ilyen kiváló fiatal szakemberrel találkoznia.

Szívesen tapasztalnék folyamatosan hasonlókat, mert akkor lenne rend a világban, de velünk épp az ellenkezője történt a múlt héten. Már készültünk kihívni a cirkóhoz a szerelőt egy őszi karbantartásra, amikor csöpögni kezdett a készülék. Eljött az ismerős gázszerelő, de megállapítása szerint a nyomáskiegyenlítő tartályt ki kell cserélni, azt pedig csak szakszerviz teheti. Megtaláltuk a szakszerviz honlapját, az üzenő ablakban megírtuk a problémát (ez pénteki napon történt), hamarosan felhívtak bennünket, és megállapodtunk, hogy hétfőn reggel nálunk kezdenek. Hétfőn egész nap készenlétben álltunk, de – minden külön értesítés nélkül – csak este háromnegyed kilenckor érkezett két kigyúrt, agyon tetovált fiatal férfi. Azt hiszem, egyedülálló ember beengedni sem merte volna őket ilyen időpontban. Nekiestek a munkának, hogy mit csináltak, nem láttuk, mert fürdőszobánk olyan kicsi, hogy férjem – aki mérnök ember –, harmadikként már nem fért be. Pár perc múlva közölték, hogy a kiegyenlítő tartályt kell cserélni, de újat csak Szentendréről tudnak hozni. Hamar visszajöt-

tek, dolgoztak még pár percet, és mikor elkészültek, aláírták a munkalapot, közölték, hogy 1 év garancia van rá, kértek ötvenezer forintot, számlát vagy jótállási jegyet nem adtak, és valamivel este tíz után távoztak. Pár perc múlva a cirkó kicsit erősebben kezdett csöpögni, mint addig, és azonnali telefonunkra megígérték, hogy másnap reggel visszajönnek. Másnap is csak délután érkeztek meg, kicseréltek egy szelepet, és bocsánatkérés nélkül távoztak. Egy órával később bekapcsoltuk a fűtést, abban a pillanatban már nem csöpögni, hanem dőlni kezdett a víz a cirkóból és a megengedett 1,2 bar-os nyomás fölugrott 3,5-re. Attól kezdve három napon át, sem a telefonjukat nem vették fel, (vonalas készülékről is próbálkoztunk, hátha csak az ismert számot utasítják el, de nem) sem a honlapjukra írt üzenetre nem válaszoltak. Nagy nehezen találtunk egy másikat, aki két másik szelepet lecsavart, alattuk az alátét teljesen „elfáradt” újat tett be, nagyon precízen elvégezte az őszi karbantartást (tizenkétezerötszázért) és azóta működik a készülék. Mialatt a cirkó eltávolított szekrénye mellett dolgozott, férjem is ott állt, és megállapította, hogy az „ötvenezres” kiegyenlítő tartály az elkoszosodott régi, nincs kicserélve.

Azóta egyfolytában furdal a lelkiismeret, mert tenni kellene azért, hogy mással ne történjen meg ugyanez, de egyszerűen nincs energiám elkezdeni feljelentéseket írogatni, esetleg tárgyalásokra járni. Valaki javasolta, hogy legalább a Facebook-on tegyem közzé az esetet a telefonszámmal együtt, de könnyen lehet, hogy akkor visszajönnek agyoncsapni minket. Öreg vagyok már a háborúhoz, bár fiatalon is csak a békés megoldásokat viseltem jól. És iszonyúan sajnálom a mostani fiatalokat azért, ami vár rájuk, mert ez a sokadik hasonló tapasztalatunk. A régi mesterek halálra szégyellték volna magukat az ilyen hibák miatt. És komolyan vigasztaló, amit a UPC munkatársáról mondott kedves barátnőm, adja Isten, hogy egyre többen legyenek ilyen szakemberek!

Nekem meg, talán indítani kellene Hétköznapi történetek címmel egy sorozatot az ilyen esetekről...

Egy színházi est

A héten színházban voltunk, egy Arany János születésének kétszázadik évfordulója tiszteletére rendezett esten. Szándékosan nem nevezem meg sem a színházat, sem a rendezőt, csak egy jelenséget szeretnék megmutatni, amellyel többször, hasonló formában találkoztam, s amely metódust néha egyértelműen politikai céllal, tudatosan alkalmaztak.

Az évforduló kapcsán itt egy olyan estet rendeztek, amelyben sok szereplő (15-20 színész, de volt közöttük 1-2 költő is) előadásában olvastak fel Arany stílusában írott verseket, vagy vers paródiákat. Egész este összesen két eredeti Arany vers hangzott el. Régebben nagyon szerettem az itteni rendezőt, szellemes embernek, jó színésznek tartottam, és láttam már kiváló rendezését is. De ez az est, mint ha egy nagy pofon akart volna lenni a kultúráért felelős tárca vezetőinek cserébe azért, hogy erőteljesen szorgalmazza a bicentenárium megünneplését országszerte. A magam részéről nagyon helyeslem ezt a törekvést, mert a média annyi igénytelen, sokszor egyenesen gusztustalan selejtet gyárt, hogy nagy szükség van az Arany által képviselt gondolatiság, szépség, színvonal, tartalom és minőség felmutatására.

Az egész előadás nélkülözte a legkisebb ünnepélyességet is. A ronda, fakó-fekete díszlet-panelektől határolt, és szintén fekete műszaki berendezésekből, reflektorokból álló színpadon, mint egy fekete dobozban állt négy sor szék, azon ültek az előadók abszolút hétköznapi ruhákban, fiatal férfi előadó legelöl, mezítláb, tornacipőben és térdnadrágban. Egyedül egy híres, nagy tehetségű színész nő vett

fehér blúzt és sötét nadrágot, a többiek akár bányából is érkezhettek volna (na, nem, feketék azért nem voltak!). Sem egy egyszerű, barátságos díszlettel (legalább a székek lettek volna jobb darabok, nem ilyen vasvázas, ipari hulladékok!), vagy egy szép textil függönnyel, sem egy jó zenei háttérrel, sem világítással nem is próbálták ünnepélyesebbé, barátságosabbá, hangulatosabbá, színvonalasabbá tenni az előadást. Az egészben az a legdühítőbb, hogy nagyon jó írások is voltak az elhangzottak között, de így (legalábbis nekem) duplán fáj, hogy nem adták meg a tiszteletet és szeretetet sem Aranynak sem maguknak, sem a nézőknek. Ami izgalmas és szép vagy bensőséges lehetett volna, az így csak sivár és áttekinthetetlen lett, mert arról sem gondoskodtak, hogy követhető legyen, kiknek a művei hangzottak el, és nem tudom, ki képes első hallásra megjegyezni az alkotókat. Ez lenne ma a trendi? Ráadásul, (lehet, hogy maradi vagyok?) szerintem nagyon fontos, hogy tegyenek Arany gondolatainak megőrzéséért, mert az ilyen értékek nélkül, ugyan honnan lehet valami jót tanulni? Tán egy ilyen előadásból?

Az egész est olyan volt, mint egy menzán megrendezett „Az ember tragédiája” előadás, amit csővázas székeken ülve, az ebéd utáni hagymaszagban nézünk! S mindezt az egyik legnagyobb költőnk születésének kétszázadik évfordulóján!

Időskori ünnepek

Az orvosi rendelőben rengetegen várakoztak, mint rendesen. Húsvét után jártunk néhány nappal, talán azért voltunk sokan, mert az ünnepek alatt nem ment orvoshoz, csak akinek nagyon muszáj volt. A széksor utolsó két helye még szabad volt, leültem hát az utolsó helyre. Pár perccel később egy ősz hajú hölgy érkezett, aki két botra támaszkodva is nehezen emelte erősen dagadt,

fájós lábait, s elfoglalta mellettem az utolsó üres széket. Már ahogy közeledett, felállt és mosolyogva indult felé egy szintén nyolcvan körüli asszony, aki régi ismerőse lehetett, és azonnal nagy beszélgetésbe merültek. Ha akartam, ha nem hallottam minden szavukat. Ahogy ilyen korúaknál szinte természetes, a gyerekeikről, unokáikról beszélgettek, s az is kiderült, hogy nagyon régen találkoztak utoljára. A korábban érkezett, örömmel újságolta, hogy a gyerekekkel minden rendben van, inkább csak az ő és férje egészségi gondjai okoznak problémát.

A bottal érkező együttérzéssel hallgatta, s amikor hozzá került a szó, ő is elmesélte, hogy mindkét fia külföldön él a családjával. Egyik Kanadában, a másik Amerikában, de az ünnepekre minden évben hazajönnek. Ilyenkor mindig náluk, szülőknél gyűlik össze a család apraja-nagyja, s ők, a férjével nagyon készülnek rá, hogy igazi, emlékeztető ünnep legyen minden ilyen alkalom. Most, húsvét előtt is időben beszerezték a hagyományosan pácolt és füstölt sonkát, sok finom, falusi tojással együtt megfőzték, a tormát a férje maga reszelte le, hogy frissen harapós, könnyeket fakasztó legyen az ünnepre, ahogyan a fiúk szeretik. Az asszony az unokák kedvencét, két tepsi mézes-krémes sütit készített, és nagy halom sajtos ropogóst sütött rágszálalni valónak. Csak az újhagyma, és a friss piros retek vásárlását halasztották nagypéntekre, hogy harmatosan frissek legyenek a sonka mellett. Pironkodva jegyezte meg, hogy nem is könnyű már ilyen állapotban, bottal és nagy fájdalommal méltóképpen felkészülni az unokákkal együtt tizenegy fős vendéglátásra, és bizony, hónapokig kell spórolni is, hogy legyen miből beszerezni a hozzávalókat. Büszkeséggel a hangjában mondta, hogy azért minden unokának hozott még valami apró ajándékot is a nyuszi.

Aztán hirtelen fakóra vált hangon, borús tekintettel fejezte be a történetet: már csak az abroszvasalás, és az ünnepélyes asztaldíszítés volt hátra, amikor nagycsütörtökön este megszólalt a telefon. A Kanadában élő fia elnézésüket kérte, de ő és testvére idén húsvétra egy

balatoni nyaralóban foglaltak szállást és családjakkal ott töltik majd az ünnepeket, mert olyan régen nem látták már a magyar tengert... Mentőangyalnak tűnt a nővér, aki ekkor lépett ki a rendelő ajtaján, és beszólította a már könnyeit törölgető asszonyt.

Emberi minőségek, és ami jár nekik

András hetek óta tartó köhögés miatt várakozott a tüdőröntgenre. Maga is betöltötte már a hetven évet, de szerencsésnek érezte magát, ahogy körülnézett: a jelenlévő idős emberek többsége, nála sokkal elesettebb állapotú volt. Legtöbben egyedül voltak, nehezen mozogtak, a beszólítottak némelyike csak támaszkodva tudott fölállni a székből, s akinek esetleg még botja, vagy járókerete is volt, keserves harcot vívott a kabáttal, kalappal, táskával. András segített is némelyiknek, ha elgurult a kalapja, vagy földre csúszott a kabátja.

Éppen az öregkor ezen nehézségei jártak a fejében, amikor furcsa alakulat érkezett a röntgen ajtaja elé. Egyenruhások, hátukon egy javító-nevelő intézet emblémájával, kísérték három megbilincselte fiatal röntgenre. Mindegyik mellett állt egy őr, kezében a vizsgálatra váró fiatal kabátjával és irataival, a csoport vezetője pedig erélyesen bekopogott a rendelő ajtaján. Az hamarosan kinyílt, és néhány szó után, egyesével, soron kívül bemehettek a büntető intézet lakói.

A várakozók, kissé felháborodottan és türelmetlenül méltatlankodtak, hogy lám, a büntetettek megint elsőbbséget élveznek a becsületes rászorulókkal szemben. András ezen még túltette volna magát, de kinyílt a bicska a zsebében, ahogy az ajtón kilépő, a röntgenen túlesett bilincses fiatal, kísérőjéhez intézett arrogáns kérdésért meghalotta:

- Hozza a cuccaimat?

Legutóbb, hétköznapi történeteim változatos sorát az ősrégi televízió gyarapította, ami kimúlt. Megrendeltünk egy újat, már ebből a lapos fajtaból, tisztáztuk azt is, hogy a régit elviszik. Előkészültünk az új monitor fogadására, ám ekkor kiderült, hogy a régi, kb. 50-55 kg! Férjemmel ketten is beleizzadtunk, mire – az ő műszaki tudományának hála! – egy fémlétrából készített, furfangos csúszda/emelő szerkezettel nagy nehezen letornáztuk a földre az irgalmatlan behemótot.

Megérkezett az új, kb. 3 kg súlyú LED-es monitor. Egy kb. 45 kg-os hölgy hozta a hóna alatt, könnyedén sétált be vele, ahol szájához kapott kézzel, elkerekedett szemmel, rémülten nézett a régi TV-re – és mély együttérzéssel ránk. Beláttuk, hogy nem cselekvőképes az ügyben, de ígérte, hogy majd megnézi, mit tehet az érdekünkben. Valóban, ő és a férjem együtt elintézték, hogy két nap múlva (ezalatt én csak kétszer estem át majdnem a szokatlan helyen tanyázó készüléken!), jött egy 100 kg-os izompacsirta képében, egy tényleg kedves roma srác, de kifelé menet, egyszer még ő is letette az irdatlan darabot, mire az autóig ért vele. Kicsit szentségelt, de meglátta az ajtó mellett, kosárban álló diótermésünket, kért egy marékka, megköszönte, és megvigasztalódva távozott.

Ezekben az „ecetes-csípős” hétköznapi történetekben egyetlen vigaszom az, hogy ha sírva is, de röhögni legalább még tudunk saját magunkon!

2017 szeptember

Még egyszer az anyaságról

Többször, több írásomban szót emeltem már a főállású anyaság mellett, s még egyszer megteszem, mert úgy látom, sokan még mindig nem gondolták végig igazi figyelemmel, micsoda érték, a társadalomnak micsoda alapja és biztonsági tartaléka megy veszendőbe, ha engedjük elenyészni, sőt, egyenesen kiűzzük a nők gondolkodásmódjából, természetes biológiai és érzelmi késztetéseiből a családteremtésre és összetartásra való ősi kedvet, hajlandóságot. Természetesnek tartom, hogy elsősorban a mai fiataloknak kell döntést hozni arról, akarnak-e változást a nők helyzetében, feladataiban, és ha igen, milyen, a családi élet minőségének jobbításáért és a drámai demográfiai helyzet javításáért.

Úgy alakult a sorsom, hogy 42 éves koromban egy önmagát ellátni képtelenné vált családtag miatt oktatófilm stúdió-vezetői munkámat otthoni betegápolásra, szüleink gondozására és családunk egyben- és rendben tartására váltottam, s ezáltal nagyon sok tapasztalatot szereztem a kétféle életformáról. Szeretném ezeket megosztani a fiatalokkal, mert úgy gondolom, rendkívüli jelentőségük van a jövő generációinak formálásában. Rendelkezésükre kívánom bocsátani hét évtized tapasztalatát, melyet ők még nem szerezhettek meg, s talán megkönnyítheti döntéseiket ezek ismerete. Azzal a szándékkal teszem ezt, amellyel az anyák, nagyanyák, dédanyák tették régen, amikor a beszélgetésre még volt idő.

Nehéz röviden elmondani, de az a véleményem, hogy a feminizmus örvén ugyanaz a liberális világhatalom, amely most a migrációval, a genderelmélet terjesztésével és hasonlókkal készül végleg tönkretenni a keresztény kultúrát és a nemzetállami létet, a családok szétverésével, a nők „egyenjogúság” címén való munkába állításával már nagyon régen megkezdte a normális társadalmak felszámolását. Ezzel a húzással gyakorlatilag ellehetetlenítették a gyerekek értelmes nevelését valamint a társadalom legkisebb sejtjének, a családnak a fennmaradását, hiszen a családok szétesését legtöbbször a szülők további feszültséget túrni már képtelen állapota, valamint a konzum idióták „előállítás” idézi elő. Azzal pedig, hogy a gyerekek neveletlenül nőnek fel (Dr. Zacher Gábor 2014-es adata szerint a kétkeresős családokban, átlagosan napi 7 – hét! – perc jut a gyerekekkel való foglalkozásra!), legtöbbet a nagy közösség, a társadalom veszít.

Régóta foglalkoztat ez a kérdés, és egyre inkább kizártnak tartom azt is, hogy női agy szüleménye volna az egyenjogúságnak a jelenlegi formája, amely a legtermészetesebb női tevékenységeket, a gyermekek világra hozását, fölnevelését és a családok gondozását minősíti az egyetlen olyan munkává, amelyért nem illeti meg jövedelem – következményesen megélhetés – a nőket. Ez egyértelműen arra készíti őket, hogy bármi mást inkább vállaljanak, hiszen a család, főleg a nagycsalád főállású szolgálatának egyenes következménye a szegénység és kiszolgáltatottság. Véleményem szerint ugyanaz a politikai cél és gazdasági érdek szülte ezt a természetellenes teóriát, mint az összes többi káoszteremtő víziót.

Ezért nagyon fontos volna, hogy a főállású anyaság minél több nő számára vonzóvá, és egyben létbiztonságot adóvá váljék. Idézek itt egy részletet az „Üzenem nektek, Kedveseim!” c. régebbi írásomból, mert ennél rövidebben most sem tudom összefoglalni az indokaimat:

„Néztem a művelt, elegáns, okos, szép és kétségtelenül a legjobb szándéktól vezetett hölgyek e nemzetközi gyűlekezetét (egy egyenjogúság ügyében rendezett nemzetközi konferencia résztvevőiről beszélek) és magamban – igazán kellő tisztelettel és elismerve jóakarataikat – úgy gondoltam, hogy csak részben van igazuk. Részben, mert az egyenjogúság a tanuláshoz, a munkához, a választáshoz való jog tekintetében a világ egyes részein még tényleg nem valósult meg, és valóban küszködni kell érte. De amíg figyeltem a felszólalókat, nem kerülhettem ki a gondolatot, hogy mialatt e konferencián harcolnak mindenféle jogokért, azalatt (jóléti társadalmakban erre van anyagi fedezet!) a gyermekeiket valószínűleg bébiszitter vigyázza, a lakásukat takarítónő teszi rendbe, a családjuknak talán egy szakácsnő főz vacsorát, mosodában mossák a szennyes ruhát, kertész tartja rendben a kertjüket, és ápolónő gondozza a beteg nagymamát. És – észreveszitek Kedveseim? – valamennyi alkalmazott megkapja a munkájáért a tiszteletes fizetést! Egyedül az anyáknak nem adatik meg a családjuk érdekében szimultán végzett ezerféle „szakma” gyakorlásáért, a saját munkájuk után, a saját jogon járó megélhetés! Az még elhangzik néha itt-ott, hogy „Fizessenek annyit a férfiaknak, hogy eltarthassák a családjukat”! De olyat még nem hallottam az egyenjogúságért harcolók szájából, hogy ne a férfiaknak fizessék meg azt, amiért a nők dolgoznak, hanem nekik, maguknak, mert csak így igazságos! És arról sem beszél senki, hogy amit a gyerekek neveléséért, a családjuk egyben és rendben tartásáért dolgozó asszonyok végeznek az bizony nagyon sok, és csöppet sem könnyű munka, ezért legalább olyan létbiztonságot adó fizetést érdemel, mint amilyet a bejáró alkalmazottak kapnak! Milyen egyenjogúság az, amely nem tekinti munkának a betegápolást, a gyereknevelést, a korrepetálást, a lelki tanácsadást, a mosást, a főzést, a takarítást, az idősgondozást, a gazdaság menedzselését, a (bizony otthon is előforduló!) válság- és katasztrófa-kezelést, és még ezer mást, ha a családon belül űzi az asszony egymaga ezt a sokféle tevékenységet, de rendszeren megfizeti, ha közülük csak egyetlen egyet, munkaviszony keretében végez?”

Úgy gondolom, hogy azok az asszonyok, akik gyerekek felnevelésére, idős vagy beteg szülők megsegítésére, a családjuk számára megnyug-

vást és békességet adó otthon megteremtésére és a fent felsorolt témérdek feladat elvégzésére szánják az életüket, legalább akkora értéket teremtenek, mint akik valamilyen munkakörben nyújtják legjobb képességeiket. Ez bizony állandó készenlétet igénylő fedélzeti munka, és nagyon méltánytalan, hogy egész életen át sem társadalmi megbecsültséget, sem tisztességes megélhetést nem kapnak, akik erre vállalkoznak.

Végigéltem a „legfontosabb a munkavállalás”, a „kkm” (közveszélyes munkakerülés), a „valósítsd meg önmagad”, a „szexuális forradalom”, és a „mert te megérdemled” szlogenek évtizedeit, amelyek mind a természet rendjétől eltérő életvitelt sugalltak a fiataloknak. Egyértelműen ennek a liberális gondolkodásmódnak tulajdonítom, hogy a hagyományos értékrend (amelyben a férfi képviselte az erőt, a biztonságot, egész életével erkölcsi példát mutatott, és ellátta a családi élet külső bástyáinak védelmét, a nő pedig biztosította a kis közösség belső rendjét és tisztaságát, a türelmet, a szeretetet, az elfogadást és a gondoskodást) és vele a női minőség, kiszorult a világból, az életünkből. Pedig ez a hagyományos értékrend évezredekken át bizonyította életképességét, és egy reális egyenjogúsítással tökéletesíteni lehetett volna.

Úgy vélem, még nem nőttünk fel, sőt, talán inkább azt kell mondani, nem tértünk vissza, ahhoz a természetes állapothoz, amelyben az egyenjogúság fogalma magától értetődően elismeri a családjért végzett munka értékét, s ugyanolyan rangot (valamint megélhetést és megbecsülést) ad neki, mint bármilyen más munkának. Ma még a főállású anyaság egyfajta cselédsors, úgy tekintenek rá, mint amit csak gyengébb képességűek választanak, hiszen akinek esze van, az nyilván egy munkahelyre megy, és sok pénzt keres! Korunkban ugyanis egy ember értékét az a pénzmennyiség határozza meg, amit megszerez magának. Az anyaságnak társadalmi elismertsége csak

akkor van, ha örökbefogadott gyermekek nevelését vállalja valaki, akkor is inkább kegyelemkenyér, amiben részesül, mintsem tisztességes megélhetés. Olyanképpen, mint amikor egy beteg családtag otthoni ápolására szegődik valaki, véget nem érő szolgálatra, s ezt az állam megalázó fillérekkel „honorálja”. Mint az anyaság, ez a tevékenység is csak alázattól, humánumtól vezettetve vállalható abban a tudatban, hogy becsülete a családban ugyan van, de a villanyszámlát abból nem lehet kifizetni.

Életemből 23 évet dolgozó anyaként, az utóbbi 27 évet pedig beteg családtag ápolásával illetve a család körüli tennivalók végzésével töltöttem. Ennek köszönhetem, hogy idővel ráébredtem: nagyon fontos lenne az egyenjogúság fogalmát újra definiálni. Erre e helyen nem vállalkozhatok, de megkísérlek elindítani egy gondolatot, amely mindenki számára továbbgondolható.

Hasonlóképpen felülvizsgálandónak gondolom azt a véleményt, hogy tanulni, minél magasabb képzettséget szerezni csak a potenciális munkavállalóknak kell, mert csak ők táplálják vissza ennek hasznát a társadalomba. Úgy hiszem, minden embernek addig kellene tanulnia, amíg eljut a képességei határáig, mert minél több gondolkodó ember él, minél több művelt szülő adja át egyéniségének és gondolatainak esszenciáját nem csak a gyermekeinek, hanem az egész környezetének, annál nagyobb az esély arra, hogy a humánum és az értelem irányítsa majd a világot.

Természetesen ilyen szemléletváltásnak csak akkor van értelme, ha a nők számára eddig kiharcolt jogok megmaradnak, és aki tud és akar más pályát választani, vagy a kettőt együtt művelni, az tehesse, mint eddig. De az egyenjogúság kifejezés csak akkor lehet igaz és tartalmában teljes, ha az anyaság is erkölcsileg és anyagilag megbecsültté, megélhetést és nyugdíjat adóvá, választhatóvá válik.

Már három vagy négy generáció nőtt föl úgy, hogy az említett női minőség hiányzik az életükből ugyanúgy, ahogy az egész világból. Ezek a nemzedékek úgy cseperedtek fel, hogy a születésük utáni 5-6

év nagy részét az édesanyjuktól, nagymamájuktól távol, valamilyen közösségben, bölcsődében vagy óvodában töltötték, mert az anyukák – szükségből, társadalmi elvárásból, vagy önmegvalósítási szándékból – visszamentek dolgozni. Ezek az intézmények remek gyermekmegőrzők, közülük sok oktatási szempontból is kiváló, de – szerintem – alkalmatlanok arra, hogy a kicsik kíváncsiak, vagy legalább megfelelő szocializációját elvégezzék. Olyan közösségekben, ahol 20-30, különböző viselkedéshez, életstílushoz szokott gyereket kell egyféle rend, napirend, program betartására készíteni, ott képtelenség a személyiségek finomabb rétegeit megalapozni, kifejleszteni, és begyakoroltatni a tanultak alkalmazását. Elérhető egy felszínes rend betartása, a napi program lebonyolítása, de nem lehetséges a létezési, együttélési szabályok ösztön szintű elsajátíttatása és e szabályok alkalmazásának automatikussá tétele. Csak az édesanyával és a családtagokkal való mindennapos, szeretetteljes testközeli kapcsolat hoz olyan érzékeny helyzeteket, amelyekben van elegendő idő megmagyarázni, érzékletessé tenni, hogy mire milyen helyes választ kell adni, és azt is megértetni a kisgyerekekkel, hogy egy közösségben bármilyen problémára emberséges, az egész közösség számára megfelelő megoldásokat kell keresni. Csak a család kis közösségében lehetséges elérni, hogy saját tapasztalatok szerzésén keresztül váljon vérré a kisgyermekben a jó és a rossz egyértelmű megkülönböztetése. Itt tanulható meg a felelősségvállalás, a másokra való tekintettel levés, a kíméletesség, a szeretet és kedvesség, a kölcsönösség, a tisztelet, a hűség, a becsületesség, a kötelesség és elkötelezettség, az árnyaltság, a különbségtétel, az elfogadás vagy elutasítás, az alapvető jóakarat és jóindulat, a szelídség, a megbocsátás, a bajokkal való szembenézés, a megoldás keresése és megtalálása. Az igazságosság és az igazságért való kiállás, a bosszú elkerülése, de a méltó büntetés megkívánása. A segítségre szorulókat támogatása, a nagyvonalúság, a gyökerek megismerése, a valahová tartozás kötődése, és az identitás őrzése. Intéz-

ményi keretekben, csoportosan jól tovább fejleszthetők ezen képességek, de a hiányzó alapok nem pótolhatók!

A felsoroltak olyan elvont fogalmak megértését igénylik, melyek alapos értelmezésére nagyobb csoportokban nincs lehetőség, márpedig ezek ismerete alapfeltétele annak, hogy iskolába menetelkor a már erkölcsi alapokkal bíró gyermekek sikerrel kezdjenek nagyobb közösségekben boldogulni, ill. azokat kialakítani.

Ezeket az alapvetéseket kisgyerekeknek igazán jól nem a logika, a tanulmányok, a törvények vagy a paragrafusok előírásaival, hanem a szeretet nyelvén, a családi szokások által lehet megtanítani. Az anya és a kisgyermek által együtt megélt sokféle helyzet kezelése, s lehetőség szerint mindig szeretetteljes módokon történő megoldása nevelő rá a gyermeket a helyes, tiszteletteljes és emberséges magatartásra minden élethelyzetben. Így volna folyamatosan pótolható a női minőség a társadalmakban.

Ha ez kimarad – mint ahogy 70-80 éve kimarad – akkor válik a társadalom olyanná, mint ma: nagy hányadban egymással és a világ gondjaival nem törődő, csak a saját érdekre és az anyagi haszonra tekintő, kíméletlen individuumok gyülekezetévé. S a világ így éppen olyan életképtelen, amilyen terméketlen az egyneműek házassága. Természetes, harmonikus élet, amely egyaránt szolgálja a családok és a nemzetek továbbélését, csak a férfi és a női minőség egyensúlyában lehetséges. Amely ország csak harcosokat nevel, abban fehér holló lesz a béke.

Még állatok között is ritka, amelyik elhagyja a kölykét, lerázza a nevelésével járó fáradságot, mielőtt az életképesseé vált volna. Erre csak az ember képes, akinek évtizedek óta bombázzák az agyát, a lelkét, de még az ösztönvilágát is annak érdekében, hogy hagyja el ősi hivatását, amelyre teremtetett, hogy butuljon el, és váljon kihasználható, gondolkodásra képtelen rabszolgává! És az emberek nagy része ezt nem veszi észre! Évtizedeken át hülyítették a nőket azzal, hogy alantas, értéktelen munka a gyermekek nevelése, csak cselédnek alkalmas,

aki ezt választja. Úgy állítják be, mintha a gyermekek családban történő nevelése egy beszűkült, primitív világ lenne, holott nincs alkotóbb munka, mint egy csöpp kis életet művelt és emberséges felnőtté nevelni, és hasznosabb sincs, különösen a társadalom számára.

Meggyőződésem, hogy a világ és a mindenkori emberi létezés szempontjából a női élet legmagasabb rangú teljesítménye az életadás, és a megszületett életék támogatása abban, hogy a lehető legkiválóbb minőséggé érjenek. Ha a társadalom ezt a munkát értékén kezeli, valódi erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti, s egyben egyértelműen megfogalmazza e tevékenységgel szembeni elvárásait, akkor valószínűleg nem kell demográfiai katasztrófától tartania, és tapasztalni fogja, hogy egy nemzet számára ez a legjobb beruházás.

Abban a tizenöt esztendőben, ami eltelt, mióta leírtam gondolataimat az anyaságról, a női szerepekről és az egyenjogúságról, hatalmasat változott a világ, de most leginkább Európáról beszélek. Akkoriban, az ezredforduló környékén a neoliberális dominanciája jellemezte világunkat, azé a neoliberális, amit már akkor is úgy éreztem, hogy az valójában csak liberálisnak hazudott, erkölcstelen és törvény nélküli mocsokforgatag. Tapasztalatom szerint, a helyzet azóta olyan módon változott, hogy a régi szocialisták egyre inkább szociálliberálisok lettek (hovatovább nem tudni, mitől viselik a szociális jelzőt) és évek óta ők tartják agresszív, szinte terrorisztikus nyomás alatt a mindennapjainkat. Az általuk képviselt zavaros, minden elvi alapot nélkülöző és érdekvezérelt – nem tudom micsoda, mert eszmerendszernek nem mondható – katyvasz kizárólag a józanésszel szembemenő, a természetellenes és a pillanatnyi hasznot hozó dolgokat támogatja – akkor is, ha hatalmon vannak, és akkor is, ha ellenzékben. Felfogásuk szerint mindenkinek mindent szabad (mert te megérdemled), ne légy tekintettel se Istenre, se emberre, markolj ki magadnak minden lehetőt, és szórd is ki mindjárt az egészet az ablakon. Ha van eszed, jó nagy hitelt is felveszel, hiszen neked akkor is „jár” minden, ha nem dolgoztál meg érte (legfeljebb a végén bele-

döglesz), könnyű drogokkal szépítsd az életed (mert, ha tiltják, diktatúra van), a leghülyébb ötletedért is ordítva demonstrálj (hiszen te diszkrimináció áldozata vagy), felejts el minden tiltást, amit esetleg régen még meghallottál, minden kötődést vagy elkötelezettséget társ, család, munka, otthon és haza iránt, a hazád egyébként is már rég ott van, ahol a legtöbbet fizetnek, menj világgá, fogyassz és habzsolj, amíg teljesen belebutulsz, nehogy felelősséget vállalj valamiért, és főleg, nehogy gondolkodj, és akarj valamit tenni a közjó érdekében, gunnyadj szépen kenyéradód lábához engedelmesen és pacsit neki, szóval: élj a mának!

E lármásan hirdetett neoliberális iránymutatások (értékrendnek nem nevezhetők, mert nincs bennük se érték, se rend) közepette felnövő, szegény „hétperces gyerekek” közül kerül ki egyre több kisiklott életű, alkalmazkodni, beilleszkedni, a másik emberrel törődni, együttműködni nem tudó és nem is akaró, sehová sem tartozó fiatal. Ott-honról kapott belső tartás hiányában az életükre megoldást nem az értelmes munkában és a jó emberi kapcsolatokban keresnek, hanem italban, drogban és örökös bulizásban. S belőlük lesz a jövő társadalma.

Ilyennek látom a világ-tendenciát az Úrnak 2018. esztendejében, mely alól Magyarország, mintha kezdene kivétel lenni, és minden tisztelem a kormányzaté az országunk függetlenségéért, a múltunk értékeinek megőrzéséért és a családok helyzetének javításáért tett temérdek erőfeszítéséért!

Az elmondottak miatt a korábbiaknál is fontosabbnak tartom, hogyan nevelkednek a megszületett gyermekek, ezért kíséreltem meg újra megfogalmazni a véleményemet, amely nyilvánvalóan szembe megy a jelenleg trendi világ-tendenciákkal.

2018. március

Körtörténet

avagy körtörténet A-tól Z-ig

Kordokumentum az a nyilvános fórumon folytatott levelezés, amely hajdani osztálytársak között zajlott 2017 októbere és 2018 márciusa között, s amelyet változtatás nélkül tesztek közzé. A történet szereplői fél évszázaddal korábban együtt koptatták a padot egy gimnáziumban, amely eredetileg katolikus iskola volt, de amikor ők oda jártak, éppen vérkommunista vezetés alatt állt. Az A. nevű egykori diák az osztály legjobb tanulói közé tartozott, és a másik beszélő Z. sem volt a legrosszabbak között. Mindkettőről elmondható, hogy jó szándékú, iskolázott, értelmiségi magyar ember.

A levélváltás úgy kezdődött, hogy – közeledvén a 2018-as választásokhoz, a minden jót könnyen felejtő emberi emlékezet frissítésére – Z. „Ismétlés a tudás anyja” mottóval föltett a közösségi oldalára egy sok száz tételből álló listát arról, mit végzett az elmúlt hét évben a jelenlegi kormány.

Pár órával később, a következő hozzászólást kapta A.-tól, hajdani gimnáziumi osztálytársától, akivel nem volt rendszeres kapcsolata, csak ötvenként, az érettségi találkozókön váltottak pár mondatot:

A.: Kedves Z.! Már hosszú ideje olvasom politikai indíttatású posztjaidat, de eddig úgy gondoltam, nem érdemes ezekre reagálnom, mert úgy vélem, a hit ellen nem lehet észérvekkel vitatkozni. Most

sem vitatkozni szeretnék veled, csupán felhívni a figyelmedet arra, hogy a fenti lista ismétlésével hasztalanul próbálsz új híveket szerezni az „eszmének”. Azok, akik ezt a hazugságokkal, csúsztatásokkal teli, manipulatíván összeállított listát beveszik, már elsőre is lelkesen olvasták minden szavát. Azokat pedig, akik nyitott szemmel és füllel élnek ebben az országban és nem csak a kormány és a Fidesz szócsöveiből szerzik az információt, ráadásul inkább hisznek a saját szemüknek, mint Orbán Viktornak, ez a lista akkor sem fogja meggyőzni, ha ezerszer teszed fel a fb-ra. Persze, ha a meggyőződésen kívül más okod is van az ilyen anyagok posztolására, például anyagi ellenszolgáltatásért teszed, akkor sincs jogom ítélkezni, sőt örülök, hogy még 71 évesen is aktív vagy! Remélem, nem haragítottalak magamra (bennem sincs semmi harag irántad, mert más a véleményed a világ dolgairól), csupán kikíváncozott belőlem ez a néhány gondolat. Egyébként figyelmedbe ajánlom a lista alatti kommenteket: néhányan vették maguknak a fáradságot, és pontról pontra cáfolják az állításokat, valamint említenek olyan valódi lopásokat is, amelyek a listáról természetesen lemaradtak. A kedves, szimpatikus és értelmes Z.-re emlékezve szeretettel üdvözöllek, A.

Z.: Kedves A.! Köszönöm, hogy vetted a fáradságot ezeket elmondani, régóta tudom, hogy más az álláspontom, mint a hajdani osztályunk többségéé, de tapasztalhattad, hogy sohasem akartam egyikőtökkel sem elfogadtatni, amit gondolok. Én is tudomásul vettem, hogy különbözőek vagyunk, és veletek csak az élet egyéb dolgairól, a mindennapjainkról szoktam beszélgetni. Válaszolni fogok a konkrét kérdéseidre, gondolataidra (de csak ha tényleg érdekel, és nem pusztán cikizni akartál), de holnap hajnalban kell kelnem, ezért most nem kezdek bele. Arra viszont már most megkérlek, hogy a pénzért való ígéhirdetés vádját vond vissza, mert tisztességtelen, és ahogy régen nem voltam MSZMP tag, úgy most sem vagyok semmi-

lyen párt tagja, és nem is leszek! A többbit – ha nem jön közbe semmi – majd holnap, Z.

A.: Kedves Z., én nem vádollok semmivel, becsszó nem is akartalak cikizni, csupán azt szerettem volna valahogy a tudomásodra hozni, hogy a posztjaidat mindig lelkesen lájkoló X.Y.-on kívül létezik még egy másik világ is. Szívesen olvasom majd a további véleményedet is. A.

Z.: Szia, A., itt vagyok és mondom, amit ígértem. Először a magam számára leírtam, hogyan is jutottam a negyven éves koromig tartó teljesen apolitikus életmódtól a mostani álláspontomig. Jó volt ezt végiggondolni és leírni, megerősített a véleményemben, de fölösleges lenne Téged ilyen hosszan terhelni, ezért csak röviden. Hogy a végén kezdjem: rossz hírem van, mert ebben a kérdéskörben kizárólag a saját fejem után megyek. Ebben természetesen benne van, hogy nem vagyok tévedhetetlen, de alapvetően biztos vagyok abban, hogy körültekintően formáltam véleményt. Ráadásul nem szabványos fajta vagyok, mert a rendszerváltoztatás óta mindent, amit figyelemmel akarok kísérni, azt előben megteszem saját aggyal, szemmel és füllel, sőt, amiben csak lehet, személyesen is részt veszek, véleményt alkotok róla, és újságot csak utólag, akkor veszek a kezembe, ha még több infót akarok szerezni, vagy kíváncsi vagyok, mások hogy látják a dolgokat. És, hogy, hogy nem, a saját véleményem az esetek nagy részében a jobboldali lapokból köszön vissza, pedig kialakult gyakorlatom szerint hetente egyszer átfutok egy baloldali lapot vagy portált, és ugyanígy egyszer hetente egy jobboldalit. Hasonlóképpen, a hírműsorokat általában az M1-en és az ECHO TV-n nézem, de, hogy a realitások talaján maradjak, időnként megnézem az ATV, Hír TV és az RTL Klub ilyen adásait. Utóbbiak különösen akkor élvezetesekek számomra, amikor olyan eseményekről tudósítanak, melyeknek részese voltam, és látom, hogy híreik nem is hasonlítanak a valóságra.

Ilyen tapasztalataim vannak a 444.hu, index.hu, 24.hu, hvg.hu stb. portálokról is (bocs, ha valamelyiknek nem hu a vége!). Ennyit arról, hogy szerinted – velem ellentétben – vannak, akik „nyitott szemmel és füllel élnek ebben az országban és nem csak a kormány és a Fidesz szócsöveiből szerzik az információt”.

A már a gimiből ismert, humorba csomagolt cinizmusodat látom megjelenni abban, hogy az eszme szót, csak idézőjelben használod. Ugyanezt gondoltam annak olvastán, hogy annak ugyan örülnél, ha pénzért tennék közzé valamit, ám nem megbocsátható (vagy egyenesen közröhej?), ha ugyanezt meggyőződésből teszem.

Nem csak azért teszem újra közzé az ilyen listát, hogy újabb híveket szerezzek az eszmének, hanem azért, mert úgy találom, sokaknak nagyon rövid az emlékezete. Lásd az 1994-es, a 2002-es vagy 2006-os választásokat.

Nem tudok mit kezdeni az olyan mondatokkal, hogy: „a hazugságokkal, csúsztatásokkal teli, manipulatíván összeállított lista”. Ez egy a ballib lózungok közül, ugyanolyan, mint a „lopnak”, „diktatúra van”, „korrupcióóóó!!!”, „oda a szólásszabadság!”, folyton puffogtatott, a legkisebb konkrétumot sem tartalmazó lufi valamennyi. Azzal tudok kezdeni valamit, ha a listában pirossal kijelölöd, ami szerinted nem igaz, ezt különben többször kértem is, ha ilyet föl tettem, mert tényleg szeretném, ha pontos lenne a lista. Lehet, hogy van benne tévedés, de ha a több száz tételből, van, mondjuk 20 hibás, akkor az Orbán kormány még mindig kenterbe verte valamennyi elődjét, ugyanis, ha róluk készítenénk ilyen tevékenységi jegyzéket, alighanem fordított lenne az arány: jó esetben lenne 20 pozitívum és több száz förtelmes kártétel.

Kb. két éve, saját magam összeállítottam egy listát arról, milyen hibákat találtam a ballib kormányok működésében, de azt hiszem, ezt is fölösleges itt megjeleníteni. Nem pénzeokről, hanem erkölcsi tartalmak hiányáról szóló – szintén hosszú – lista volt.

Végezetül: véleményem szerint, a szintén nem hibátlanul működő (mert olyan nem létezik!) Fidesz, vagy Orbán kormány, fényévekkel előzte meg a szoclib elődöket. 1994 óta először van végre olyan kormánya az országnak, amelyik nem az ügyeletes bankok vagy EU-s hatalmak Bólogató Jánosa, zsarolható csúszómászója, hanem képes az érdekeinket megfogalmazni, meri kimondani és mindent megtesz azok védelméért. Brüsszelben sokadik éve Orbán Viktor az, aki időben meglátja és kimondja a bajokat, javaslata is van a megoldásra, de évekbe telik, mire a többiek is kezdenek ocsúdni. Különbnek és tehetségesebbnek tartom őt a minisztereivel együtt, mint (1-2 kivétellel) az elmúlt évszázad legtöbb politikusát. Ez akkor is így van, ha nem mindenben értek egyet vele, vagy volnának még javaslataim.

A legnagyobb elismeréssel és tisztelettel nézem, ahogy megállás nélkül, erejét nem kímélve, és személyes biztonságára nem ügyelve, igen, küldetéstudattal dolgozik, amely kifejezést én még mindig, szintén idézőjel nélkül használom. Amiért sokan elítélik, hogy mindenáron győzni akar, arról az a véleményem, hogy meg lehet köszönni a magyarok Istenének, hogy győzni akaró kormányfő áll az ország élén, nélküle ugyanis már átvonult volna rajtunk több százezer migráns, ennek összes következményeivel. Megnézném a sok, fene nagy feminista, felvilágosult nőt, amikor már annyi migráns lesz itt, hogy negyedik feleségnek fehér nő is jó lesz, és ha nem válik be, legfeljebb agyonverik, vagy fejét veszik, úgy, a szó igazi értelmében. Szerencsére ettől még mentve vagyunk, ezért háborít fel, hogy amikor önvédelmünk érdekében segíteni kellene a kormányt, több millió magyar nincs schol. Igen, tényleg felháborít.

Azért köszöntem meg az elején, hogy vetted a fáradságot elmondani a véleményedet, mert 27 éve Te vagy az első az osztályból, aki legalább szemtől szemben szólal meg, és ezt vita esetén is lehet becsülni, ellentétben azzal, amikor a hátam mögött kibeszéltek.

És végül egyetlen kérdés: ha ekkora az Orbán-fóbia, akkor mégis, kit tartanál Magyarország számára megfelelő miniszterelnöknek: Gyur-

csányt? Szél Bernadettet? Karácsony Gergelyt? Vona Gábort? Lejjebb már nem megyek. Üdv. Z.

A.: Kedves Z., elnézést, hogy csak most válaszolok, de többször is végigolvastam, amit írtál, s azért is elnézést, hogy valószínűleg csalódást fogok okozni neked, ha azt várod tőlem, hogy cáfolatokat, ellenérveket sorakoztatok fel a tieddel ellentétes vélemény igazáért. Ennek ugyanis semmi értelmét nem látom, hiszen – ahogy már írtam – a hittel szemben nem lehet észérvekkel vitatkozni. Márpedig szavaidat olvasva teljesen nyilvánvaló, hogy az orbáni propaganda termékeny talajra talált benned és te igaz hittel követed ezt a vonalat. (Béla-látom, tényleg tévedés volt feltételezni, hogy esetleg anyagi érdekből álltál az ügy mögé.) Ahogy egy istenhívő embert sem tudsz se logikailag, sem pedig tudományos érvekkel meggyőzni arról, hogy nincs isten, ugyanúgy lehetetlen az orbánhívőket is a meggyőződésüktől eltéríteni. Aki abban akar hinni, amit az orbáni propaganda sugall, és amit az Echo TV-ben hall, annak a másik oldal gyakran kemény tényekkel bizonyított állításai mindig csak „ballib lózungok” maradnak. Aki Orbán Viktort önzetlen, csak a haza javáért küzdő, küldetéstudatos szent emberként isteníti, annak hiába szúrják ki a szemét a bizonyítékok arról, hogy ezt az embert semmi más nem vezeti, mint a saját családjának és cinkostársainak meggazdagodása. Akinek a szívét megdobogtatja, hogy az államadósság csökkentéséért meg a bevándorlás ellen harcol, annak hiába dugod az orra alá a letelepedési kötvényekkel kapcsolatos konkrét számokat: soha se fogja elhinni, hogy ezzel több tízezer külföldi ellenőrizetlenül jön az országba, hogy a kötvények értékét majd busás kamattal vissza kell fizetni, vagyis hitelként funkcionál. Folytathatnám korábbi videofelvételek sorával, amelyek ennek az embernek a hiteltelenségét igazolják az offshor-cégekkel, az orosz kapcsolattal stb. összefüggésben, de mint említettem, semmi értelme. Úgysem tudnának eltántorítani a hitedtől. De hogy világos legyen: eszem ágában sincs, hogy meggyőzzelek. Min-

denki abban hisz, amiben akar, vallásszabadság van. Csupán – és hidd el, ezt őszintén és minden rosszindulat nélkül mondom – sajnálom a megtévesztett és ügyesen manipulált embereket, mert nagyon keserű lesz az ébredés, ha egyszer ennek a rémálomnak vége lesz. Mert egyszer biztosan. És nem akarom megkerülni az utolsó kérdéset, szóval nincs jelöltem a miniszterelnöki pozícióra, de úgy vélem, nem is a személy a lényeg. Az a fontos, hogy ne a harcos vezére, hanem – a miniszter szó eredeti jelentése szerint – szolgája legyen a nemzetnek, amely nem harcolni, hanem nyugodtan és jólétben élni szeretne egy élhető országban. Olyan országban, ahol a miniszterelnök nem azért veri a mellét, hogy félmillió gyerek ingyen kapja az iskolai étkezést, hanem ahol minden szülő meg tudja fizetni a gyerekének a menzát. Kedves Z., most aztán mindketten jól megmondtuk a magunkét, de nagyon nem szeretném, ha minket is megfertőzne a szokásos magyar kórság, a gyűlölködés. A világban mindenütt szeretik és utálják a politikusokat, de az emberek közötti kapcsolatokat ez nem befolyásolja olyan mértékben, mint nálunk. Úgyhogy remélem, mi is fogunk beszélni még egymással, ha előbb nem, két év múlva az 55-diken (jaj!) biztosan. Boldog ünnepeket kívánok, puszi A.

Z.: Kedves A., örülök, hogy abban egyetértünk, a legostobább dolog az a gyűlölködés, ami a különböző értékrendű, vagy világnézetű emberek között elmérgesíti az egész életet. Remélem meggyőző, hogy sok év óta tőlem ennek semmi jelét nem láthattatok, és nem is fogjátok. Képes vagyok tiszteletben tartani az enyémtől eltérő véleményeket és harag is csak azért van bennem, mert ilyen gyűlölködés miatt a közös érdekekért sem képesek összefogni a magyarok.

Abban is hasonló állásponton vagyunk, hogy én sem akarok a világon senkit, semmiről meggyőzni. Azért szólok meg időről időre, mert naponta olvasok rengeteg olyan hírt vagy véleményt, amellyel egyáltalán nem értek egyet, ezért igénylem, hogy a sajátomat is el-

mondjam. Aztán, aki elolvassa, elfogadja, vagy elfelejti, erről mindenki maga dönt.

Vitatkoznék viszont az általad felállított szereposztással, miszerint Te képviseled az észérveket, én pedig, az orbáni propagandától ájult vakhitet.

Aligha lehet propagandának nevezni, az árvizek vagy a vörös iszap után újjáépített falvakat. A sok-sok ponton felújított fővárost, amit mindig szerettem, de most, hogy csak ritkán jutok be, a gyönyörűségtől tényleg odavagyok. Azt, hogy 2007-ben, amikor apám nagybetegen kórházban feküdt, fél napokat töltöttem bent vele, de végül haza hoztam meghalni, mert az összes busásan hálapénzelt orvos és nővér, amint elmentem, többé hozzá sem nyúlt, hagyta étlen-szomjan, mindentől átázva szenvedni, koszos volt asztal és ágy, mert a 40 fős osztályon egyetlen nővér volt. Ehhez képest, amikor tavaly én is kórházba kényszerültem, ha a régi épületet nem is tudták igazán korszerűvé tenni, de a legbonyolultabb vizsgálatokra is volt műszaki háttér, és kimondottan emberséges ellátásban volt részem, pedig se kuttyája, se macskája nem voltam senkinek. Az sem propaganda, hogy bármerre járok az országban, gyönyörűen művelt földek, gazdaságok mellett megyek el, és nagyon sok helyen ugyanúgy rendbe szedték a településeket, mint a fővárost. Meg az sem propaganda, hogy milyen színvonalon rittyentették ki a FINA-t, amelyről a teljes ellenzék harsogta kórusban, hogy belebukik Magyarország, és amit végül a FINA elnöke a VB befejezése előtt, július 27-én, *minden idők legszebben és leghosszabb megrendezett úszó világbajnokságának minősített.*

Oldalakon át tudnám folytatni (6 oldal a leghosszabb listám, amely nem propaganda szöveget, hanem csak az utóbbi két ciklusban elvégzett munkák címszavait, tehát a kormány által elvégzett feladatokat tartalmazza), de fölösleges, biztosan érted, miről beszélek. Orbán Viktorral (és munkatársaival) pontosan úgy vagyok, mint mindenki mással: nem a szavai érdekelnek, hanem a tettei. És mivel felsorolha-

tatlanul sok volt a meggyőző tette, bizalmat kapott tőlem a továbbiakra, nem vakhitet.

Ettől még, abban pl. egyetértünk, hogy jobb volna, ha minden családnak volna elég pénze a gyerekét megebédeltetni, de én –Veled ellentétben –, a kormány ezen intézkedésében látom a szülői gyarlóság kivédésének szándékát is, mert bizony sok helyen, ha ott a pénz, az nem a napközibe megy a gyerek ebédjére, hanem a kocsmába. Másrészt meggyőződésem, hogy amikor lesz miből, igyekszenek majd a szegénységet is enyhíteni, aminek én is örülni fogok a parányi nyugdíjam mellett. De egy totális csődbe vitt, eladósított, erkölcsileg is tönkretett országból nem lehet hét év alatt tejjel-mézszel folyó Kánaánt csinálni.

Na, nem fárasztalak tovább, de az észérvek ügyében javaslom, osztozzunk! És az a lényeg, hogy mind a ketten tisztában vagyunk vele: vélemény különbségek mellett is normális embernek kell maradni. Nektek is meghitt, szép karácsonyt, és örömteli újesztendőt kívánok szeretettel: Z..

Ezek után hosszabb szünet következett, de közeledvén a 2018-as választásokhoz, ezúttal A. tett föl a Fb-ra egy irdatlanul ütős listát Orbán Viktor állítólag eltitkolt, több milliárdos, mások nevén tartott vagyonáról, svájci bankbetétjéről és a veje feltételezett ügyleteiről. Olyan brutális, bizonyítatlan hazugság halmaz, hogy ebben a könyvben nem terjesztem, csak Z. erre adott válaszát:

Z.: Kedves A., nagyon csinos ez a lista, de amíg nincs itt mellette minden említett ingatlan érvényes tulajdoni lapja, addig nekem csak annyi, mintha azt híresztelné valaki, hogy hajdani osztálytársam A., megvette a Halászbástyát és a hajdúszoboszlói gyógyfürdőt, ráadásul rendszeresen Gyurcsány kötcsei birtoka környékén látják nyaralni, különben meg 5 milliárdja van svájci bankokban.

Ha mindezeket Orbán Viktor galádul a vagyonbevallásába sem írta be, akkor az ilyen híreket terjesztők vajon miért nem jelentették föl? – ugyanis ez kutya kötelességük volna.

Ismét szünet következett, majd Z. a március 15-i békemenetről tett közzé saját készítésű fotókat és videókat, a következő kísérszöveggel:

Z.: Látna ezeket a képeket, hinnétek, hogy a Hír TV-n tegnap azt tárgyalták hosszasan Kálmán Olgával a vendégei, hogy már nagyon rosszkedvűek a vonulók, akiket „kirendeltek”, és Orbán buszokkal hozatta őket? Szóval – szerintük –, csupa megfélemlített szerencsétlen vonult ott kényszer alatt!!! Orbán diktátor meg fenyegetőzött a beszédében! Azon bezzeg nem akadnak fenn, hogy az ellenzék főbe löni, akasztani, vasvillával tetemeket nyársalni akart, csak azon, ha valaki erkölcsi elégtételről beszél! Az eszem megáll ekkora aljasság láttán, és kétségbeejtő, hogy az emberek jelentős része ezt (és csak ezt) a hazugság és rágalomgyárat nézi minden áldott nap!

A.: Ejnye-bejnye kedves Z., ki fogsz kapni, mert nem figyeltél rendesen: Orbán „erkölcsi, politikai és jogi elégtétel”-ről beszélt. Szerinted ez nem fenyegetés? Az ország miniszterelnöke elégtételt akar venni a nemzet 3/4 részén? És a hazugság- és rágalomgyár hamisította azokat a felvételeket, ahol fideszes politikusok és aktivisták ecsetelik, hogy honnan hozzák a buszok az embereket, és miből finanszírozzák az utaztatást? (egyébként főleg közpénzből). Nem vitatkozni akarok, csupán a történelmi hűség kedvéért kívántam ezt megjegyezni.

Z.: Igen, kedves A., ez a különbség: Orbán erkölcsi, politikai és jogi elégtételről beszélt, az ellenfelei pedig az említett főbelövésről, akasztásról, börtönbe vetésről, az ügyész vizsgálat nélküli eltávolításáról,

az Alkotmány eltörléséről és a lemeszárolt tetemek vasvillával való platóra hajigálásáról. Tökéletesen megjelenik a gondolkodásmódbeli különbség, az első, törvényes eljárásokkal kíván igazságot tenni, a második primitív, gyűlölködő dúvad. Nem láttam a fideszes politikusok buszra vonatkozó nyilatkozatát, ha megmondod, kik voltak, esetleg utána nézek, bár közröhej az egész. Lehet, hogy a Fidesz segített buszokkal a vidéki tagjainak feljönni. De hány tagja is van a Fidesznek? Nem tudom, de feltételezem, hogy pár tízezer. És hányan voltunk? Több száz ezren. Ezért tökéletes megvezetés egyáltalán foglalkozni a kérdéssel, és a szokásos avarzörgetéssel úgy beállítani, mintha bárkit kényszerítettek volna, vagy rettegésből jött volna, vagy valami hajmeresztő „közpénzt” fordítottak volna erre. Ismerek néhány vidékről érkező békemenetest, pontosan tudom, hogy közösen bérelnek buszokat, ki-ki saját költségére, pofátlanság ezt másnak beállítani. Hidd el, annak, aki ott volt, mint én, eszméletlenül tenyérbe mászó, amit a Hír TV az igazsággal művel. Egy szép, színvonalas, és emberi jóakarattal teli ünnepből, ahol a rengeteg ember képes volt egymást megbecsülve, vigyázva még arra is, nehogy meglökje a másikat, jókedvűen, kulturáltan együtt lenni, és egyben kinyilvánítani, hogy nem óhajt bevándorló országgá válni, ebből próbáltak visszatámasztó módon lógó orrú, megfélemlített emberek gyülekezetét csinálni. És minden másban ugyanígy kifacsarják a tényeket, mindig úgy, hogy a kormányzatra nézve negatív legyen. Sajnálom, ezt nem a harag mondatja velem, hanem a saját tapasztalataim.

A.: Huh!!! Tényleg feladom. Nektek – több száz ezren – igazatok van, minden úgy van, ahogy ti látjátok. Mi meg – néhány millióan e hazában és ezen kívül – hazugságoktól megvezetve, elhülyülve csak háborgunk, és nem tudunk osztozni a ti örömeitekben. Bocsi, de az a vicc jut eszembe, amikor egy autós rossz irányban megy az autópályán, és azon méltatlankodik, hogy mindenki más megőrült, mert a forgalommal szembe közlekedik...

Z.: Jó a hasonlat, de én a százezrekkel egy irányba mentem... És az alapkérdés marad: Te tényleg el tudod képzelni, hogy ha a most induló ellenzékiek bármelyike megnyeri a választást, akkor az országnak felkészült, kormányzóképes, intelligens vezetői lesznek, és nem uralkodik el pár hónapon belül a tökéletes káosz?

A.: Ebben is igazad van, olyan felkészült és intelligens politikusok nélkül, mint Semjén, Matolcsy, Tállai, Németh Szilárd, Balogh, Dömötör Csaba, Kósa Lajos, Pintér Sándor, Szijjártó, az agrárminiszter most nem jut eszembe, szóval ennyi IQ nélkül biztosan csak totális káosz várható. Jaj, a Budai Gyulát meg a szenátorasszonyt ki is felejtettem a kapacitások közül!

Z.: Ez csak a kérdés megkerülése.

Itt véget ért a levelezés, mert A. nem válaszolt többé, és Z. nem is bánta, mert addigra világossá vált számára, hogy az ellenzék soraiban állók, akik a jövőre nézve egyszer sem tudtak a kormányénál előremutatóbb, értelmesebb tervekkel előállni, és egyetlen mondanivalójuk, hogy Orbánt le kell váltani, sohasem fogják megérteni az őt támogatók indokait. Nem képesek fölfogni, hogy ezek az emberek nem egy személy, egy politikus, egy miniszterelnök elfogult rajongói, hanem határozott értékrendjük és igény szintjük van, amelyhez ragaszkodnak, és minden időben azt a politikai erőt támogatják, amely legközelebb áll az elvárásaikhoz. És ez a konzervatív értékrend nem tolerálja például az olyan köztársasági elnököt, aki taxisblokádot generál, majd egy külföldi kommunista napilapban vádolja az országa kormányát, sem azt a miniszterelnököt, aki saját bevallása szerint (kormányával együtt) hazudott reggel, éjjel, meg este, ráadásul becsapta saját választóit, párttársait és az EU pénzügyi hivatalát egyaránt. Ugyanígy, ez az értékrend elutasítja, ha az életképtelenné tett

gazdaságot újabb kölcsönnel taszítják még mélyebb válságba (mert jobb ötletük nincs) még hozzá úgy, hogy a teljes adósság visszafizetését az utódkormányra hagyják. A konzervatív értékrend számára elfogadhatatlan az is, hogy a szociálliberális pártok képviselői az Európai Parlamentben naponta támadják hátba a hazájukat, elképesztő hazugságokkal keltik rossz hírét az országnak, s az ilyen hazaárulás példátlanoknak mondható az Unióban. Úgy látszik azonban, a szocialista és a neoliberális értékrend számára mindez bocsánatos, vagy egyenesen természetes.

Z. később kicsit sajnálta, hogy nem kérdezte meg, mit gondol A. a migráció ügyében az EU által erőltetett kötelező kvótáról. Ami amúgy (az ellenzék szerint) nincs is, csak Orbán találta ki, hogy legyen mivel megijeszteni a választókat, és akkor majd rá szavaznak!

Ennyi volt a történet. E levelek írói is LELKEK 2018 Magyarországon, akik ugyan soha sem voltak közeli barátok, de legalább ellenségek sem. Z. egyértelműen abba a 2,5-3 milliós csoportba tartozik, amely nyíltan nemzeti elkötelezettségű, keresztény értékrendű, az ország szuverenitását biztosítani kívánó Fidesz kormány híve, elégedett e kormányok három ciklus alatt nyújtott teljesítményével és ebben az irányban szeretne tovább haladni. A. viszont mindezt lenézi, utálja és megveti, bizonyítatlan vádak özönét zúdítja a miniszterelnökre, leszólja miniszterei értelmi képességeit, nullának tekinti az eddigi eredményeket, de – ahogy az egyetértésre képtelen, folyton marakodó, eltérő identitású, nyíltan ellenzéki pártok – úgy ő sem szól semmi lényegeset arról, hogy ők, vajon mit és hogyan tennének másként, a jelenleginél sokkal jobban az ország érdekében. Mégis, az ő oldalukon áll, a vállaltan ellenzékiek serege. S rajtuk kívül létezik még a közömbösek, a közügyekkel nem törődők, a sehová sem tartozók láthatatlan légioja.

Vajon mi okozta az ország lakosságának ilyen tragikus szétszakadását? Lehetséges, hogy a kommunizmus olyan volt, mint egy magyar lelkekben véghezvitt második Trianon? A lakosság polgári/paraszi egyharmadát vagyonától megfosztotta, üldözte, kínoztta, eltüntette, kitelepítette, Recskre vagy a Gulágra küldte vagy egyszerűen megölte. Történelemszerek szerint 1,7 millió közvetlen kárvallottja volt ennek a korszaknak, nem számolva a családtagjaikat.

A kétharmad jó részét gazdálkodóból vagy értelmiségiből gyári munkássá tette, a többséget háromszázezernyi fizetett vagy megzsarolt besúgójával megfélemlítette (1954-ben az ÁVH jelentése szerint 762 ezer koncepciós per zajlott, és 1,5 millió emberről vezettek nyilván tartást a besúgók jelentései alapján!). Az emberek jelentős részét álságos, hazug ideológiával megtévesztették, az önkénnyel és erőszakkal a háttérben működő látszat biztonsággal félrevezették, pártba kényszerítve a pártfegyelemmel sakkban tartották, egy lepénzelt, vékony réteg pedig a nyolcvanas évek végéig tartotta a gyeplőt. S a '89-es rendszerváltoztatás óta még mindig ez a múlt foglyává vált vagy közönyös kétharmad ostorozza a realitásokat saját bőrén megtapasztaló, elszenvedő egyharmadot!

Végül igaza lett Márai Sándornak:

„A kommunizmus megbukott minden értelemben, de a kommunistáktól nehéz megszabadulni, mert senki sem olyan veszedelmes, mint egy bukott eszme haszonélvezője, aki már nem az eszmét védi, hanem a meztelen életét és a zsákmányt.”

Volt közel harminc évünk megismerni és megérteni a múltunkat, s ezen évek alatt mindenki számára volt és van erre lehetőség. Érthetetlen, hogy a már történészek által feldolgozott és nyilvánosságra hozott borzalmas bűnök tudatában még mindig százezrek bíznak e tettek elkövetőiben illetve azok utódaiban. Valamint felfoghatatlan

az is, hogy mindezek ismeretében, hogyan meri bárki a mai kormányzattal kapcsolatban szájára venni a diktatúra kifejezést!

Mit lehet tenni azért, hogy béke legyen? Mert a jó modor megőrzése már kevés. Hogyan lehetne félretenni évtizedes ellentéteket és keresni új, közös célokat, értékeket? Mert legfontosabb volna békét teremteni még most, a harmadik évezred elején, hiszen a különböző kultúrák immár elkerülhetetlen ütközése és a klímaváltozás miatt olyan háborúban fogunk állni, amit – ha egyáltalán van rá esély – csak békében felkészülve, összefogva lehetséges megnyerni.

Óhatatlanul eszembe jut Kónya Imre egy másik nehéz korszakot bemutató könyve, és annak ma is nagyon aktuális, elgondolkodtató címe: „...és az ünnep mindig elmarad?” A közös ünnep, teszem hozzá.

2018. március

A szerző

*K*ésőn kezdtem írni. Oktató- és kutatófilm műfajban, bő két évtizednyi szenvedéllyel és elhivatottsággal végzett film gyártásvezetői, majd stúdióvezetői munka után, az élet úgy hozta, hogy egyik szülőnk betegsége miatt a következő két évtizedet otthoni betegápolással töltöttem. Bevallom, voltak kétségeim, hogy egy ilyen pörgős és változatos, mondhatnám rumlis tevékenység után, bírom-e majd ezt az otthoni bezártságban zajló munkát. Életem

egyik legérdekesebb tapasztalata, hogy ebben a létformában, melytől sokan falkórságot kapnak, számomra kinyílt a világ. Hónapokkal az átállás után érzékeltem, hogy amíg a szakmámban dolgoztam, teljes agykapacitásomat kitöltötte a sok érdekes feladat, majd otthon a családjáért végzett másfajta feladatrengeteg. A család számomra mindig is a legfontosabb értéket képviselte, de ez alatt a beteg mellett töltött, több mint másfél évtized alatt ébredtem rá, hogy a családi feladatok nagy része fizikai elfoglaltság, melyek közben az ember

agya remekül tud szellemi munkát végezni, sokkal jobban, mint a munkahelyi tevékenység idején, amikor az utolsó másodpercem is programozva volt. Boldog meglepetéssel vettem észre, hogy mennyi minden érdekel, hogy véleményem van a világ dolgairól, és hogy szívesen gondolom végig az élet különös eseményeit. Korábban egyszerűen el sem jutottam idáig, mert soha semmire nem volt elegendő időm. S ez még csak a kérdés egyik oldala, a másik, hogy a család, férjem, kisleányunk és szüleink számára milyen áldásos volt ez a változtatás, és hogy micsoda emberpróbáló, de felemelő élmény szüleinket végigkísérni, átsegíteni az idős kor nehézségein, és velük lenni az utolsó percekben. Felejthetetlen tapasztalatokat nyertem általuk, melyeket le is írtam, és több helyen meg is jelentek írásaim. A betegápolás ezen évei alatt, ötvenkét éves koromban, egy éveken át tartó, különös folyamat eredményeként, magam számára is meglepő módon, egyszer csak leültem, és szinte egyvégtében, éjszakánként minden szabad percemet erre fordítva, megírtam első könyvemet a Peruról, s benne az inkák máig feltáratlan, rejtelmes világáról szólót, a „Megtalált kincseim”-et. Fantasztikus belső kényszer alatt, de eufórikus boldogságtól kísérve írtam. Férjem-családom-barátaim biztatására – de erős kétségek között – kiadtuk, és örömmel tapasztaltuk, hogy a könyv eladta magát, noha a nyomdaköltségek miatt, reklámozni már nem volt módunk. Bár igen régen elfogyott ez a könyv, máig érdeklődnek iránta, ezért úgy döntöttem, hogy a második kiadást elektronikus formában hozzáférhetővé teszem. Ettől kezdve, amikor erős késztetést éreztem, leírtam, amit fontosnak gondoltam. Időközben több irodalmi pályázaton is indultam, melyeken három alkalommal elnyertem az első három díj valamelyikét (mindegyikből kaptam egyet) és ötször kerültem az oklevéllel kitüntetettek közé. Különböző műfajokban jelentek meg írásaim újságokban, folyóiratokban, könyvekben. Nem vagyok termékeny szerző, valójában nem

is írónak, inkább krónikásnak tartom magam, és csak a számomra nagyon fontos ügyekben érzem úgy, hogy szeretném másokkal megosztani gondolataimat, érzéseimet, ilyenkor viszont „muszáj” írnom. Így született meg második könyvem, egy novelláskötet, a „Mint préselt virágok...” című. Jelen kötetemben pedig szeretettel nyújtom át az elmúlt évek írásainak gyűjteményét.

A szerző korábban megjelent művei:

Megtalált kincseim – Mesés utazás az inkák fél évezreddel korábbi kultúrájába, mely telve van máig megfejtethetlen, titokzatos elemekkel.

Mint préselt virágok... – Emlékek, álmok, élet novelláskötet

További részletek olvashatók/nézhetők a szerzőről, könyveiről és egyéb műveiről (mese CD-k, részletek az írásaiból, Művészportré, előadás az inka civilizációról, blog stb.) hivatalos honlapján:

www.nadasi-katalin.hu

illetve Kata Nadasi néven a YouTube-on.

A szerző művei megrendelhetők a megrendeles@nadasi-katalin.hu email címen.

Tartalomjegyzék

Mottó	5
Előszó	7
Lelkek és Arcok	9
Történet Álmosnak	11
Egy tucat esztendő Ürömmön	28
Apám	41
Látlelet	45
Z. Z.	70
Csillag a porban	80
Az én '56-om	85
Kutyalélek	89
Csillagfürt	92
Egy zománcműves remekei	101
Üzenetek a túlvilágról	105
Budavári ragyogás	116
Bácsi	122
Közeleti morgolódásaim	139
A „mű”	141
Igeidők	148

Veszteséglista	153
Hétköznapiok ecettel, chilivel	157
Még egyszer az anyaságról	164
Kortörténet	173
A szerző	188

*

Irodalmi Rádió, Miskolc
www.iroldalmiradio.hu

Nyomda:
D-Plus Nyomda
Budapest

Megjelent 200 példányban,
Garamond betűtípussal.

Nádasi Katalin ebben a kötetében őszintén vall magánéletéről, családtagjaival való kapcsolatáról, élményeiről, világlátásáról, politikai meggyőződéséről.

Olyan eseményeket, boldog pillanatok vagy éppen fájdalmakat dolgoz fel alkotásaiban, amelyek bármelyikünkkel megtörténhetnek. Érdekes, olvasmányos írásai ide-oda röptetnek bennünket a magyar valóság különböző helyszínei, életeseményei között.

Egyszer a gyermekáldás várakozással teli izgalmait élhetjük át, másszor emberi mintaként felmutatott elődök, tündérkeresztanyák, a magyar múltat őrző nagynénik és példás életű nagyapák életét ismerhetjük meg. Sőt, még azt is megtudhatjuk, hogyan fordulhat derűbe egy temetés...

A szerkesztők

3800 Ft

